

ТӨТЕНШЕ

ШОМЫЛУ МАУСЫМЫ БАСТАЛҒАЛЫ

15 АДАМ СУҒА КЕТТІ

Төтеншеліктерге дер кезінде хабар жеткенімен, жасөспірімнің денесі тек алтыншы күні ғана табылды. Бес күн бойы жандарын шүберекке түйіп, қайғы-мұңға батқан Айнагүл Нұржанқызын іздестіру шарасының басы қасында жүрген қала әкімі Ғ. Әбдірайымов марқұмның туыстарына көңіл айтып, Алматы облысының әкімі Амандық Баталовтың тапсырмасымен көмек ретінде бір миллион теңге көмек көрсетті. «Біреудің кісі өлсе қаралы ол, қайғырып қаралы әнге салады ол», - деп Абай дана айтқандай, ажалы судан болған баласынан ойда жоқта көз жазып қалған ата-ана үшін бұл орны толмас өкініш. Талшыбықтай бұралып, көз алдарында қызғалдақтай құпырып өскен қыздың өмірден кенет кетуі бүкіл қала тұрғындарының қабырғасын қайыстырып жіберді. «Біреудің ажалы оттан, біреудің ажалы судан» деген осы шығар. Қаратал өзеніне батып ағып кеткен қыздың денесін іздеуге 300-ге жуық адам жұмылдырылған. Алты күнге созылған іздестірушілер өзен арнасын бұрып, қарқынды жұмыс жүргізіп, аяғы тасқа тіреліп қалғанын айтты.

«Жалпы шомылу маусымы басталғалы Жетісу өңірінде 15 адамның ажалы судан болса, 10-нан астам адам құтқарылды», - дейді төтенше

«ӨРТ ПЕН СУ – ТІЛСІЗ ЖАУ» ДЕП ТЕКТЕН-ТЕК АЙТЫЛМАҒАН. АЙ МЕН КҮННІҢ АМАНЫНДА ТАЛДЫҚОРҒАН ҚАЛАСЫНДА 14 ЖАСАР ҚЫЗ АБАЙСЫЗДА СУҒА БАТЫП, КӨЗ ЖҰМДЫ.

жағдайлар департаментінің баспасөз қызметі. Жылмажыл, суға шомылу маусымы басталғанда түрлі жарнамалар мен үгіт-насихат жұмыстары жүргізіліп келеді. Бірақ, күн ысып, өзен-көлдерді жағалаған демалушылар сақтық шараларын ескере

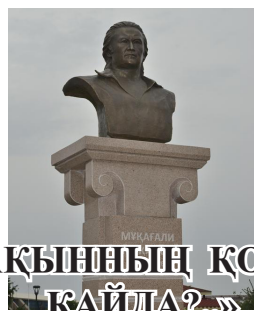
бермейді. Оның арты орны толмас өкініштерге ұласуда. Тіпті, ішімдікке сылқия тойып, терең иірімдерге жүзгендерді де құтқарушылардың құтқарып қалғандығы жайлы жиі айтылуда. Өз өмірлерін қауіп-қатерге тігіп, суға түсу ережелерін сақтамайтыны өкінішті.

Әсіресе, өзен-көлдерді жиі жағалайтын жасөспірімдердің сақтық шараларын назарда ұстағаны абзал. Ол үшін ата-аналардың шомылуға бара жатқан балаларына суға түсуде абай болып, иірімдермен өзеннің тереңдігіне бармауын ескертіп тұруы қажет. «Құдай да сақтанғанды сақтайтынын» ескерсек, өрт пен судың да залалы барын естен шығармау керек!

ӨЗ ТІЛШІМІЗ.

АНДАТПА

БАЛА КӨЗІМЕН 4-бет

ОЙТОЛҒАҚ 7-бет

ӘҢГІМЕ 8-9-бет

КӨҢІЛ ТЕРЕЗЕСІ 13-бет

«НҰРЛЫ ЖЕР»

БАСПАНАЛЫ БОЛУ –

АСТАНА КҮНІ ҚАРСАҢЫНДА
ТАЛДЫҚОРҒАН ШАҒАРЫНДА ҮШ БІРДЕЙ
ТҰРҒЫН ҮЙ ПАЙДАЛАНУҒА БЕРІЛДІ.

БІР БАҚЫТ

Айта кетейік, Елбасының бастамасымен қолға алынған «Нұрлы жол», «Нұрлы жер», «7-20-25» сияқты бағдарламалар аясында қаншама адам баспаналы болды. Осы бір игі істі Президент Қасым-Жомарт Тоқаев жалғастырып келеді.

Үйлі болғандардың қуанышына ортақтасуға арнайы келген облыс әкімі Амандық Баталов салтанатты шарада тұрғындарға өзінің ақ жарма тілегін арнады. Өз сөзінде алдағы уақытта шаһардан 800 мың шаршы метр тұрғын үй салып, баспанасыз адамдардың қажеттілігі қамтамасыз етілетіндігін айтты. Сонымен қатар, жуық арада 1 қабатты 100 жеке үй және 125 пәтерлі 2 көпқабатты үйдің құрылысы аяқталып, қоныстойы тойланбақ деді.

Салтанатты шарада «Нұрлы жер» бағдарламасы бойынша «Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі» тарапынан бой көтерген 16 қабатты, 230 пәтерлі, үш үйдің кілті иелеріне табысталды.

Дәл осы күні Көксу ауданында да 13 көпбалалы отбасы үйлі болды. Өңірге қарасты Балпық би, Мұқаншы, Айнабұлақ, Еңбекші ауылдық округтерінде тұратын отбасылардың қуанышын аудан әкімі Алмас Әділ бөлісті.

Оның айтуынша, мемлекет тарапынан бөлінген қаражатқа 21 тұрғын үй сатып алу көзделсе, оның он үші тапсырылыпты. Ал тамыз айының соңына қалған 8 пәтерді сатып алу көзделуде екен. Мұнан бөлек, ауданда 50, 30 пәтерлі үйдің құрылысы аяқталып, қазан-қараша айларында табысталатыны, бұл үйден де 30-40 пәтер көпбалалы отбасына берілетіні тілге тиек етілді.

Көпбалалы отбасыларына берілген баспаналар «Нұрлы жер» мемлекеттік бағдарламасы аясында сатып алыныпты. Бұл мақсатқа республикалық бюджеттен 123 миллион 750 мың теңге қаражат бөлінген.

С. НҮСІП.

• БАСПАСӨЗ МӘСЛИХАТЫ

ҚАҢҒЫБАС ИТТЕН АРЫЛТУДА

Былырғы жылы облыс аймағында 7 мыңнан астам адамды ит қауып, дәрігерлер көмегіне жүгінсе, биылғы жыл басынан жараланған адамдар саны 3200-ге жеткен. Бұл туралы Талдықорған қаласында өткен баспасөз мәслихатында айтылды.

Жиында сөз алған Алматы облысы ветеринария басқармасы басшысы Нұрболат Инкербаев: «Қазір аймақта мұндай келеңсіздіктердің алдын алып, жануарлардың адам денсаулығына зиян келтіруінен сақтану үшін түрлі шаралар қабылдануда. Нақтырақ айтсақ, қаңғыбас жануарлар алдымен ауланып, әлеуметтік желі арқылы суреттері жарияланады. Осыдан соң бірнеше күн ішінде олардың иесі табылмаған жағдайда көзі жойылады. Мысалға, жылына облыс көлемінде 30 мыңға жуық ит пен мысықтың көзі жойылады. Ал, ағымдағы жыл басынан бері аймақта 3880 ит ауланды. Енді мұндай жануарларды вольерлер салу арқылы оқшаулау көзделуде. Осы мәселе бойынша биылғы жылы облыстық бюджеттен 93 миллион 36 мың теңге қаражат бөлініп, қазірге оның 58,4 пайызы игерілді. Қалған қаражат жыл соңына дейін толық игеріледі», - деп атап өтті.

Аталған басқарма бөлімінің басшысы Дархан Әбілбаев: «Қаңғыбас иттер мен мысықтарды аулау және оларды жою жұмыстары Қазақстан Республикасы «Ветеринария туралы» заңының 11 бабы 4 тармағына сәйкес, Алматы облыстық мәслихатының 2015 жылғы 27 наурыздағы №43-249 шешімі негізінде жүргізіледі. Талдықорған қаласы бойынша қаңғыбас иттер мен мысықтарды аулау және жою жұмыстарын жүргізуге биыл 7 млн. 800 мың теңге қаржы қарастырылған. Бүгінгі күнге дейін шаһарда 1923 ит, 164 мысық ауланып, көзі жойылды. Мұндай жұмыстар бұдан былай да жалғасады», - деді

ҚҰЛАҚҚАҒЫС

ЕЛІМІЗДЕ ШІЛДЕ АЙЫНАН БАСТАП
ДӘРІГЕР НҰСҚАУЛЫҒЫНСЫЗ
ДӘРІ-ДӨРМЕК САТУҒА ТЫЙ-
ЫМ САЛЫНБАҚ. БҰЛ ТУРА-
ЛЫ ҚР ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ
МИНИСТРЛІГІНІҢ ТАУАРЛАР МЕН
КӨРСЕТІЛЕТІН ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ
САПАСЫ МЕН ҚАУІПСІЗДІГІН
БАҚЫЛАУ КОМИТЕТІНІҢ АЛМАТЫ
ОБЛЫСТЫҚ ДЕПАРТАМЕНТІНІҢ
БАСШЫСЫ ҚАЙРАТ
БАЙМҰХАМБЕТОВ МӘЛІМ ЕТТІ.

ДӘРІГЕР НҰСҚАУЛЫҒЫНСЫЗ ДӘРІ САТЫЛМАЙДЫ

«Мемлекетіміздің денсаулық сақтау жүйесіндегі негізгі бағыттарының бірі – халықты сапалы, тиімді және қауіпсіз дәрілік заттармен қамтамасыз ету. Бұл мәселе бойынша біздің Департамент медициналық ұйымдармен және фармацевтикалық қызметкерлермен дәрілік заттарды тағайындау және сату бойынша қолданыстағы талаптарды орындау туралы ақпараттық түсіндіру жұмыстарын жүргізген болатын. Дәрілік заттарды тиімсіз қолданудың және өзін-өзі емдеудің салдары өте қауіпті. Дәрігерге уақытылы қаралмағандықтан ауруды асқындыруға немесе улануға әкеледі», - дейді Қ. Баймұхамбетов.

Бұндай олқылықтардың алдын алу үшін дәріханаларда тек рецепт бойынша дәрі сату бақылауда болмақ. Дәрі мөлшерін өз бетінше қабылдау денсаулыққа кері әсерін тигізуі әбден мүмкін. Бүгінгі таңда елімізде 7792 дәрілік зат тіркелсе, оның 1759-ы дәрігердің нұсқаулығынсыз. Барлық тіркелген препараттар және оның қолдану әдісі, бағасы туралы ақпаратты «Dari.kz» қосымшасы арқылы білуге болады. «Денсаулық – зор байлық» екенін ескерсек, мұндай қадамға өз өмірін бағалайтын әрбір азамат жауапкершілікпен қараса керек-ті.

Д. БЕЙБІТ.

ЭКОНОМИКА

Елімізде тұрғын үй бағасы қымбаттады. Статистика комитеті жариялаған мәліметтерге сүйенсек, жер үйлер 0,6%-ға, көп қабатты үйдегі пәтерлер 0,5%-ға қымбаттаған. Ал, маусым айында тұрғын үйдің бір шаршы метрінің орташа құны 282 530 теңгеге бағаланды.

ТҰРҒЫН ҮЙ БАҒАСЫ ҚЫМБАТТАДЫ

Орташа есепті шығаруға Алматы, Шымкент және Семей қалалары мен облыс орталықтарындағы жылжымайтын мүлікпен айналысатын ұйымдардың ақпараты сараланған. Дей тұрғанмен, тұрғын үй нарығында белсенділік байқалады. Маусым айында елімізде үйді алу немесе сату туралы 29500 келісім жасалды. Бұл алдыңғы аймен салыстырғанда 7,4%-ға артық. Мәселен, Алматы облысында осындай 4500 келісім жасалыпты. Бұл өткен жылғы көрсеткішпен салыстырғанда 45%-ға артық. Елордада пәтерді алып-сату туралы 4000 келісім жасалған. Ал үйді алып-сату белсендігі төмен аймақтарға Атырау, Қызылорда және Түркістан облыстарын жатқызуға болады.

ЖАҒЫМДЫ ЖАҢАЛЫҚ

Биылғы жылы Білім және ғылым министрлігі 54 мыңға жуық білім гранты қарастырылғанын хабарлады. Көпбалалы және аз қамтылған отбасынан шыққан жас түлектерге қосымша 5 мың грант тағайындалды. Сондай-ақ, елімізде 1 қыркүйектен бастап студенттерге ерікті түрде жұмыс істеп, оқу ақысын төлеу мүмкіндігі берілмек. Бұл жүйе жастар жылы аясында студенттерге қолдау бағдарламасы ретінде іске асады.

ЕҢБЕК ЕТ ТЕ, БІЛІМ АЛ

Аталған жобаға шамамен 50 мың студент қатысады деген болжам бар. Студенттер ерікті ретінде қоғамдық жұмыстарға араласа жүріп еңбек етіп, оқу ақысын өз бетінше төлей алады. Жұмыс ұсынушылар сайтына кіріп, қолайлы жұмыс түрін таңдауға кез келген студенттің құқығы бар.

Ұлттық бірыңғай тестілеу қорытындысы бойынша, 1 тамызда грант иегерлерінің аты-жөні белгілі болады. Сондай-ақ, жоғарыда атап өткеніміздей, Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша межелі балды жинап, бірақ оқуға түсе алмаған көпбалалы отбасылардан шыққан түлектерге грант үлестіріледі. Бұл

санаттағы грантқа өтініштер 5-10 тамыз аралығында қабылданып, қорытынды 25 тамызда жарияланады. Білім министрі А. Аймағамбетовтің айтуынша, грант санының басым бөлігі техникалық мамандықтар арасында үлестірілмек.

Бұған дейін білім сапасын көтеру үшін елімізде оқу орындарының санын қысқарту басталған еді. Алайда, Қасым-Жомарт Тоқаев білім беру саласына бөлінетін қаржы көлемін 5 пайызға артырып, қосымша 180 колледж бен 20 университет ашу қажеттігін айтты.

Д. ӘМІР.

САЛТАНАТТЫ ЖИЫН

ЕҢБЕКТЕРІ ЕЛЕНДІ

ЕЛОРДА КҮНІНЕ ОРАЙ ТАЛДЫҚОРҒАН ҚАЛАЛЫҚ СОТЫНДА САЛТАНАТТЫ ЖИЫН ӨТТІ.

Шарада сөз алған соттың білікті де тәжірибелі судьясы Бекмұрат Шөкерұлы Дүйсенбеков ұжымды айтулы мерекемен құттықтап, мемлекеттік қызметті абыроймен атқарып жүрген жандарға бақытты да баянды өмір, зор денсаулық, қажымас қайрат, жемісті еңбек, шаңырақтағы нағыз шаттық пен қуаныш, құт береке тілеп, еліміздің одан әрі гүлденіп өркендеуіне өзіндік үлес қоса беруге шақырды.

Жиын соңында Бекмұрат Шөкерұлы сот ұжымының бір топ қызметкерін, атап айтқанда,

Әлия Тұманшинованы, Айгерім Жұмабаеваны, Ержан Баймулдиновті және Сәтжан Сейіткерімді лауазымдық міндеттерін мұлтіксіз орындағаны үшін Талдықорған қалалық соты төрағасының мадақтамасымен марапаттады.

Ш. БАТЫРОВ.

БЖЗК МІНДЕТТІ КӘСІПТІК ЗЕЙНЕТАҚЫ ЖАРНАЛАРЫ ЖҰМЫСҚЕРДІҢ ӘЛЕУМЕТТІК ЖАУАПҚЕРШІЛІГІ

Зиянды өндірістегі жұмыс адам денсаулығына нұқсан келтіретіндігі бәсеңдене берілді. Сондықтан бұл шетін мәселеде жұмыс берушінің әлеуметтік жауапкершілігі өте маңызды.

Міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары (МКЗЖ) – еңбек жағдайлары зиянды жұмыстармен айналысатын, кәсіптері өндірістердің, жұмыстардың, жұмысқерлер кәсіптерінің тізбесінде көрсетілген жұмысқерлердің пайдасы үшін Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорына (бұдан әрі – Қор) агенттер меншікті қаражаты есебінен аударған ақша. Тізбені Қазақстан Республикасының Үкіметі бекітеді. Бұл жарналар зиянды еңбек жағдайы үшін жұмыс берушінің өз қаражаты есебінен жұмысқерлерінің пайдасына аударатын өтемақысы.

Қорға төленуге жататын МКЗЖ Қазақстан Республикасының Үкіметі бекіткен тәртіп бойынша жұмысқердің ай сайынғы табысының 5 пайызы мөлшерінде белгіленеді. Зейнетақы жарнасының бұл түрі 2014 жылдың 1 қаңтарынан бастап енгізілген.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 18 қыркүйектегі № 984 қаулысымен бекітілген Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы қағидаларының (бұдан әрі – Зейнетақы қағидалары) 10 тармағына сәйкес МКЗЖ есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарт (қосылу шарты) бекітілген. Ол «Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» ҚР Заңында көзделген құқықтарды, міндеттер мен жауапкершілікті, сондай-ақ БЖЗҚ-ның, МКЗЖ аударылатын жеке тұлғаның (МКЗЖ есебінен зейнетақы төлемдерін алушының) және агенттің арасындағы құқықтық қатынастардың өзге де ерекшеліктерін белгілейді.

Зейнетақы қағидаларының 11 тармағына сәйкес МКЗЖ есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарт жасасу БЖЗҚ-ның ішкі құжаттымен бекітілген нысан (ол еңрг. kz. сайтында орналастырылған) бойынша МКЗЖ-ны есепке алу жөнінде жеке зейнетақы шотын (ЖЗШ) ашу туралы өтінішке агенттің және өзі үшін МКЗЖ аударылатын жеке тұлғаның қол қоюы арқылы жүзеге асырылады.

БЖЗҚ «Азаматтарға арналған үкімет» Мемлекеттік корпорациясынан МКЗЖ есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарт жөніндегі мәліметтердің бірыңғай тізімге енгізілгені туралы электрондық хабарламаны алған күннен бастап агент және өзі үшін МКЗЖ аударылатын жеке тұлға МКЗЖ есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы шартқа қосылған болып есептеледі.

МКЗЖ есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы бұрын жасалған шарт болған жағдайда МКЗЖ аударылатын жеке тұлға және жаңа агент МКЗЖ есепке алу бойынша жаңа ЖЗШ ашпай-ақ БЖЗҚ-ның ішкі құжаттарымен айқындалатын нысан бойынша МКЗЖ есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы шартқа қосылу туралы өтінішке қол қояды. Бұл ретте МКЗЖ есепке алу бойынша жаңа шот ашылмайды.

БЖЗҚ-ға МКЗЖ есепке алу бойынша ЖЗШ ашу туралы өтінішті рәсімдеу үшін салымшы Қорға тиісті құжаттарды ұсынады. Бұл құжаттардың тізімі Қор сайтында орналастырылған. МКЗЖ табыстар алынған айдан кейінгі айдың 25-інен кешіктірлмей Қазақстан Республикасының ұлттық валютасымен төленеді.

Арнайы салық режимін қолданатын шаруашылық жүргізуші субъектілер бұл жарналарды Қорға Қазақстан Республикасының салық заңнамасында көрсетілген тәртіпте аударылады.

Қорға міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын төлеуден агент:

1) «Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» ҚР Заңының (бұдан әрі – Заң) 11-бабының 1-тармағына сәйкес зейнеткерлік жасқа толған жеке тұлғалар;

2) әскери қызметшілер (мерзімді қызметтегі әскери қызметшілерден басқа),

арнаулы мемлекеттік және құқық қорғау органдарының, мемлекеттік фельдъегерлік қызметтің қызметкерлері, сондай-ақ арнаулы атақтарға, сыныптық шендерге ие болу және нысанды киім киіп жүру құқықтары 2012 жылғы 1 қаңтардан бастап жойылған адамдар;

3) еңбек сіңірген жылдары үшін зейнетақы төлемдерін алушылар үшін босатылады.

Іс жүзінде төленген және жұмысқер кіріс алған жағдайда, жұмыс беруші уақтылы аудармаған МКЗЖ сомаларын мемлекеттік кіріс органдары өндіріп алады немесе жұмыс беруші оларды уәкілетті орган белгілеген қайта қаржыландырудың 1,25 еселенген ресми мөлшерлемесі көлемінде мерзімі өткен әрбір күн үшін есепке жазылған өсімпұлмен бірге Қорға жұмысқердің пайдасына аударылуы тиіс. Бұған қарап, еңбеу жағдайлары зиянды өндірістерде жұмыс істейтіндердің мемлекет тарапынан қорғалғандығына және құрметті демалысқа шыққан соң барабар төлемдерге үміт арта алатындығына көз жеткізуге болады.

Қордағы зейнетақы жинақтары ай сайын ең төмен зейнетақы мөлшерінен кем емес төлемді қамтамасыз етуге жеткілікті болған жағдайда өздері үшін МКЗЖ кемінде күнтізбелік 60 ай бойы (5 жыл) төленген әрі 50 жасқа толған азаматтар өздері таңдаған сақтандыру ұйымымен сақтандыру төлемдерін өмір бойы алып тұру үшін зейнетақы аннуитеті шартын жасасуға құқылы. Бұл жарналардың 2014 жылы енгізілгенін ескерсек, зиянды өндірістерде жұмыс істейтін әрі 50 жасқа толған азаматтар биылдан, яғни 2019 жылдан бастап зейнетақы аннуитеті шартын жасасу арқылы зейнетақы жинақтарын мерзімінен бұрын алу құқығына ие болды. Айта кетелік, 2019 жылдың басынан бері осы санаттағы азаматтар 150-ден астам зейнетақы аннуитеті шартын жасасқан.

Міндетті зейнетақы жарналары және (немесе) міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары есебінен қалыптастырылған зейнетақы жинақтары жеткіліксіз болған жағдайда, зейнетақы аннуитеті шартын жасасу үшін салымшы (алушы) ерікті зейнетақы жарналары есебінен қалыптастырылған зейнетақы жинақтарын пайдалануға құқылы.

Осылайша, сақтандыру ұйымымен зейнетақы аннуитетін жасасу арқылы сақтандыру ұйымынан ай сайын өмір бойы сақтандыру төлемдерін алып тұруға болады. Сақтандыру ұйымына аударуға жеткілікті соманы зейнетақы калькуляторы арқылы есептеуге мүмкіндік бар. Ол Қор сайтындағы «Электрондық қызмет көрсету» - «Зейнетақы калькуляторы» бөлімінде қол жетімді (<https://www.enpf.kz/kz/elektronnye-servisy/calcInsurance/calc.php>).

Айта кетелік, БЖЗҚ-дағы зейнетақы жинақтары алушыларға тек заңнамада көрсетілген жағдайлар туындаған кезде ғана беріледі. Заң талаптарына сәйкес Қордан төленетін зейнетақы төлемдері зейнеткерлік жасқа толған азаматтарға (ерлерге 63 жасқа толғанда, әйелдерге биыл 59 жасқа толғанда) және бірінші немесе екінші топтардағы мүгедектігі мерзімсіз болып белгіленген жандарға төленеді. Сонымен қатар Қазақстан Республикасының шегінен тыс жерлерге тұрақты тұруға кеткен, кету дерегін растайтын құжаттарды ұсынған шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдардың да міндетті және міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары есебінен зейнетақы төлемдерін алуға құқығы бар.

2019 жылдың 1 сәуіріндегі жағдай бойынша Қорда МКЗЖ есепке алу бойынша 487,3 мың шот тіркелген. Оларда барлығы 209,5 млрд астам теңге жинақталған.

Анықтама: 2020 жылдан бастап елімізде шартты-жинақтаушы құрамдауыш енгізіледі, яғни жұмыс жағдайына қарамастан барлық жұмыс берушілер жұмысқерлерінің пайдасына өз қаражаты есебінен Қорға айлық табыстың 5 пайызын қосымша аударатын болады.

ЕНПФ ОБЯЗАТЕЛЬНЫЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ ВЗНОСЫ СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ РАБОТОДАТЕЛЯ

Не секрет, что работа на вредном производстве наносит ущерб здоровью человека, поэтому социальная ответственность работодателя очень важна в этом вопросе.

Обязательные профессиональные пенсионные взносы (ОППВ) – это деньги, перечисляемые агентами за счет собственных средств в ЕНПФ в пользу работников, занятых на работах с вредными условиями труда, профессии которых предусмотрены перечнем производств, работ, профессий работников, утвержденных правительством Республики Казахстан.

ОППВ являются компенсацией работодателя за вредные условия труда и именно работодатель осуществляет их за счет своих собственных средств в пользу работника. ОППВ устанавливаются в размере 5 процентов от ежемесячного дохода работника, принимаемого для исчисления пенсионных взносов в порядке, определяемом Правительством Республики Казахстан. Данный вид пенсионных взносов введен в республике с 1 января 2014 года.

В соответствии с пунктом 10 Пенсионных правил единого накопительного пенсионного фонда, утвержденных постановлением Правительства Республики Казахстан от 18 сентября 2013 года № 984 (далее – Пенсионные правила), ЕНПФ утвержден договор о пенсионном обеспечении за счет ОППВ (договор присоединения), который устанавливает права, обязанности и ответственность, предусмотренные Законом Республики Казахстан «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан», а также иные особенности правоотношений между ЕНПФ, физическим лицом, за которое перечисляются ОППВ (получателем пенсионных выплат за счет ОППВ), и агентом.

Согласно пункту 11 Пенсионных правил заключение договора за счет ОППВ осуществляется путем подписания агентом и физическим лицом, за которое перечисляются ОППВ, заявления об открытии индивидуального пенсионного счета (далее – ИПС) по учету ОППВ по форме, утвержденной внутренним документом ЕНПФ, которое размещено на сайте enpf.kz.

Агент и физическое лицо, за которое перечисляются ОППВ, считаются присоединившимися к договору о пенсионном обеспечении за счет ОППВ со дня получения ЕНПФ электронного уведомления от Государственной корпорации «Правительство для граждан» о внесении сведений о договоре о пенсионном обеспечении за счет ОППВ в единый список физических лиц, заключивших договор о пенсионном обеспечении за счет обязательных пенсионных взносов, ОППВ.

В случае, если у физического лица имеется ранее заключенный договор о пенсионном обеспечении за счет ОППВ, новый агент и физическое лицо, за которое перечисляются ОППВ, подписывают заявление о присоединении к договору о пенсионном обеспечении за счет ОППВ по форме, определяемой внутренними документами ЕНПФ и размещенной на интернет-ресурсе ЕНПФ. При этом новый ИПС по учету ОППВ не открывается.

При обращении в ЕНПФ для оформления заявления об открытии ИПС по учету ОППВ необходимо предоставить в ЕНПФ документы, с перечнем которых можно ознакомиться на официальном сайте ЕНПФ.

ОППВ уплачиваются в национальной валюте Республики Казахстан не позднее 25 числа месяца, следующего за месяцем выплаты доходов. Хозяйствующими субъектами, применяющими специальный налоговый режим, – в порядке и сроки, предусмотренные налоговым законодательством Республики Казахстан.

От уплаты ОППВ в ЕНПФ освобождаются агенты за:

- физических лиц, достигших пенсионного возраста в соответствии с пунктами 1-3 статьи 11 Закона Республики Казахстан «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан»;

- военнослужащих, сотрудников специальных государственных и правоохранительных органов, которым присвоены специальные звания, классные чины, а также лиц, права ко-

торых иметь специальные звания, классные чины и носить форменную одежду упразднены с 1 января 2012 года;

- получателей пенсионных выплат за выслугу лет.

В случае, если работодатель своевременно не перечисляет на ИПС работника ОППВ (при условии фактической выплаты и получения работником дохода), с работодателя наложены органами взыскиваются и подлежат перечислению в ЕНПФ ОППВ с начисленной пеней в размере 1,25-кратной официальной ставки рефинансирования, установленной уполномоченным органом, на каждый день просрочки.

Исходя из вышеизложенного, граждане могут сделать вывод, что, работая на вредных производствах и работах, утвержденных Правительством РК, люди защищены государством и вправе рассчитывать на адекватные выплаты после выхода на заслуженный отдых.

Так, право на получение пенсионных выплат из ЕНПФ за счет ОППВ имеют:

лица, достигшие пятидесятилетнего возраста, за которых уплачены ОППВ в совокупности не менее 60 календарных месяцев, путем заключения договора пенсионного аннуитета со страховой организацией при достаточности накоплений для обеспечения выплаты не ниже минимального размера пенсии.

Учитывая, что пенсионные накопления за счет ОППВ в ЕНПФ начали формироваться, как было указано выше, только с 2014 года, соответственно, лица, достигшие 50 лет, относящиеся к работникам, занятым на работах с вредными условиями труда, смогли воспользоваться правом досрочного получения пенсионных накоплений из ЕНПФ путем заключения договора пенсионного аннуитета со страховой организацией, только с 2019 года (с начала 2019 года указанной категорией лиц заключено более 150 договоров пенсионного аннуитета).

Следует отметить, что в случае недостаточности пенсионных накоплений, сформированных за счет ОППВ, для заключения договора пенсионного аннуитета вкладчик (получатель) вправе использовать пенсионные накопления за счет обязательных пенсионных взносов и наоборот, а также при наличии – пенсионные накопления, сформированные за счет добровольных пенсионных взносов.

Таким образом, заключив со страховой организацией договор пенсионного аннуитета, возможно досрочно получать ежемесячные пожизненные страховые выплаты из страховой организации. Рассчитать сумму, достаточную для перевода в страховую компанию, можно с помощью пенсионного калькулятора, размещенного на сайте enpf.kz в разделе «Электронные сервисы – Пенсионный калькулятор» <https://www.enpf.kz/ru/elektronnye-servisy/calcInsurance/calc.php>.

Кроме того, право на пенсионные выплаты из ЕНПФ имеют:

лица, достигшие общеустановленного пенсионного возраста;

инвалиды первой и второй групп, если инвалидность установлена бессрочно;

выехавшие на ПМЖ за пределы РК иностранцы и лица без гражданства, предоставившие документы, определенные законодательством Республики Казахстан, подтверждающие факт выезда.

На 1 апреля 2019 года в ЕНПФ зарегистрировано 487,3 тыс. ИПС по учету ОППВ, на которых накоплено более 209,5 млрд тенге.

Справка: С 2020 года у нас в стране вводится условно накопительный компонент, т.е. всем работникам, независимо от места работы, работодатель из своих средств будет дополнительно отчислять по 5% от зарплаты.

ЕНПФ УВАЖАЯ ЛИЧНОЕ ВРЕМЯ ВКЛАДЧИКОВ

С появлением новых высокотехнологических средств связи ЕНПФ продолжает улучшать дистанционные каналы коммуникаций. Это очень удобно сегодня, когда ценится личное время, которое нецелесообразно тратить на дорогу, очереди, «пробки».

Интернет - активный союзник доступности, а мобильные приложения - это современный способ получения информации. На сегодняшний день для большинства вкладчиков они стали самыми востребованными из всех видов обслуживания. 24 часа в сутки 7 дней в неделю можно при помощи ЭЦП или ИИН и пароля зайти в свой Личный кабинет на сайте www.enpf.kz и посмотреть свои пенсионные накопления и их доходность.

ЭЦП, ИИН и пароль от Личного кабинета используют и для авторизации в мобильном приложении ЕНПФ. Его можно бесплатно

скачать на любой смартфон или планшет как на базе Android, так и iOS. Для удобства пользователей сервис работает над двух языках: казахском и русском. Через мобильное приложение ЕНПФ вкладчики могут получать любую интересующую информацию: отслеживать состояние счета, статусы рассмотрения заявлений на выплаты пенсионных накоплений, узнавать обо всех изменениях в пенсионной системе, посмотреть расположение ближайшего офиса ЕНПФ и даже позвонить в call-центр.

Для получения общих консультаций по всем вопросам накопительной пенсионной системы и деятельности ЕНПФ можно позвонить в единый call-центр ЕНПФ по номеру 1418 (звонок бесплатный по всему Казахстану). За 5 месяцев текущего года операторы Фонда ответили на 171 290 звонков.

На сайте Фонда можно заказать обратный звонок, заполнив соответствующую форму и специалисты обязательно перезвонят в указанное Вами время. Там же, на сайте www.enpf.kz можно направить письменное обращение и задать интересующий Вас вопрос. Экспрессонлайн-консультацию можно получить в режиме реального времени на сайте Фонда.

Помимо всех перечисленных каналов коммуникаций, пользуется популярностью и Личный блог Председателя Правления АО «ЕНПФ» Жаната Курманова, где у вкладчиков есть возможность обратиться напрямую к руководителю Фонда и быть уверенным в том, что они получат ответы на все волнующие вопросы, касающиеся накопительной пенсионной системы. В январе-мае 2019 года посредством данного блога были даны ответы на 114 обращений. Полнота и прозрачность информации многократно повышает доверие к ЕНПФ.

При помощи сервиса What's App по номеру +7777 000 1418 вы можете написать специалисту Фонда и получить интересующую информацию. К востребованным услугам можно отнести также и Telegram-bot, с помощью которого можно получить мини-выписку или

отправить ее на адрес электронной почты. Кстати, при помощи данного сервиса вы также можете восстановить свой пароль от Личного кабинета, ознакомиться с актуальными новостями и текущими показателями Фонда, а также найти ближайшее для вас отделение.

Развитие и совершенствование коммуникаций не только экономит время, но и способствует большему вовлечению молодежи в ряды вкладчиков. Учитывая то, что они - активные пользователи социальных сетей, активно функционируют странички на таких популярных платформах, как «Одноклассники», «Facebook», «В контакте», «Twitter» и «Instagram». Общее количество их подписчиков на 1 июня 2019 года составляет свыше 38 000 человек.

При использовании дистанционных каналов взаимодействия с Фондом, за исключением тех, где используются ЭЦП и ИИН для идентификации вкладчика (получателя), можно получить информационно-консультационные услуги касающиеся деятельности ЕНПФ и ИПС, кроме сведений о накоплениях вкладчика (получателя), поскольку данная информация относится к тайне пенсионных накоплений.

ЖАҢА АЙДАР: БАЛА КӨЗІМЕН

БАЛА ҮШІН ӘЛЕМНІҢ БӘРІ ТАМАША КӨРІНГЕНІМЕН, СОЛ ҒАЖАП ДҮНИЕНІ КӨРІП, СЕЗЕ БІЛУ ДЕ ҒАНИБЕТ ЕМЕЙ НЕ?! ОЛАР ОЙЫН АШЫҚ АЙТЫП, КӨЗБЕН КӨРГЕНІН СОЛ ҚАЛПЫНДА ЖЕТКІЗЕДІ. ТҮТҚИЙЛДАН СҰРАҚ ҚОЮ ДА БАЛАНЫҢ ӘДЕТІ. КЕЙДЕ ОНЫҢ ҚОЙҒАН САУАЛЫНА ЖАУАП ТАБА АЛМАЙ ҚИНАЛЫП ҚАЛАТЫНЫМЫЗ РАС. СОСЫН БАЛАНЫҢ АТЫ БАЛА ҒОЙ ДЕЙМІЗ ДЕ ӨЗ СӨЗІМІЗБЕН ЖҰБАНЫП ЖАТАМЫЗ. БІРАҚ, КЕЙ СӘТТЕ БАЛА КӨЗІМЕН КӨРГЕН ДҮНИЕНІҢ АСТАРЫНАН ҚОҒАМНЫҢ ТҮЙТКІЛДІ МӘСЕЛЕСІН БАЙҚАУҒА БОЛАДЫ.

«БАЛА КӨЗІМЕН» АТТЫ ЖАҢА АЙДАРЫМЫЗДА СОЛ БАЛА КӨЗІМЕН КӨРІП, АЙТҚАН ОЙЫН ДӘЛ ЖӘНЕ СОЛ ҚАЛЫПТА ЖЕТКІЗУДІ ЖӨН САНАДЫҚ.

«АҚЫННЫҢ ҚОЛЫ ҚАЙДА?..»

— Анашым, - деп үн қатты бала.
— Иә, ботам, айта ғой.
— Мұқағали Мақатаев кім болған?
— Қазақтың лирик ақыны болған.
— Сонда ол тақпақ жазған ба?
— Иә, солай. Бірақ, тақпақ емес өлең деп айту керек.
— Сен оның қандай тақпағын... өлеңін білесің?
— Ақынның өлеңі көп қой.
— Ааа. Ал, мына жерде оның аты-жөні ғана жазылған ғой. Егер ол ақын болса, неге мұнда жазылмаған?
— Мұны білмедім, балам.
— Онда айтшы, бұл ескерткішті кім жасаған?
— Балам, сен де бір сұрақты қоя бердің ғой. Қайдан білейін?..
— Ақынның қолы болмаған ба, бұл жерде неге жоқ? Қолы болмаса ол тақпағын қалай жазған?
— Қолы да, аяғы да бәрі болған. Бірақ бұл ескерткішті жасаған адам осылай жасағысы келген болар.
— Сонда мен сияқты балалар оның қолы болғанын қайдан біледі?
— Түуі, қойшы деймін. Жүр, үйге қайтайық.
— Анашым деймін.
— Тағы не айтасың?
— Бар ғой иә, ақынның ескерткіші маған түк ұнаған жоқ.

С. ӘЙТЕНОВА.

ЖАЗ ҚЫЗЫҒЫ

ҚУАНСА, БАЛА ҚУАНСЫН

Газетіміздің өткен санында Арыс қаласындағы мектептерде оқитын 150 бала жазғы демалысының бір айын жетісудың ең көрікті жерлерінде орналасқан лагерлерде өткізетіндігін жазған едік. Еліміз Астана мерекесін тойлап жатқан күні оңтүстіктен шыққан отарба арыстық 138 баланы Алматы облысының аумағына жеткізді.

Арыс балалары Жетісу жерінде демалуда

Жазғы демалысын Жетісу өңірінде өткізетін балаларды Алматы қаласындағы теміржолдан Еңбекшіқазақ ауданының әкімі Бинәлі Ысқақ пен облыстық білім басқармасының мамандары қарсы алды. Бүгінде арыс балалары өзінің көңілді демалысын «Тау-Жанашар» лагерінде бастап кетті.

Еңбекшіқазақ ауданының әкімі Бинәлі Ысқақтың айтуынша, қазіргі таңда келген 138 бала болса, олардың саны 150-ге жетеді деп отыр. Лагерде

балақайлар күнін көңілді өткізу үшін бар жағдай жасалыпты. Олар үшін арнайы бағдарлама құрастырылып, моральді-психологиялық қалпына келтіру мәселесі де қамтылыпты. Табиғаттың тамаша сыйы «Тау-Жанашар» лагерінде демалысын бастап кеткен балалар мұнда 20 күн бойы қызықты сәттерге толы күндерін

өткізсе, қалған 10 күнін Қапшағайдағы «Күншуақ» лагерінде жалғастырмақ екен. Жарылыстан зардап шеккен Арыс балаларына жетісу жерінің таңғажайып жерлері олардың бойына қуат дарытып, ұмытылмастай әсер қалдырады деген сенімдеміз.

С. БАЗАРҚҰЛОВА.

КӨМІК

КӘСІПОДАҚ БЕЛСЕНДІЛЕРІНІҢ ИГІ ІСІ

Облыстық кәсіподақ ұйымының бас маманы Ләйлә Сағынғалиқызы және Алакөл аудандық филиалының төрағасы Кенжебек Алпысбаев Арыс қаласындағы И. Журба атындағы орта мектептің «Алтын тұмар» және «Айгөлек» балабақшаларының еңбек ұжымдарымен кездесіп, сала қызметкерлеріне қолдау танытты. Бұдан бөлек, Алматы облыстық кәсіподақ ұйымы қайырымдылық қорына біркүндік жалақыларын, барлығы 500 мың теңге аударғандығын айтты. Өз кезегінде білім саласы қызметкерлерінің Арыс қалалық кәсіподақ комитетінің төрағасы Жұматай Мұхаев ел басына күн туғанда қолдау көрсеткен жетісулық

Алматы облыстық білім және ғылым қызметкерлері кәсіподақ ұйымының өкілдері жарылыс кезінде қаза болған азаматтардың отбасыларына көңіл айту, қолдау көрсету мақсатында Арыс қаласына барып қайтты.

әріптестеріне арыстық ұстаздар қауымы атынан алғысын білдірді.

Кәсіподақ белсенділері Арыс қалалық білім бөлімінің басшысы Мұсаев Әбдіхан Ділішұлымен кездесіп, Арыстағы жалпы ахуал туралы мәліметтер алды. Мекеме басшысының сөзінше, бүгінгі күні Арыс қаласы және қалаға қарасты елді мекендердегі 17 орта мектеп, 6 мемлекеттік және 29 жекеменшік балабақшаның барлығында жөндеу жұмыстары басталып кетіпті. Көмек

көрсету жұмыстарына қаланың барлық күші жұмылдырылған. Оның ішінде ұстаздар қауымы да тұрғындардың әлеуметтік-тұрмыстық жағдайын зерттеп, нақты деректер қалыптастыру үшін көмек көрсетуде екен. Сонымен қатар, жазғы демалыс кезінде 4 мыңнан астам бала әр облыстағы жазғы лагерлерде сауықтырылатыны белгілі болды.

Облыстық білім және ғылым қызметкерлері кәсіподақ ұйымының қызметі.

• КӨГІЛДІР ОТЫН

ҚАРАДАЛАҒА ТАБИҒИ ГАЗ КЕЛДІ

ТҰҒЫШ ПРЕЗИДЕНТ НҰРСҰЛТАН НАЗАРБАЕВТЫҢ ТАПСЫРМАСЫМЕН ЖЕТІСУ ЖЕРІН КӨГІЛДІР ОТЫНМЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ КЕШЕНДІ ШАРАЛАРЫ ЖҮРГІЗІЛІП КЕЛЕДІ. СОНЫҢ АЙҒАҒЫ ҰЙҒЫР АУДАНЫНА ҚАРАСТЫ ҚАРАДАЛА Өңіріне ТАБИҒИ ГАЗ КЕЛІП, ТҰРҒЫНДАР ҚУАНЫШЫН АРТТЫРА ТҮСТІ.

Игілікті шараға облыс әкімі Амандық Баталов арнайы барып, табиғи газдың алғашқы алауын тұтатуға қатысты. Айта кетейік, «Алматы облысын 2007-2015 жылдары және болашақта 2020 жылға дейінгі кешенді газдандыру» бағдарламасы аясында аудан аумағына 46 шақырымдық «Азиялық газ желісінің» құрылысы жүргізіліп, екі жыл аумағында 19 855 миллион теңге инвестиция тартылыпты. Қаражаттың негізгі бөлігін ауданды көгілдір отынмен қамтамасыз етуді қолға алған «Азия газ Шонжы» ЖШС жұмсаған.

Жалпы ұзындығы 214 шақырымды құрайтын көгілдір отын құбырын тарту үшін 23 газ тарату қорабының, 2 газ тарату бекетінің құрылысы жүргізіліпті. Аудан орталығы Шонжы ауылында 3500 тұрғын үй, 34 әлеуметтік, 150 кәсіпкерлік нысан көгілдір отынмен қамтамасыз етілмек екен. Ал қазіргі таңда 200-ден астам тұрғын үйге газ құбыры тартылып, арнайы пеш орнатылу үстінде.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

АЙТАРЫМ БАР

Ал тәуелсіздік туы желбіреген заманда өз еркімізбен аты-жөнімізді қазақыландыруға Бауыржан атамыздай бір ерлік көрсетпек түгіл, тегіміздегі артық екі-үш әріпті алып тастауға құлқымыз жетпей жүргені, болма-са бұлыңғыр саясаттың шеңгелінен шыға алмауымыз рухтың төмендігі мен рухани сананың әлсіздігін айғақтайды.

Осыдан бірнеше жеті бұрын Қажет Андастың abai.kz сайтында жарияланған «Ілиястың жұрт біле бермейтін бүркеншек есімдері хақында...» атты мақаласында «Қазір Ілиястың есімін бір жерде Ілияс Жансүгірұлы, енді бірде Ілияс Жансүгіров деп жазып жүр» деп, Ілияс ақынның

Қазақ аты-жөнінің, құрыс, сауатты жазылуы дегенде санаға бірден Бауыржан Момышұлы еске түседі. Көзі тірісінде аңызға айналған тұлғаның, соғыстағы ерлігі былай тұрсын, туған тілін жаудың суық қанжарынан қорғаштаған азаматтық, парызы әр қазаққа үлгі екені даусыз. «Батыр атағын қазақша фамилиясы үшін берменгі» дегенін зор мақтаныш көріп, кеудемізді соғып, көңіліміз көкте, басымыз жерде қалатын еді.

- Аты-жөнін өзгерту туралы өтінішті қарау оны берген күннен бастап бір ай мерзімнен кешіктірілмей аяқталуға тиіс. Өтініш иесі белгілеген үлгідегі арыз, өмірбаян, жеке басын куәландыратын құжаттың көшірмесін, азаматтың тіркеу кітабын, мемлекеттік алым төленген түбіртектегі қоса тапсырады. Азаматтардың тегі өтініш берушінің қалауы бойынша мемлекеттік және орыс тіліне жат «-ов –ев, -овна, -ович» жұрнақтары алып тасталып, оның орнына «ұлы», «қызы» жалғаулары бірге қосылып жазылады, - деді Ескелді аудандық АХАЖ бөлімінің бас мама-

ТЕГІМІЗ ҚАЗАҚ БОЛСЫН ДЕСЕК...

бүркеншек есімдерін саралай зерттеген еңбегін мен де зерделеп шыққан едім. Бұл жерде автор біз білетін Ілияс Жансүгіров біраз қолжазбаларда Жансүгірұлы Ілияс деп жазылғанын көрсеткен. Түйіндісінде «...қазір Ілияс шығармалары шетел тіліне аударылып, әлемдік әдебиеттің алтын қорына ене бастады. Алдағы уақытта салмағы тіпті арта түсетінін біледі. Оны жұрттың бәрі көріп, біліп отыр. Сол еңбектерде Ілиястың ататегі орысша Ілияс Жансүгіров болып жазылып жүр. Оның орнына қазақша Ілияс Жансүгірұлы болып жазылса, шетелдіктер Ілиястың қазақтың қаламгері екенін сезінер еді. Осы ойым қолдау тапса, нұр үстіне нұр болар еді...» деп көпке сенім артты. Тұлға тануда алдымен осы тұрғыдан бастау керектігін айтып, қалың көпшілікке, әсіресе әріптестеріне тағылымды ой салып отыр.

Жалпы осы мәселе жөнінде өзгелермен әңгіме өрбіте қалсаңыз, кешегі кеңес үкіметі билік құрып тұрған кезінде Қазақстан тұрғындарының барлығы дерлік фамилияларын орыс халқы сияқты әлгі жалғаулармен қосып жазатын дегенді естисіз. Иә, ол кезде көпшілік КСРО-ның идеологиялық машинасының шынжыр табанының күшіне мойынсұнып кеткен еді. Бірақ барлық кезде солай болды деу – әбестік. Қазақтар фамилияларын «ұлы», «қызы» деп жазған.

«ов» емес, «ұлы» деп жазған. Бүгінде көп адам білетін Сәкен Сейфуллиннің «Тар жол тайғақ кешу» романы 1927 жылы Қызылорда қаласында жеке кітап болып басылып, автордың аты Сейфуллаұлы Сәкен деп жазылғанын білмейді.

Ол кездегі саяси жағдайдың қандай болғанын қазір екінің бірі біледі. Кеңес үкіметінің басшылығы «халық жаулары» деп көптеген азаматты атты, түрмеге қамады, алыс жерлерге жер аударды. Тірі қалғандар амалы жоқтықтан биліктің дегеніне көнді. Бүкіл ел фамилияларын «ұлы», «қызы» деп жазғанды қойып, «ов», «ев» деп жазды. Оны біздің қатпарлы тарихымыз айтады. Жоғарыда аталған сол қазақтың қаймақтары бүгінде көзі тірі болса, еліміз тәуелсіздік алғаннан бастап аты-жөндерін жөнге салатын еді.

Кейінгі жылдары «ов» пен «ев»-ке қарсы тұрып, басқалардың сана-сезімінің өсуіне ықпал ете білген тұлғалардың бірі Бауыржан атамыз болды дедім сөз басында. Батыр басқа ұлттың өкіліне қазақ деген халықтың аты-жөнді жазу дәстүрі орыстардікінен мүлдем өзіндік мәдениеті бар екенін түсіндірген еді. Ол осылайша КСРО-ның билік басындағылардың барлық ұлттарды «ов» деп жазып, бәрін бір совет халқы етіп жіберуіне өзінше қарсылығын білдірген болатын.

Ал тәуелсіздік таңы атқан тұста «Егемен Қазақстан» газетінің бас редакторы Шерхан Мұртаза бір-ақ күннің ішінде ешбір заңсыз-ақ «ов» пен «ев»-ті газет парақтарынан сызып тастады. Содан Қазақстанның төрт бұрышындағы көптеген республикалық, облыстық, аудандық газеттердің бетінде авторлар мен журналистер «ов» пен «ев»-сіз шыға бастады. Қазірде де біраз газет-журналдар, тіптен сайттар сол жолдан

ауытқымай, түзулеп келе жатқан жайы бар. Алматы облыстық «Жетісу» газеті Шерағаның салып кеткен сара жолын жалғастырып, өзгелерді де тізгіндеп жүр.

Бірде газеттің бас редакторы Әміре Әрін ағамыз: «Аты-жөнің кім?» дегенде «Зейнегүл Жұмабекова» деп жауап қайтарған едім. «Тәәәк, Зейнегүл Жұмабек» деп мені дұрыстап қойды. «Ова»-ға көз бен тіл үйренсе де, Әміре ағамның нұсқасы әуезді естіле кетті. Сонда да қажет жерлердің барлығына «құжат» бойынша аты-жөнімді жазуды қоймадым. Уақыт өте келе abai.kz сайтына мақала жіберген болатынмын. Қанат Әбілқайыр бастаған бір топ журналист менің «овамды» «еш рұқсатсыз» кесіп тастасы бар ма! Сонда ғана барып қателігімді білдім. Міне, осындай көрнекті қайраткерлеріміздің арқасында көш түзеліп келеді.

Енді заң тұрғысына келсек. Қазақстан Республикасы азаматтарының тегін, атын, әкесінің атын өзгертуді тіркеу «Неке және отбасы» заңы мен Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1999 жылғы 22 мамырдағы Қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасында азаматтық хал актілерін тіркеу тәртібі туралы» ережеге сәйкес жүргізіледі. Бұл ереже талаптары бойынша Қазақстан Республикасы азаматтарына 15 жасқа толған кезде тегін өзгерту құқы беріледі. Бұл шара өтініш берушінің тұрғылықты жеріндегі АХАЖ орындарында жүргізіледі.

Жұрттың көбі құжат өзгертуге келгенде осы саладағы бюрократиялық жүйеден, қағазбастылықтан, толып жатқан әуреден қашады. Сондықтан оқырмандарға пайдалы ақпарат болсын деген ниетпен Ескелді аудандық АХАЖ (Алматы облысы) бөліміне барып, бөлім қызметкерлерінен заң тұрғысындағы ережелерді білуге бекіндім.

ны Әсел Рахымова. Оған қоса ол бүгінгі күні сол жалғаулықтан арылғысы келетін азаматтың көп екенін растады.

Күә болып отырғанымыздай, фамилиядағы кеңес заманынан қалған сарқыншақтың бұл белгілерін өзгерту көп қиындық тудырмайды екен. Ресми орындарға барып, керекті құжаттарды рәсімдесеңіз болды. Бұл – мемлекеттік деңгейде шешілген мәселе.

ТҮЙІН

Осы тұста Шерхан Мұртазаның «Баукең солақай емес» деген ойтолғауы еске түседі. Онда жазушы Тараздағы драма театрының жанына Бауыржан Момышұлына ескерткіш қойылғанын жазған еді. Бірақ мүсінде батырдың қылышы оң жағына тағылған екен. Оны суырып алатын Бауыржан солақай емес. Сонда қаламгер «Сызып тастап түзететін жазу емес, қысық-қыңырын түзете салатын бояулы сурет емес, шойыннан құйылған ескерткіш. Өттең, бір кем дүние» деп қатты қапаланады. Біздің құжаттар да алтынмен апталып, күміспен бапталмаған. Балқытылған болатпен әріптері құйылмаған. Төлқұжаттың түрлері жыл сайын жаңарып жатқан заманда аты-жөнімізді тиісті мекемелерге барып дұрыстайық. Әрине, тегіміз қазақ болсын десек...

Дүйсенбі - Понедельник, 15 шілде

ҚАЗАҚСТАН

06.00, 04.30 Әнұран
06.05, 14.00 «Konil tolquпу»
06.25 «Masele». Әлеуметтік-сараптамалық бағдарлама
07.00 «ТАҢШОЛПАН». Таңғы-ақпараттық-сазды бағдарлама
09.30 «Роботкөлік Поли мен оның достары». Мультхикая
09.40, 03.30 «Apta». Ақпараттық-сараптамалық бағдарлама»
10.40, 18.10 Телехикая «Қайран күндер»
12.25 «Ең сұлу». Комедия.
15.00, 21.30 Телехикая «Гүлпері»
16.00, 00.45 «Shanyraq». Ток-шоу
17.00, 20.00, 00.15, 03.00 AQPAPAT
17.15, 22.30 Т/х «Бізбен бірге»
20.30 Т/х «Отынды өшірме»
21.40 Т/х «Гүлпері»
22.40 Т/х «Бізбен бірге»
23.20 Т/х «Құбылай хан»
01.35 «24 сағат табиғат құшағында»
02.10 «Qareket»

КТК

07.00 Әнұран
07.05 «Құдалар», телехикая
08.00 Т/х «Женнеттің көз жасы»
08.45 Т/х «Қайсар жесір»
09.30 «Юрмала»
10.50 Х/ф «Когда возвращается прошлое»
14.30 Х/ф «Найти мужа в большом городе»
16.35 Т/х «Аталар сөзі»
17.15 Мерекелік концерт
18.00 «Сүйікті Дениз-2» Тұсаукесер!
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерние новости
21.30 «Лесник. Своя земля», острозожетный детектив.
23.30 Х/ф «Лабиринты»
01.10 «Аталар сөзі» (қайталау)
01.40 Т/х «Женнеттің көз жасы»
02.10 «Әйел қырық шырақты»
03.00 Мерекелік концерт
03.30-04.30 «КТК» қоржынынан» ойын-сауық

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұраны
06.00 «Тамаша»
07.00, 09.50 М/с «Тобот»
08.00, 12.00 Жаңалықтар
08.10, 16.45 Телехикая «Тергеушілер»
08.40 «Көрімдік»
09.00, 13.00 Новости
09.10 «Тур де Хабар»
10.50, 19.30 Телехикая «Пәленшеевтер»
11.20, 20.30 Телехикая «Бәсеке»
12.10 «Тарих. Тағдыр. Тұлға»
13.10 Т/с «Атлантида»
14.50, 21.30 Т/х «На крыльях любви»
15.40, 22.15 Телехикая «Өз үйім»
17.20, 01.20 «Менің тағдырым»
18.00, 23.15 Телехикая «Жұмбақ жандар»
18.45 Т/х «Тракторшының махаббаты»
20.00, 00.05 Қорытынды жаңалықтар
21.00 Итоги дня
00.35 «Вишневый сезон»

АСТАНА

06.00 К»Күлдірген» әзіл-сықақ
07.00 Аружанмен бой жазу
07.10 Разминка с Аружан
07.20 «KazNet»
07.50 Х/ф «Супергерои»
09.10, 13.00 Мультфильм
10.00, 22.00 Т/х «Абысындар»
11.00 Т/с «След»
13.45 «MoneyTime»
15.30, 21.00 Т/х «Үмітіңді үзбе»
16.30 Т/х «Қорғансыз»
17.30 «Ruh.kz»
18.00 «Нұр Сұңқар» конкурсының марапаттау рәсімі
19.00, 00.30 «Кешіккен хат» түрік телехикаясы
20.00, 02.30 Жаңалықтар
20.30, 03.00 Новости «20.30»
23.30 «Бір туған»
03.30 «Ән мен әзіл»

АСТАНА

06.00 К»Күлдірген» әзіл-сықақ
07.00 Аружанмен бой жазу
07.10 Разминка с Аружан
07.20 «KazNet»
07.50 Х/ф «Супергерои»
09.10, 13.00 Мультфильм
10.00, 22.00 Т/х «Абысындар»
11.00 Т/с «След»
13.45 «MoneyTime»
15.30, 21.00 Т/х «Үмітіңді үзбе»
16.30 Т/х «Қорғансыз»
17.30 «Ruh.kz»
18.00 «Нұр Сұңқар» конкурсының марапаттау рәсімі
19.00, 00.30 «Кешіккен хат» түрік телехикаясы
20.00, 02.30 Жаңалықтар
20.30, 03.00 Новости «20.30»
23.30 «Бір туған»
03.30 «Ән мен әзіл»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
06.40, 04.10 «Той заказ»
07.10 «TAMADA BATTLE»
08.00 Телеканал «Доброе утро»
11.00 Сериал «Круговорот»
12.00 «Қалаулым»
15.00 Сериал «Эти глаза напротив»
16.55 «Пусть говорят»
18.00 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
18.45, 03.10 «Пендеміз ғой»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45 Сериал «Гончие-2»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
06.40, 04.10 «Той заказ»
07.10 «TAMADA BATTLE»
08.00 Телеканал «Доброе утро»
11.00 Сериал «Круговорот»
12.00 «Қалаулым»
15.00 Сериал «Эти глаза напротив»
16.55 «Пусть говорят»
18.00 «БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР»
18.45, 03.10 «Пендеміз ғой»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45 Сериал «Гончие-2»

Сейсенбі - Вторник, 16 шілде

ҚАЗАҚСТАН

06.05, 14.00, 02.50 «Көңіл толқыны»
06.30, 17.00, 20.00, 00.00 AQPAPAT
07.00 «TANSHOLPAN»
09.30 «Роботкөлік Поли және оның достары» Мультфильм
10.00, 01.15 «Қызық екен»
10.50, 18.10 Т/х «Қайран күндер»
12.35 «JAN JYLYY»
13.00 Т/х «Парыз»
15.00, 21.20 Т/х «Гүлпері»
16.00, 00.30 «SHANYRAQ»
17.15 Т/х «Бізбен бірге»
20.30 Т/х «Сүйе білсең»
22.20 Т/х«Бізбен бірге»
23.10 Т/х «Құбылай хан»
02.00 «Қарекет»

ХАБАР

06.00 «Тамаша»
07.00, 08.10 Футбол Колорадо Рэпидс – Арсенал.
Прямая трансляция из США
08.00, 12.00 Жаңалықтар
09.00, 13.00 Новости
09.10 «Тур де Хабар»
10.50, 19.30 «Пәленшеевтер»
11.20, 20.30 Т/х «Бәсеке»
12.10 «Важно знать»
12.30 «Алтын бесік»
13.10 Т/с «Атлантида»
15.00, 21.30 «На крыльях любви»
15.45, 22.15 Т/х «Өз үйім»
16.45 Т/х «Тергеушілер»
17.20, 01.20 «Менің тағдырым»
18.00, 23.15 Т/х «Жұмбақ жандар»
18.45 Т/х«Тракторшының махаббаты»
20.00, 00.00 Қорытынды жаңалықтар
21.00 Итоги дня
00.30 Т/с «Вишневый сезон»

ЖЕТИСҮ

07. 05 Ән әлемі.
07.30 «Таңжарық» ақпаратты-сазды бағдарлама
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 Тұржорық
10.30 Бай қуатты болайық
11.00 Телесериал «Елес қыз»
11.40 Д/ф «Я камень забытый богом на земле».
12.00 Шашу
13.00 К/ф «Вдвоем с отцом»
14.20 Д.ф. «Встреча с опасными животными»
15.05 С.Есенгелдинованың концерті
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Дочь песенного края» павлодарда
17.42 клип,роликтер
18.00 Шашу
18.50 Д/ф «Естай Беркімбайұлы»
19.00 Д/ф «Бейбітшілік қабырғасы»
19.30 «Оқырман» әдеби клубы
20.15 Net.laik
20.30 Жаңалықтар
21.00 Тарих парақтары
21.30 Новости
22.00 Телесериал «Есел қыз»
22.35 Өмірі өнеге Б.Шермұхамбетов
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

ХАБАР

06.00 «Тамаша»
07.00, 08.10 Футбол Колорадо Рэпидс – Арсенал.
Прямая трансляция из США
08.00, 12.00 Жаңалықтар
09.00, 13.00 Новости
09.10 «Тур де Хабар»
10.50, 19.30 «Пәленшеевтер»
11.20, 20.30 Т/х «Бәсеке»
12.10 «Важно знать»
12.30 «Алтын бесік»
13.10 Т/с «Атлантида»
15.00, 21.30 «На крыльях любви»
15.45, 22.15 Т/х «Өз үйім»
16.45 Т/х «Тергеушілер»
17.20, 01.20 «Менің тағдырым»
18.00, 23.15 Т/х «Жұмбақ жандар»
18.45 Т/х«Тракторшының махаббаты»
20.00, 00.00 Қорытынды жаңалықтар
21.00 Итоги дня
00.30 Т/с «Вишневый сезон»

АСТАНА

06.00, 03.30 «Ән мен әзіл»
07.00 Аружанмен бой жазу жаттығулары
07.10 Разминка с Аружан
07.20 «Kaznet»
07.50, 13.30 Мультфильм
09.50 «Доктор рекомендует»
10.00, 22.00 Т/х «Абысындар»
11.30 Т/с «След»
14.00 «Монейтайм»
14.15 «ТеңгеманияНЕКСТ»
14.30 Жұлдыз Уалихан «Сенің бағыңда»
15.30, 21.00 Т/х «Үмітіңді үзбе»
16.30 Т/х «Қорғансыз»
18.00, 00.30 Т/х«Кешіккен хат»
20.00, 02.30 Жаңалықтар
20.30, 03.00 Новости
20.30 Т/х «Үмітіңді үзбе»
21.00 Т/х «Бір туған»

АСТАНА

06.00, 03.30 «Ән мен әзіл»
07.00 Аружанмен бой жазу жаттығулары
07.10 Разминка с Аружан
07.20 «Kaznet»
07.50, 13.30 Мультфильм
09.50 «Доктор рекомендует»
10.00, 22.00 Т/х «Абысындар»
11.30 Т/с «След»
14.00 «Монейтайм»
14.15 «ТеңгеманияНЕКСТ»
14.30 Жұлдыз Уалихан «Сенің бағыңда»
15.30, 21.00 Т/х «Үмітіңді үзбе»
16.30 Т/х «Қорғансыз»
18.00, 00.30 Т/х«Кешіккен хат»
20.00, 02.30 Жаңалықтар
20.30, 03.00 Новости
20.30 Т/х «Үмітіңді үзбе»
21.00 Т/х «Бір туған»

31 КАНАЛ

06.00, 04.40 «Ризамын»
07.00, 05.30 Әзіл студио
08.00 What's App
09.00 М/ф «Маша и медведь»
11.30 Т/с «Мехектің өмірі»
12.30, 00.00 Сериал «Үш қыздың құпиясы»
14.30 М/ф «Тимон и Пумба»
15.00 М/ф «Лило и Стич»
16.00 Сериал «Вороныны»
17.50 Т/с «Как я стал русским»
20.00 Информбюро
21.00 Кино «Движение вверх»
01.30 Кино «Біздің қаланың ханзадасы»
02.40 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
04.00 «Келіндер бәйгесі»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
06.40 «Той заказ»
07.10, 18.00 «Басты жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 Т/с «Круговорот»
12.00 «Қалаулым»
15.00 Т/с «Эти глаза напротив»
16.55 «Пусть говорят»
18.45 «Кеш қалмайық»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 23.00 Т/с «Гончие-2»
22.00, 01.35 «П@УТИНА»
00.30 Кино «Я вернусь»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
06.40 «Той заказ»
07.10, 18.00 «Басты жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 Т/с «Круговорот»
12.00 «Қалаулым»
15.00 Т/с «Эти глаза напротив»
16.55 «Пусть говорят»
18.45 «Кеш қалмайық»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 23.00 Т/с «Гончие-2»
22.00, 01.35 «П@УТИНА»
00.30 Кино «Я вернусь»

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар (қайталау)
07.30 Т/х «Құдалар»
08.25, 01.40 Т/х «Женнеттің көз жасы»

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар (қайталау)
07.30 Т/х «Құдалар»
08.25, 01.40 Т/х «Женнеттің көз жасы»

Сәрсенбі - Среда, 17 шілде

ҚАЗАҚСТАН

Телерадио хабарларын тарату орталығындағы профилактикалық жұмыстарға байланысты 2019 жылғы 17 шілде, сәрсенбі күні 17.00-ге дейін «QAZAQSTAN» Ұлттық телеарнасының хабарлары көрсетілмейді.

16.55, 04.50 Әнұран
17.00, 20.00, 00.05, 04.20 AQPAPAT
17.15 Т/х «Бізбен бірге»
18.10 Телехикая «Қайран күндер»
20.30 «Сүйе білсең»
21.20 Телехикая «Гүлпері»
22.20 Т/х «Бізбен бірге»
23.10 Т/х «Құбылай хан»
00.35 «SHANYRAQ»
01.30 «Мінбер»
02.15 «Qyzyq eken...»
02.55 «24 сағат табиғат құшағында»
03.30 «Қарекет»

ХАБАР

03.00-17.00 ПРОФИЛАКТИКА
17.00 Әнұран
17.00 Т/х «Тергеушілер»
17.30 Тұсаукесер! «Сені іздедім»
18.00, 23.15 Т/х «Жұмбақ жандар»
18.45 «Тракторшының махаббаты»
19.30 Телехикая «Пәленшеевтер»
20.00, 00.30 Қорытынды Жаңалықтар
20.30 Телехикая «Бәсеке»
21.00 Итоги дня
21.30 «На крыльях любви»
22.15 Т/х «Өз үйім»
00.30 Т/с «Вишневый сезон»
01.30 «Менің тағдырым»
02.00 ҚР Әнұраны

ЖЕТИСҮ

07.00 - 16.55 Техникалық үзіліс
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Монолог М.Қойгелді
18.00 Шашу
19.00 Ұлт пен рух
19.30 Құтты қонақ
20.20 Д/ф «Тағдырмен тартыс»
20.30 Жаңалықтар
21.00 Арнайы репортаж
21.30 Новости
22.00 Телесериал «Елес қыз»
22.35 Қарттарым қазынам
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

05.58 ӘНҰРАН
06.00, 03.40 Ризамын
07.00, 04.00 Әзіл студио
08.00 What's App
09.00 М/с «Маша и медведь»
11.30 Т/с «Мехектің өмірі»
12.30, 00.00 Т/с «Үш қыздың құпиясы»
14.30 М/с «Тимон и Пумба»
15.00 М/с «Лило и Стич»
16.00 Т/с «Вороныны»
17.50 Т/с «Как я стал русским»
20.00 Информбюро
21.00 Кино «Экипаж»
01.30 Кино «Сардар»
03.00 «Келіндер бәйгесі»
05.00 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері

АСТАНА

ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ
17.00 Мультфильм
17.30 «Ruh.kz»
18.00, 00.30 Т/х «Кешіккен хат»
20.00, 02.30 Жаңалықтар
20.30, 03.00 Новости «20:30»
21.00 «Үмітіңді үзбе»
22.00 «Абысындар» телехикая
23.30 Т/х «Бір Туған»
03.30 «Ән мен әзіл» концерттік бағдарлама

АСТАНА

ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ
17.00 Мультфильм
17.30 «Ruh.kz»
18.00, 00.30 Т/х «Кешіккен хат»
20.00, 02.30 Жаңалықтар
20.30, 03.00 Новости «20:30»
21.00 «Үмітіңді үзбе»
22.00 «Абысындар» телехикая
23.30 Т/х «Бір Туған»
03.30 «Ән мен әзіл» концерттік бағдарлама

ЕВРАЗИЯ

ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ
17.00 «Пусть говорят»
18.00 Басты жаңалықтар
18.45, 03.10 «Пендеміз ғой»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 23.00 Т/с «Гончие-2»
22.00, 02.25 «П@УТИНА»
00.30 Кино «Я вернусь»
01.35 «Мужское-женское»
04.10 «Той заказ»

ЕВРАЗИЯ

ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ
17.00 «Пусть говорят»
18.00 Басты жаңалықтар
18.45, 03.10 «Пендеміз ғой»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 23.00 Т/с «Гончие-2»
22.00, 02.25 «П@УТИНА»
00.30 Кино «Я вернусь»
01.35 «Мужское-женское»
04.10 «Той заказ»

КТК

Техническая профилактика
03.00-17.00
17.05 Мерекелік концерт
18.00 Т/х«Сүйікті Дениз-2»
19.30 Кешкі Жаңалықтар
20.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерние новости
21.30 «Лесник. Своя земля»
23.30 Х/ф «Лабиринты»
01.20 «Аталар сөзі»
02.00 Сүйікті Дениз-2» (қайталау)
03.05 «Әйел қырық шырақты»
03.50-04.30 «КТК қоржынынан» ойын-сауық

ЖЕТИСҮ

07.00 - 16.55 Техникалық үзіліс
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Монолог М.Қойгелді
18.00 Шашу
19.00 Ұлт пен рух
19.30 Құтты қонақ
20.20 Д/ф «Тағдырмен тартыс»
20.30 Жаңалықтар
21.00 Арнайы репортаж
21.30 Новости
22.00 Телесериал «Елес қыз»
22.35 Қарттарым қазынам
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

05.58 ӘНҰРАН
06.00, 03.40 Ризамын
07.00, 04.00 Әзіл студио
08.00 What's App
09.00 М/с «Маша и медведь»
11.30 Т/с «Мехектің өмірі»
12.30, 00.00 Т/с «Үш қыздың құпиясы»
14.30 М/с «Тимон и Пумба»
15.00 М/с «Лило и Стич»
16.00 Т/с «Вороныны»
17.50 Т/с «Как я стал русским»
20.00 Информбюро
21.00 Кино «Экипаж»
01.30 Кино «Сардар»
03.00 «Келіндер бәйгесі»
05.00 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері

7 КАНАЛ

ПРОФИЛАКТИКА
17.00 «Домохозяин»
18.00, 00.10 Сериал «Спецотряд. Кобра 11»
19.00 Сериал «Балабол-2»
21.00
Лотерея777+Лотарея 6/49
21.05, 03.00 Т/х «Элиф»
23.10 Т/х «Тақиясыз періште»
01.10 Х/ф «Озеро»
03.45 Телехикая «Жазмыш»
04.30 Т/х «Жаңа келін»

ЕВРАЗИЯ

ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ
17.00 «Пусть говорят»
18.00 Басты жаңалықтар
18.45, 03.10 «Пендеміз ғой»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 23.00 Т/с «Гончие-2»
22.00, 02.25 «П@УТИНА»
00.30 Кино «Я вернусь»
01.35 «Мужское-женское»
04.10 «Той заказ»

ЕВРАЗИЯ

ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ
17.00 «Пусть говорят»
18.00 Басты жаңалықтар
18.45, 03.10 «Пендеміз ғой»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 23.00 Т/с «Гончие-2»
22.00, 02.25 «П@УТИНА»
00.30 Кино «Я вернусь»
01.35 «Мужское-женское»
04.10 «Той заказ»

Разработан и передан в экологическую экспертизу рабочий проект с разделом ОВОС по объекту: «Устройство уличного освещения с. Еркин, мкр. Коктал г. Талдыкорган Алматинской области»
Всем заинтересованным лицам обращаться по телефону 8 (7282) 24-32-68.
ТОО «ТалдыкорганГеодезияКварц».

ОЙТОЛҒАҚ

ҚОҒАМДЫ, МЕМЛЕКЕТТІ ШЫРМАУЫҚША ШЫРМАП АЛҒАН «ЖЕМҚОРЛЫҚ» ЖЕТІ БАСТЫ АЙДАНАРДАН КЕМ БОЛЫП ТҰРҒАН ЖОҚ. КӨЗДЕРІ ҚЫЗАРЫП, ҚОЛДАРЫ ҰЗАРЫП, «БІРДІ БЕРІП, МЫҢДЫ АЛЫП» ЖҮРГЕН «ЖЕМҚОРЛАР» ЖОЙЫЛМАЙ, МЕМЛЕКЕТ ТЕ ӨРКЕНДЕП ОҢБАЙДЫ. АШЫҚ МАЙДАН ЖАРИЯЛАП, ЖОҒАРҒЫ ЭШЕЛОННАН БАСТАП, ДӘУ БАЛЫҚ «КИТ» «ШОРТАН» «ШАБАҒЫНА» ДЕЙІН ТОРҒА ТОҒЫТЫП ЖАТЫРМЫЗ. БІРАҚ, ОДАН НӘТИЖЕ ШЫҚПАЙ ТҰР.

«АР МЕН ЗАҢ АЛДЫНДА»

атты кітап жайлы бір үзік сыр

Тіпті, жегендерін желкелерінен шығарып, миллиондап, миллиардтап құстырып та көрдік. Бірақ, айдаһар айдаһарлығын көрсетіп, бір басын шапсаң, қалған алты басы тіріліп, «түйені түгімен, биені жүгімен» жұтуда. Қазақстандық сот жүйесінде бұрын-соңды болмаған «Қорғас ісі» осы жемқорлықтың шарықтау шегі болды. Еліміздің шығыс шекарасындағы «Қорғас», «Қалжат» және «Достық» кедендерінде ұйымдасқан қылмыстық топ құрып, контрабандалық іспен айналысқан 45 адамның ішінде кім жоқ дейсіз. Кеден басшысы мен Ұлттық қауіпсіздік, ішкі істер органдарының басшылық қызметте жүрген тұлғалардың ар-ұяттан аттап, қарақан бастарының қамын күйіттегенін көруге болады.

«Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі, журналист, ақын Қуат Қайранбаевтың «Ар мен Заң алдында» атты кітабы қолыма түсті. Кітапта Қазақстан түгілі шет мемлекеттердің назарында болған «Қорғас ісін» жүргізуде, ауыр да күрделі сот процесін абыроймен атқарып шыққан судья Советхан Сәкеновтың өмір жолы баяндалады. Ар мен Заң алдында аппақ арына кір түсірмеген, білімді заңгер, әділетті судья, абзал азамат Советхан Сәкенов жайлы Қазақстан Республикасы Жоғары Сотының экс-Төрағасы, Қазақстан Республикасы Парламенті Сенаты Төрағасының орынбасары Бектас Бекназаровтың: «Ар мен Заң! Қандай қасиетті ұғымдар! Сана-лы адам үшін арыңнан қымбат не бар? Атамыз қазақ соны бағалай келе ұрпағына «Жаным - Арымның садағасы» деген сөз қалдырған. Ал, зайырлы, құқықтық қоғам үшін Заңнан қымбат не бар? Елде әділеттік нық орнауы үшін онда Заң үстемдік етуі шарт. «Әділетсіз мемлекет - қарақшының үйірі» деген сөзді біздің дәуіріміздің басында Августин Аврелий деген христиан дінінің негізін қалаушы ғұлама айтқан екен» дей келе, өзін өзгелерге таныту үшін өзеуреуден танбай, көзге түсу үшін өзгелерді көкірегінен кері итеруді айып демейтін талай кеудемсоқтарды күнде көріп жүрміз. Ал, Советханның біртоға, сыпайы да салмақты мінез-құлқының арғы жағында оның қажырлы да қайтпас, қайыспас және сынбас ер екендігі, алмастай өткір қайрат-жігері тұрғандығы бірден байқала да бермейді екен. Мұның біразын мен осынау әйгілі «Қорғас ісі» қаралауы барысында Советханның өзінен-ақ байқағанмын, - деп ақ-адал бағасын беруі шынайылықтың көрінісін көрсетіп-ақ тұр.

ҚР Әскери сотының экс-төрағасы, заң ғылымдарының кандидаты Серік Байбатыров: «Әділет пен шындықтың салтанаты» деп айдарлап ат қойып, қаржы полициясы және Бас прокуратураның

300-ден аса қызметкерлерінің екі жыл бойы жүргізген жедел іздестіру мен тергеу жұмыстары нәтижесінде құрықталған қылмыстық қауымдастыққа қарсы сот төрелігін Алматы қаласындағы аса ауыр қылмыстар қарайтын мамандандырылған ауданаралық әскери сотының төрағасы мен білікті мамандар атқарып шықты. Қылымыстық іс 1576 том, айыптау қорытындысы 70 томға жинақталды. Жауапқа тартылған 45 айыпталушының 20-сы аса ауыр қылмыс жасағандар. Сот процесіне 4 мемлекеттік айыптаушы, 35 кәсіби адвокат, қорғаушы сотталушылардың 45 жақын туысы, 3 тілмәш-аудармашы, 3 жәбірленушінің өкілі, 5 сот отырысының хатшысы, 6 сот приставы қатысып, іс бойынша 165 сот мәжілісі өтіп, 556 куә мен 45 сотталушыдан жауап алынып, жүздеген сот сараптамасы мен мамандардың қорытындылары және көптеген құжат пен айғақ заттар зерттеліп, тараптардан күнделікті түсіп жатқан өтініштер мен арыздар дер кезінде қаралды. Осы істі заң шеңберінде жүргізу барысында терең кәсіби білім ғана емес, өте үлкен психологиялық ұстамдылық пен мұқияттылық, сергектік пен сабырылық танытқан Советхан Сәкеновтің азаматтығын даралап және әділ сот төрелігін сот құрамы үлкен абыроймен атқарып шыққанын айтады.

Заң саласында жазылған кітаптың құндылығы да сол. Мемлекет, қоғам алдындағы лауазымды тұлғалардың жең ұшынан жалғасып, бюджетке түсетін қаржыны сүліктей сорып, «Қолыңнан келсе қоншыңнан бас, Мұрның барда бір сіңбіріп қал» дегеннің көрін жасап, тайраңдағандары

сондай, кедендегі ішкі қауіпсіздік қызметінің жетекшісі Ерлан А. «Аталған фирмалардың атынан өтетін жүк көліктерін тексермейсіңдер!» - деп талап қояы, оған ұлттық қауіпсіздік комитетінің лауазымды қызметкерлерінің тікелей басшылық жасауымен мемлекет қауіпсіздігіне қарсы жұмыс жасаған қауымдастық мүшелерінің құрықталмайтынына аса сенімді болғандары тандай қақтырады. Кешегі кеңестік кезеңде италияндық «Спрут», «Комиссар Катани» атты жоғары эшелондағы мафиялар туралы кино көріп едік. «Қорғас ісі» одан асып түспесе кем соқпайтынына кітапты оқып отырып көзіміз жетті. Сол кезеңдерде

Алматы облыстық кеден департаментінің басшысы К. А-ның Гонконктағы аспанмен таласқан биік мейрамхананың 66-шы қабатында, айналып тұратын мейрамханада кешкі ас кезінде Еуропадағы Қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымындағы (Вена, Австрия) Қазақстан Республикасының тұрақты өкілінің орынбасары У.С-дан қытайдың қаржылық астанасында қалай бизнес жасауға болатынын сұрап біледі. Өзінің қызына компаниялардың бірінде есеп ашуға көмектесуін өтінеді. Тіпті қызын Гонконгқа турист ретінде жібереді. Заңсыз жолмен келіп

жатқан қыруар қаржыны игеру үшін неше түрлі жалған фирмалар ашып, оны басқаруға лақап аты «Шаман» деген есімімен белгілі болған Ұлттық Қауіпсіздік Комитетінің жауапты қызметкерлері бас болады. Ең сорақысы сол құрылған жауапкершілігі шектеулі жалған серіктестік пен фирмаларды қорғап қолпаштаған да ұлттық қауіпсіздік комитетінің полковнигі. Мұдайды қазақ: «Ет бұзылса тұз себер, тұз бұзылса не себер» демеі ме? Мемлекеттің қауіпсіздігін көздің қарашығындай қорғайды деген тыңшылардың өздері мемлекетаралық контрбандамен айналысып, жымқырылған қаржыны заңдастырып келген. Оңды-солды келіп жатқан есепсіз қаржаттан бастары айналып, жылжитын, жылжымайтын мүліктер алып қана қоймай шетелдерде демалып, қымбат мейрамханаларда аса қымбат тағамдарға тапсырыс беріп тайраңдайды. Күн құрғатпай элиталық мейрамханаларда сыбайластарымен демалған жемқорлардың қылмыстық ісін ашу да оңайға соқпаған. Қылмыскерлердің бел ортасына кіріп, әр қадамдарын аңдып, басын бәйгеге тіккен лақап аты «Бетонның» қажыр-қайратына сүйінесің. Тіпті сот процесі кезінде көптеген куәгерлер өздерімен бала-шағаларының қауіпсіздігін ойлап, сотталушылардың алдына көрінбей арнайы дайындалған жабық бөлмеде, дауыстарын өзертіп куәлік еткенде, ұйымдасқан контрбандалық қылмыскерлермен етене араласқан «Бетон» сот процесінде жүректілік танытып, айыпкер орындығында отырған 45 қылмыскердің алдында қылмыстарын мойында-

рына қойып береді. Заң аясында жазылған шытырман оқиғаға толы бұл кітаптағы сюжеттен көп сериялы көркем фильм де түсіруге болады. Мұндай сот процесі айғай шусыз өтуі тіпті де мүмкін емес. Темір тордың ішінде отырған айыпталушылардың жан алып, жан берісетіндей халге жетуі күннен күнге қылмыстары әшкерленген сайын шыбын жандары шырқырап істеген істерін жасырудың барлық шараларын жасап бағуы, оған қорғаушылардың да дем беруі үлкен трагедия. Міне, соттың, судьяның біліктілігін, парасат-пайымын көрсететін, қылмыстық істің шарықтау шегіне жеткенде куәгерлермен жәбірленушілердің айыпталушылардың, қорғаушылардың пікірлерін тыңдап, сот отырысын пікірталас алаңына айналдырудан қорықпай заң аясында жұмыс жасаған Советхан Сәкеновтың өз ісінің хас шебері екені қарпайым тілмен суреттеледі.

«Ғасыр ісі» аталған бұл шулы оқиға ел жадынан әлі өше қойған жоқ, өшуі де мүмкін емес. Себебі, күні бүгінге дейін, түп тамырын, шауып жоя алмай жатқан «жемқорлық» жегі құр секілді билік саласында жүріп «ала жіп» аттаған талайлардың жұлынына кіріп алған. Оған қоғам, мемлекет болып күресіп жатсақ та шамамыз жетпеуде. Бұл ащы шындық. Екі күннің бірінде пара алып тұтылып жатқан шенді-шекпенділерді көріп, қоғам қайда барады деп шошисың. Кітапта Толқынның сот залынан жазбалары, «Сырт көз сыншы» деген айдармен берілген жанымызға аяздай батып жүрген мемлекеттік тілдің мүшкіл халін сот отырысында байқалғанын тілге тиек етіп, екі жылдан аса уақытта темір торда отырғандардың жан күйзелісін, әртүрлі мінез-құлықтарын, психологиялық ахуалын қағазға түртіп отырғаны оқырманға ой тастайды. Әсіресе, сотталушылар мен олардың жақындары қиналған сәтте Алланы ауыздарына алып, намаз туралы өңгімелерді жиі айтып, «Мұсылман қорғаны» сияқты кітапты қолдарынан тастамай, ауыздары жыбырлап отырады. Тіпті, генерал шенінде болғандар да Алланы ауызына алып мүсәпір күйге түседі. «Адам баласы басына қиындық түскенде ғана Құдайға жалбарынады» дегені рас екен дейді.

ТҮЙІН ОРНЫНА: «Қорғас ісі - ар мен аярлық безбені» атты судьяның «Егемен Қазақстан» газетінде жарияланған мақаласында: «Әділ қазылық ету - кез келген судьяның қасиетті парызы. Ол үшін заңды бес саусақтай білу жеткіліксіз. Ең бастысы, би адал, әділ болуы керек. Қазы - халық ожданы. Ол қара қылды қақ жарған әділ болса, даугерлер төреліктің дұрыстығына күмән келтірмейді. Айыпкер заң бұзғанға зауал бар екенін түсінеді. Сот төрелігінің әділдігі мен жедел, әрі толық орындалуы - кез келген елдің кемел болмысының көрінісі», - деп айтқан Елбасының тұжырымына тоқталады. Ширек ғасыр заң саласында қызмет етіп, еңбек жолын адвокат қызметінен бастаған Советхан Сәкенов те, бабалары Төле би, Әйтеке би, Қазбек би ұстанған сара жолдан бір танбай, әділдіктің ақ туын биік көтеріп келеді. Қарапайым шаруа баласының ағасы Оразханның ішкі істер органдарында қызмет жасауы, оның мұнтаздай полиция формасын киіп, сымдай тартылған тұлғасын көріп мен де заңгер боламын деген арманы оны қияларға жетелейді. Бала күннен қанына сіңген адалдыққа, тазалыққа деген құштарлығы оны мектеп бітірген соң, Алматыдағы бірден бір жоғарғы оқу орын ҚазМУ-дың заң факультетіне алып келеді. Әдебиетке жаны құштар баланың үй шаруасынан қолы қалт еткенде кітапқа зейін салуы, мал қайырып жүріп те кітаптан бас алмауы, өмір өткелінде үлкен сабақ болады. Оқуға да бірден түсіп кете алмай, тарих пәнінен төмен баға алып конкустан өте алмай қалады. Алайда, қаршадайынан шаруамен көзін ашқан ол Алматыдағы темір желдеткіштер жасайтын зауытқа жұмысқа тұрып,

кешкісін жоғарғы оқуға түсуге дайындайтын ақылы даярлық курсың оқып, білімін жетілдіреді. Келесі жылы тағы да алған бетінен қайтпай заң факультетіне құжаттарын тапсырады. Емтиханды ойдағыдай тапсырып барлығы 21 балл жинап, конкурсқа небәрі жарты балл жетпей тағы да жолы болмай қалады. Содан әскер қатарына аттанған Советхан Сәкенов сол жерде жүріп те тарих, әдебиет, қазақ тілі оқулықтарын алдырып оқиды. Таппынса тауды бұзар талабымен әскерден оралған соң арманын арқалап өзі қалаған оқу орнына үшінші мәрте талпынып, ақырында дегеніне жетіп, арманы орындалды. Одан кейінгі өмірі заң саласымен байланысып, жалған жаланың саяси құрбаны болған ата-балаларының құжаттарын Ұлттық Қауіпсіздік Комитетінің мұрағатарынан алдырып Байбатыр, Әлиасқар Басшығұловтардың кінәсіз екенін дәлелдеп, олардың толық ақталуына бар күш жігерін жұмсайды. Ар мен заң алдындағы азаматтық борышын адал атқарған Алматы облыстық сотының қылмыстық істер жөніндегі апелляциялық сот алқасының төрағасы жайлы жазылған кітап оқырманды бей-жай қалдырмасы анық. Бұл кітап сонымен қатар, судья қызметінің өзінің отбасының, ағайын-туыс, жора-жолдасының және де қоғам мен мемлекет алдындағы жауапкершілігі зор, психологиялық тұрғыдан алғанда қиын мамандық екендігін көрсете білген.

Жалпы, адвокат, прокурор, полиция, сот саласында қызмет жасаймын деген болашақ жастарға ақиқаттың ақ жолынан адаспауға, бұл кітаптың берер тәлім-тәрбиесі мол.

Ол таулы аймақта туса да тағдыр тәлкегі оны әлдебір себеппен алыс құмды Арал теңізінің жағалауындағы алыс ауылға жетелеп кетті. Оның шын аты Жайлыба-ла еді. Жұртпен Жамал деген есіммен танысып жалғыз қызы Гүлнәрін жетелеп, ауылнай бөлген қойшының көмекшісі бо-лып кәсібіне кірісті.

Оның бар жұмысы сиырларды сау-ып, қойларды дәрілеу. Кейде сахыман кезінде жұмыс көбейіп кететін еді. Бар мақсаты қызын өсіру, оқыту еді. Фермаға келген кездейсоқ адамдардың қойған сұрағына қысқа жауап беріп бәрінің қызығушылығын, сұрағына жауабын келте қайыратын. Жұмбақ әйелдің жүріс-тұрысынан жұрт түрлі өсек шығарып сансаққа жоритын еді. Қызы мектеп қабырғасына іліккенше бес жылдай осы қыстақтың сеніміне еніп бар шаруа-ны үйіріп әкетті. Кешікпей қызы ауыл орталығындағы интернатқа орналасып сабаққа ілікті. Қызы каникулдарда келгенде осы қыстақта той болғандай ерекше күй кешетін. Бар тәттісін жайып, көршілерді шақырып, тәтті шай ішіп абыр-сабыр болатын еді. Осы бес жыл ішінде Жамалды іздеп ешкім ат ізін салмады. Жамал да ауылдан ұзап ешқайда бармады. Өзіне берілген екі бөлмені тап-тұйнақтай етіп өдемілеп қойды. Ол іс тігіп отырғанда ән айтып отыратын. Сондықтан оның даусын есту үшін көршілер үйдің сыр-тында жиылып еститін. Бір қызығы кісі көзінше ән салмайтын. Әнінен ерекше бір сағыныш пен мұң есіп, әуезді әуен адам жанын баурап алатын. Неге екенін қайдам Есенбайдың Хадишасынан тарам-тарам жас ағып тыңдайтын. Жамалға бәрі қалыпты еді. Уақыт өтіп қызы онын-шы сыныпты бітіретін жазға да жетті. Сол жылы ғана Жамал еліне барып он күндей жүріп бой жазып келді. Шашына ақ түсіп уақыт өз дегенін алып бетіне әжім түсірді. Қызы мектеп қабырғасын жақсы бағамен бітіргенімен Алматыға оқуға түсіре алмады. Орыс тілі пәнінен тапсыра алмай құлап қалып, ауыл орталығындағы наубайханаға бір жыл істей тұруға келісті. Келесі жылы қалаған оқуына қайта тапсырмақ. Жамалдың да денсаулығы сыр бере бастады. Бар жиған малын сатып, ауыл орталығынан үй алып қойды. Қызы Гүлнар да қуанып енді өз үйіне қонатын болды. Ал Жамал тағы екі жылға қыстақта қала тұруға келісіп жеңіл жұмыстарды атқара бастады.

Ол бүгін әдеттегіден кеш тұрып бой-ын бір зілмауыр күш басып құлазып отырғанда есікті Хадиша тарсылда-тып әкетіп барады. Хадишаның тегін келмейтінін білді. Сүйретіліп барып есікті ашты. Пештің үстінде ызылдап тұрған шәйнектің астына екі үш сексеуілді ұтқытып жіберді. Қызыл шоқпен қабысып, қураған сексеуіл лапылдап жанып үйді көңілдендіріп жіберді. Хадиша Жамалдың орнына отырып Жамалға төрге отыруын өтінді.

- Қыз-ау, менің қолымнан шай іш. Үйге де келе бермейсің. Ауырғалы ән де салмай қойдың,- деп пеш пен үстелдің орта-сында қолды аяққа тұрмай зыпылдап кеткенінен секем алды.

Жамал төр үй жаққа кіріп қызыл халатын киіп шықты. Қолжуғышқа пештің үстіндегі жылы суды құйып тұрғанымен ойы Хадишаның суыт жүрісінде болды.

- Қыз ау, мына халатың қандай кере-мет. Өзің тіктің бе?

- Жоқ. Тікпедім. Гүлнәрім алғашқы та-бысына осы халат пен бір жақсы ақұман әкеп берген еді. Осындайда киіп тастай-ын, - деді де бетін сүлгімен жүре сүртіп Хадишаға қарама қарсы орналасып, лез-де қайта ұшып тұрды. Дастарханға төр-гі бөлмеден тәттілерін әкеліп салды. Біраз үнсіздіктен соң Хадишаның дірілдеп шыққан үні бұзып жіберді.

- Жамалжан, сәл сабыр ет. Бұл әңгімені менен басқа тірі жан білмейді. Нан ұрсын. Үнсіздік. Әлдебір суық хабар

НӘРЕСТЕНІҢ

КЕТІ

әкелгендей Жамалдың қызыл халатының үстінгі түймесі оқыс қимылдан жерге үзіліп түсті.

- Жамалжан-ау, мен кеше ауыл орталығынан келдім. Наубайханаға соғып нан алып тұр едім, сенің Гүлнәрің үйіңе соғып кетуімді өтінді. Содан ауыл кеңсесіне барып зейнетақының құжатын тапсырып бітіп, келіскендей үйіңе соқтым. Үнсіздік. Арадағы бес секундтық үнсіздік бір ғасырдай болып кетті. Дастархан жай-нап тұрғанымен ешкім сүйсініп шай да ішіп отырған жоқ еді.

- Жамал, сабыр ет жағдай қиын. Не болса да өзің шешесің. Қыз бала басы-мызда бар...

- Не десең де айтып өлтір. Шетін сезіп отырмын. Ертең мынау ауыл бетіне қалай қараймын? Ұстаздары тегіс мақтаудан артық сөз айтпаушы еді ғой. Быыл еңбегім үшін аудан әкімі «Алғыс хат» пен 100 сом ақша берген еді. Мына көрші қатындар да бетін шымшылап күлетін болды-ау. Бетінен қақпай, төбесінен құс ұшырмай өсіріп едім ғой, Хадиша-ау? - деп еңіреп етегі жасқа толған Жамалды Хадишаның соңғы сөзі одан әрі бордай езді.

- Иә, Жамалжан, мықты едің ғой. Есінді жи. Гүлнәржанымыздың аяғы ауыр болып қалыпты. Туатын уақыты да таяу секілді. Наубайхананың ішінде кең желеттің арқасында, өзінің сұңғақ бойының себебінен аяғының ауырлығы еш білініп тұрған жоқ. Бетінде де ешбір дағы жоқ. Бірақ қызың өте жүдеу. Бір аптадан соң барып қызыңды күт. Мен сиырларға өзім ие болайын. Ол бір аптадан соң жұмыстан босап шығатынын ескертті. Қызыңның қасына бар. Көшем десең тағы ойлан. Не болмаса немеренді осында әкел, ешкінің сүті, сиырдың сүті бар. Қызды жібер жайына, - деп тоқтаусыз сөйлеген Хадишаның сөзін ары қарай тыңдағысы келмей орнынан тұрып кетті. Төргі үйге кіріп үстіндегі қызыл халат-ты шешіп диванның жақтауына лақтыра салды. Жерге түсіп қалған белдігін көрсе де еңкейіп көтергісі жоқ. Әншейінде сол халатты биікке іліп қоятын көңілі су сеп-

кендей басылды. Бұрын көзіне қырмызы гүлдей құлпырып көрінетін халаты қазір ұяттан қызарып тұрғандай ойы астаң-кестең болып, дүние төңкеріліп түскендей құлазып кетті. Осы сәтте Хадиша да аяғын андап басып үйден шығып кетті. Төрте тұрған сәренің биігіндегі Гүлнәрдің мектеп бітіру альбомындағы сурет Жамалға тесіле қарап тұрғандай. Күнде ол суретке мейірлене қарап өтпесе көңілі көншімейтін еді. Жуа-жуа өңі күлдіреп кеткен ескі ши барқыт халатын киіп жатып Гүлнәрдің суретін тұрған орнына құлата салды да далаға шықты.

Қораға кіріп бұзауларды тегіс жа-мыратып жіберді. Қораның бұрышында жатқан кескен томардың үстінде отырып тағы ойланып кетті.

Осы томар Гүлнәрінің талай отырған жері еді. Анасы сиыр сауып біткенше әндетіп отыратын. Әншілігі анасына тартқан. Сиыршының табынды айдауға келе жатқанын көріп, дереу көзін сүртіп, бұзауларды орнына байлады. Сиырлар-ды өріске қосып дереу үйге кіре есікті бекітіп алды. Айқара ашық тұрған төр-гі үйдегі еденде ирелеңдеп жатқан қызыл халаттың белдігі көзін оттай қарып бара-ды. Қолжуғышқа қолын жуып тұрып тағы еңіреп кетті.

- Бұл жолы ол төр-гі үйге кірмеді. Ол жерде Гүлнәріні есіне түсіретін естеліктерге толы дүниелер көзін арбап кетерін біледі. Ас үйдегі темір кереуеттің үстіндегі анасының сырған сырмағының үстіне бүк түсіп жата кетті. Ұзақ жыл жер-ге салынған анасы сырған сырмақты Аралдың суына жуып, кептіріп осылай жоғары көтеріп қойған еді. Сол жатқаннан күн ұзақ нәр татпай ұзақ жатты.

Тасыр-тұсыр еткен дыбыстан Жамал шошып ояңды. Көзі қарауытып кеткенімен қоса кешкі алакеуім уақыт үйді қараңғылап тұр екен. Бағдарлап қараса сондағы таңертеңгі Хадишаның көзінше үзіліп түскен қызыл халаттың қызыл түймесімен ала мысығы аласұрып

ойнақтап ойнап жүр екен. Неше жыл болды бұл көрі мысықтың бұлай ойнамағанына талай жыл өтті. Құйттай түймені жіберіп қалып, қайта ұстап ала-ды. Жыңданып, мына мысық алжиын деген шығар деп жердегі түймені ала сала пештің үстінгі қақпағын ашып қызыл шоқтың үстіне лақтыра салды. Қақпақты жауып үлгергенше қызыл түйме балқып, одан сайын қызарып, Жамалдың көзін қарып кетті. Дереву шәйнекті қойып ор-нына отырып, орамалын түзеп тағып алды. Амалсыз қалған мысық Жамалдың аяғына оратылды. Бүгін таңертең сиыр сауылмағандықтан бұл мысық сүтсіз қалып еді. Жамал дереу ес жиып си-ырларын қамауға кірісіп кетті. Ала мысық қоса шығыпты. Алғашқы сиырдың сүтінен бұрыштағы тегешіне құйып берді. Бұл мысықты да Гүлнәрі марғау кезінде қораның бұрышынан тауып әкелген еді. Ала мысықтың сүті таусылғанша томардың үстінде отыра берді. Осы сәтте ерекше бір күш бітіп орнынан нық тұрды. Қара томар оған бір күш силағандай бол-ды. Дереву барлық сиырды сауып алып үйге келе сала жолдың қамына кірісіп кетті.

Гүлнәрді өзінен тумаса да қатты жақсы көреді. Екі айлығынан бауырына басып өсірді. Гүлнәр екі жасқа толғанда жол-дасы қайтыс болды. Ендігі Жамалдың бар үміті осы Гүлнәрі еді. Ол жолдасы-мен неше жыл отасса да бала көтермеді. Кейін қайын сіңлісінің аяғы ауыр болып қалып содан туған қызды бауырына басып алған еді. Оны тек ағайын туыс қана білетін. Гүлнәрді қатты жақсы көріп кеткені соншалық бірде бауырына басып емізгенде төсінен сүт шығып кетті. Бірте-бірте қызы балпанақтай, сүйкімді болып өсе бастады. Үйге туыстары келсе де қызғанып, жақсы сөз айтса да жақтырмай отыратын. Жолдасының жылы өткен соң қызын құшақтап жүгін жиып осылай тар-тып кеткені тек Аллаға аян еді.

Бірде осы ауылдағы шеткі үйдегі жалғыз көзі ғана көретін бір көзі суалып қалған қара кемпірді көрші қолаңмен асқа шақырып еді.

Каникулға келген Гүлнәр кемпірдің ал-дынан жүгіріп шыққанда кемпірдің жалғыз көзі Гүлнәрге тесіле қарап үйге сөйлей кірді.

- Әй Жамал, мына қыз сенің қызың емес. Ұқсамайды, - деп мырс күліп галошын шешіп жатқандағы сөзі Жамалдың жүрегін тіліп өтті. Қара кемпір үйге кіріп кеткен соң галошының табандарын ыстық көсеумен қарып өтті. Содан кейін ол кемпірді үйге асқа шақырмайтын болды.

Келіскендей Хадиша үй жайға сиырларға ие болып қалды. Өрістен қалып қойған бір екі нашар қойларға арнайы жем суын бере салды. Жамалдың қойып кеткен дәрілерін де, дәрумендерін де таба алмады. Сол арада Жамал Боранбайдың ат арбасымен ауылға жетіп қалды. Жол бойы үндемеді.

- Жамал, шықпайтын едің, қайда тарттың?- деген Боранбайдың сұрағына жауабы дайын тұрса да сәл үнсіздіктен кейін:

- Тістерімді емдетуші едім, - деп сұлық жауап қатты. Ауырсынып отырған болар деп, Боранбай одан әрі қазбаламады да өзі ескерткен дүкеннің тұсынан түсіріп тастап, қамбадан алты қап бидайын еңгеріп, қыстаққа қайта тартып кетті. Жамал дүкеннен біраз зат алды. Оның арасында қайшы да бар еді. Анасының келетінін білген Гүлнәр есікті бекітпеген екен. Алдынан бұрынғыдай жарқырап шыға алмады. Ас үйде терезенің алдында теріс қараған күйі сілейіп тұрған қызының сұлбасын көріп, етігін шешпеген күйі еңіреп келіп құшақтай алды. Гүлнәр да жылауға сылтау таппай жүрген күйінің сәтін күткендей солқылдап кетті. Айы күні жақындаған құрсағы қоса солқылдайды. Екі мұңлық көрісіп біразға дейін бір отырып, бір тұрып, бірінші есін Жамал жиды.

- Қызым, жетер, есінді жи. Бір жөні болар,- деп ары қарай қызына артық сөз де, сұрақ та қоймаған күйі үй тірлігіне кірісіп кетті. Ас үйдің бар шаруасын қолына алып, қызына қойдың дәмді сорпасын әзірлеп берді.

Бірнеше күн өткен соң бір таңда Гүлнәрдің толғағы басталып кетті. Жамал үйге отын су кіргізіп алып есікті бекітіп алды. Күндіз болса да терезелердің пердесі кеше кешкі жабылған күйінде қалды. Жамал бұрын елде жүргендегі мамандығы әйел босандыратын акушерлік еді. Бала көтере алмаған соң бұл мамандықты істеуге жолдасы қарсы болған. Алды жақсы болды. Әйел де аман, бала да шетінемейтін.

Мал өрістен қайтатын кешқұрым уақытта дүниеге шар етіп қыз бала келді. Жамал кіндігін кесіп, ас үйдегі арнайы дайындаған орынға ақ жаймаға орап, апарып қойды. Қызының қасына баланы жолатпады. Баланың жолдасын да түгендеп оны қорадағы арнайы дайындап қойған шұңқырға көміп келді. Малды қыстақта ұстағандықтан бұл қора қаңырап бос тұратын. Кеше түнде арнайы екі шұңқыр қазып қойған еді. Үйге кіріп Гүлнәрға әлі екі сағат жата тұруын ескертіп, есіктерді жауып, өзі ас үйдегі нәрестені қолына алды. Әлгі кесілген қара томардың үстінде отырып ойлаған ойын іске асырмақ еді.

Қарны ашып жатқан нәресте тіршілік барын білдіртіп тастай ғып ораған ақ жайма арасында бұлқынып жатыр. Ерні кеберіп көгеріп тұрғандай.

- Е , Алла, кешіре гөр мен бейбақты, - деп күбірлеген күйі жалаңаш тізесіне баланы тұншықтырып тынды. Нәресте денесі көгеріп, салмағы ауырлап, қуыршақ болып қалды. Жамал өзінің өзгеріп кеткенін сезсе де мойындамады. Төргі үйде Гүлнәрдің көзінен жас парлап ағып жатты. Бірақ ол туған анасының нәрестесін о дүниеге аттандырып жібергенін де, ол өзінің анасы емес екенін де ешқашан білмей кетеді.

Жамал ауылдан әкелген қызыл халатты нәрестенің сыртынан қолбалақтап орай бастады. Артынан

қызыл белдігімен екі жерден буып, жеті қараңғы түнде әлгі қазылған шұңқырға көміп тастады. Нәрестенің бас аяғынан қараңғыда жаңылып қалды.Нәрестенің басы құбылаға берілді ме жоқ па бір құдай біледі. Жамал үйге бір шаруа тындырғандай «уһ» деп кірді. Бірақ бір қысым көңілі орнына түспей ақ қойды.

- Гүлнәр, тұра ғой шәйінді іш - деп сүйеп қызына қызмет көрсете бастады. Аяқ-қолы қимылдап жүргенімен Жамалдың есінің бәрі басқа жақта ұшып жүрді. Дастархан басында қызының маңдайынан аққан ағыл-тегіл терді сүртіп отырып, құшағына қатты қысып, көзінен аққан жасын сүртпестен:

- Қызым, қыз бала тудың. Бірақ қызың шетінеп кетті. Мен оны адам білмейтін жерге жасырдым. Сен енді бір аптадан соң не Таразға, не Шымкентке, әлде Қарағандыға ма бір қалаға кет. Қызылордаға бармай-ақ қой. (Ондағы ойы Гүлнәрдің туған анасы сол жерде тұрмыста еді). Гүлнәр есейсе де қызғанышы басылар емес.

- Мама, анашым, мен сені жалғыз тастап ешқайда кете алмаймын ғой.

Екеуі үнсіз жыласты.

Таң ата балтаның жаңғырған даусынан Хадиша үйден атып шықты. Желбеге жамылған шапанының жеңін жүре киді. Жамал келген екен. Қораның бұрышында жатқан қара томарды балталап-балталап шағып тастапты. «Ойпырмай, осыншама күш қайдан келді, қорасында отын толып тұр емес пе?» - деп ойлаған Хадиша:

- Қой, Жамал, қой, таста! Жүр үйге, менің шайым қайнап тұр, - деп Жамалдың балтасын тартып алды да, қарсы беткейге лақтырып жіберді.

- Осы қара томар, осы томар мені адастырған осы, - деп булыққан Жамалды Хадиша үйіне сүйреп кетті. Бұл томардың жатқанына талай жыл болған. Хадишаның келіншек кезінен бар еді. Өуелде ол әппақ томар еді. Жылдар өткен сайын топырлаған малдың тұяғының шаңынан қарайып, жылтырап қара томарға айналды. Жамалдың томарды жазалауының мәні осы томардың үстінде отырып ойланып кеткен ойының іске асқанынан Хадиша хабардар емес еді.

Хадишаның үйі жып-жылы, балалардың ойыншығы шашылып жатса да, үйдің аурасында керемет бір жұмақтай жылылық бар еді. Балалар бөлмесінде ұл-қыздары қатар-қатар жерде ұйықтап жатыр екен. Оянып кетпесін деген оймен Хадиша есікті ақырын жаба салды. Есенбай қойдың кезегіне кеткен екен. Екеуі оңаша сырласып отырып таңғы шайларын ішті. Жамалдың да іші біраз босап қалды. Хадишаға барлық шындықты айтып берді. Жағдайға қанық болған Хадиша Жамалға еш уәж айта алмады.

- Жамалжан, есінді жи. Тіршілік керек. Маған айтқаның өсек емес қой. Бұл сыр өле-өлгенше өз ішімде қалады, - деп Жамалды жұбатып шығарып салды. Күніне бір рет Жамалға келіп-кетіп тұрды. Қара томардың жарықшақтарын Жамал үш күн жағып бітірді. Күндер өтіп тіршілік жалғаса берді. Бірақ, Жамалдың үйінен әннің әуені естілмейтін болды. Екі-үш айдан соң Гүлнәр келіп анасының үйін әктеп, тазалап берді. Жамал да қызының алыстап ешқайда кетпейтінін сезіп, өткен айда сатқан екі сиыр мен оншақты қойдың ақшасын санап беріп, саудаға бағыттады. Бір аптаның ішінде Гүлнәр қалаға барып аяқ киімдер сатып әкеліп, ауыл орталығындағы бос тұрған ескі дәріхананың бөлмесінен шағын дүкен ашты. Жұрт арзан аяқ киімдерді алып Гүлнәрдің саудасына ақшалай да, қарызға да араласа бастады. Біртіндеп Гүлнәрдің саудасы жүріп, ыдыс-аяқ та сата бастады. Жұрттың тапсырған тапсырмасын да әкеліп, саудасын дамытты. Алты айдан соң Бішкек базарынан

да тауар әкеле бастады. Бір жарым жыл ішінде Гүлнәр анасын қолына көшіріп алды.Төрт-бес жылдың ішінде Гүлнәр көптеген жетістікке жетті. Қаладан екі бөлмелі пәтер алып қойды. Осы айдың аяғында анасы екеуі көздеген қалаға көшпекші болды. Гүлнәр көштің асына арналған малды сойып, тоңазытқышқа сақтап қойып, астың шай-жемін әкелуге үш-төрт күнге қалаға кетті. Екі бөлмелі үйінің ішін де реттеп келмекші еді. Жамал қартайып отырса да Гүлнәр тауарға кеткенде үнемі дүкенді иелік жасап саудасын қолдатпай отырды. Бұл жолы да дүкенде қалған тауарды сатып, жұрттың әкелген қарызын қабылдап алып қалуға жарады.

Кеше Жамал дүкеннен еңтігіп әрең жетті. Бір алқаш жігіт Гүлнәрдің көшетінін естіп өткен айда алған етігінің қарызын әкеліпті.Тәлтіректеп тұрып қалтасынан қағаз ақшалармен қоса бір уыс тиынды үстелдің үстіне уыстап қоя салып шығып кетті. Жамал ақшаны санап алып тізімнен ол жігіттің есімін өшіріп тастап, әр ақшаны өз орнына қоя бастағаны сол еді, әлгі жігіт әкелген тиындардың арасында сонау жылы Хадишаның көзінше омырауынан үзіліп түскен қызыл халатының қызыл түймесі көзіне елестеп кетті. Көзін уқалап қайта қараса да көзін қарып бара жатқан қызыл түймені тиындармен қоса уысына дірілдеп ұстаған күйі ашық тұрған есіктен далаға шашып кеп жіберді. Қойшы қайдағыны есіме түсіргені қалай, мен оны өз қолыммен отқа жағып жібергем деген оймен өзін сабырға шақырып, біраз уақыттан соң дүкенді жауып үйіне келіп демалды.

Келесі күні дүкенге ертерек келіп, сөрелерді реттеді. Дүкеннің еденін сыпырып, шаршаңқырап қалып өзінің қартайып кеткеніне көзі жетті. Орындықта демалып отырып, қолындағы анасының көзіндей көріп тастамайтын білезігін сипалап отырып есіктің ашылып жабылғанын байқамай қалыпты. Кенеттен шыққан дауыстан басын көтерсе бір бөгде кемпір келіп тұр екен. Бұл ауылда бұрын бұл кемпірді көрмеген еді.

- Анау қызыл халатты көрсетші, қарғам, - деп Жамалды сөреге жұмсады.

- Қайдағы халат? Мұнда тек аяқ киімдер ғана қалды, - деп сөреге қараса баяғыдағы өзінің нәрестені ораған қызыл халаты ілулі тұр екен. Енді бұрылып қараса ешқандай кемпір жоқ екен. Сөреге қайта қарап еді ешбір халат жоқ болып шықты. Жамал дереу дүкенді жауып, үйіне еңтіге терлеп әрең жетті. Енді бір күн шыдайын Гүлнәрім де келеді деп өз-өзін жұбатып тағы бір түнді өткізді.

Бүгін сергек оялды. Жүрісі де ширақ. Гүлнәрдің ертең келетінін ескеріп түске дейін үйін жи-настырды. Ұсталмайтын құрақ көрпелерін тегіс шығарып қойды. Осы жұмаға ауылдың үлкендерін шақырып батасын алып, ертесіне көшіп кетпекші еді. Үйді реттеп болып, жақсылап шай ішіп алды да дүкен жаққа бір келіп кетпекші болып дүкенге келді. Дүкеннің терезесіне қарағаны сол еді әлгі нәрестенің қуыршақ бейнесі терезеге жабысып қарап тұр екен. Дүкеннің есігін ашпастан кері бұрылды. Үйге еңтігіп әрең жетті. Келе сала өзінің төсегіне құлады. Көзін тарс жұмып қанша жатқаны есінде жоқ. Кеш бата оянса көзі қайта қарауытып әлдене мойнын буындыра бастады, қолымен тартып еді әлгі қызыл халаттың белдігі екен. Белдікті босатып төмен тартқаны сол еді жаны қоса шығып о дүниеге аттанып кетті. Күн де ұясына батып, бүгін ол үйдің шамы жанбай қалды. Жамалдың жанары жабусыз қалды. Жамалдың өлімі таң ата бауырсақ пісіруге келген көршілерінің айтуы бойынша ауылға таралып кетті. Гүлнәр жет-

кенше Жамалды оң жаққа жатқызып ауыл халқы қонағасының қамына кірісіп кетті. Алыстағы туыстарына тегіс хабар жетіп, Гүлнәр да жетіп, көштің асы қонағасына ұласып кетті. Жамалды ауылдағы көп бейіттің шетіне жерледі. Бүкіл туыстары жиылып Гүлнәрді жалғызсыратпады. Алыстан келген қонақтардың ішінде бір толықша келген сары келіншек Гүлнәрді құшақтап солқылдап ұзақ жыласты. Жұрт екеуін әрең айырып алды. Оның анасы Гауһар екенін Гүлнәр білген жоқ.

Көктем шыға Гүлнәр анасының бейітін көтеріп, көктасын қойды. Анасының жылын өткізіп Қызылордаға көшіп кетті. Қаладан да сауда орнын ашып, Гүлнәр жайбарақат өмір сүре бастады. Туыстарымен де араласты. Сары келіншек ерекше келгіштеп, туған күнін атап өтті.

Кешікпей туған күнінде сөз салған жігітке тұрмысқа шықты. Құдалардың ортасында сары келіншек ерекше нұрланып жүрді.Той бітіп құда құдағилар оңаша отырғанда әңгімені Жамалдың үлкен қайнысы бастап кетті.

-Жетер, Гауһар, қарындасым, Гүлнәржаным сенің анаң екенін білуі керек, - деп қадап айтқан сөзіне жиылған жұрт үнсіз қалды. Ағасының сөзінде ерекше салмақтылық бар еді. Аға болғанымен ол да қарттықты алқымдап қалған бір айтары бар азамат еді.

- Рас, мен Гүлнәрдің анасымын. Өлі уақыт келген жоқ. Мен де мәңгілік емеспін. Елуге келдім, енді елу жыл өмірім жоқ. Мен бұл аманатты мына құдашама тапсырам, мен өлген соң бірақ айтасыңдар - деп еңіреп жылады.

- Жақсы Гауһаржан, біз сізді құдаша деп сыйласып өтейік - деп жігіттің анасы әңгіменің соңғы түйінін түйіп тастады.

Хадиша бүгін түсінде Жамалды көрді. Түсінде Жамал қара томардың үстінде қызыл халатын киіп отыр екен. Күні бойы Жамалдың бейнесі көз алдынан кетпей қойды. Ұйықтап кетсе Жамалды көретіндей. Жеті шелпек пісіріп құран бағыштаса да, бір қысым көңілі орнына орнықпай қойды. Ойланып-ойланып ауылдағы Өліпбай молдаға барып, нәресте жайлы, Жамал туралы көрген түсін айтып берді. Өліпбай мосқалдау келген, көзі де сөзі де өткір, сырға берік ел-жұртқа сыйлы азамат еді.

Таң ата Хадишаны ертіп Жамалдың ескі жұртындағы қораның бұрышындағы төмпешіктен нәрестенің сүйегін қазып алып Жамалдың бейітінің ішіне әкеліп жерлеу рәсімін өткізді. Құран бағыштап бейіттің есігін жауып кетті. Хадишаның да көңілі орнына келіп, екі жылдан соң өмірден өтті.

Хадишаның қазасын естіген Гүлнәр жолдасын ертіп қыстақ басына келді. Қонағасының барлық тірлігіне араласып ас біткенше тік тұрды. Жолдасы да қазаның жағдайына араласып жүрді. Екі баласын Гауһар апайға тапсырып алаңсыз жүрді.Үш күннен соң кетерінде Өліпбай молдаға жолығып анасының басына барып қайтқысы келетінін айтты. Өліпбай молда өзі де Гүлнәрді күтіп жүргендей сыңай танытты.

- Балам, сүрінбейтін тұяқ , жаңылмайтын жақ жоқ. Сен осы жолы анашың Жамалды «кешірдім» деп айтуға тиістісің. Енді саған өкінетін іс жоқ. Бәрі орнына келді. Балаларыңның қызығын көр. Жолдасыңды да оңынан жолықтырған екен, айналайын, - деп орнынан түрегеліп далаға шықты. Хадишаның кенже ұлы оларды бейіт басына алып келді. Жамалдың етек жағындағы кішкене төмпешікті Гүлнәр іштей сезіп тұрды.

Ауылдан аттанарда ел-жұртпен қимай қоштасқан Гүлнәрдың жүзінен әйел бақытының нұры төгіліп тұрды. Таяғына сүйенген Өліпбай ақсақал оларды шығарып салды. Гүлнәрдің бақытты өмірінің жалғасы басталып кетті.

«ПЕРСОНАЛЬНЫЙ КАЛЬКУЛЯТОР. ПЛАНИРОВАНИЕ ПЕНСИИ»

В целях улучшения качества обслуживания населения АО «ЕНПФ» разработана инновационная услуга, с помощью которой каждый вкладчик сможет самостоятельно составить свой персональный пенсионный план. Сделать это можно на сайте Фонда enpf.kz в разделе «Электронные сервисы», вкладка «Пенсионный калькулятор». Калькулятор представлен в двух видах. Текущий – это более упрощенный вариант, с помощью которого могут рассчитать размер выплаты пенсионных накоплений, сформированных за счет обязательных пенсионных взносов те, кто выходит на пенсию в ближайший год. «Прогнозный» не просто рассчитывает предположительный размер будущей пенсии, но и покажет, из чего она складывается и какой может быть при различных сценариях доходности и инфляции. Кроме того, предусмотрена функция «Перевод накоплений в КСЖ» для расчета минимально достаточной суммы пенсионных накоплений для заключения договора пенсионного аннуитета с компанией по страхованию жизни.

Для того, чтобы рассчитать размер будущей пенсии в прогножном калькуляторе, необходимо заполнить все поля: дату рождения, пол, трудовой стаж, стаж участия в накопительной пенсионной системе, ввести сумму накоплений на сегодняшний день и среднюю заработную плату за последнее время. После этого необходимо нажать на кнопку «Произвести расчет». Если вы заходите в калькулятор через личный кабинет, поля заполняются автоматически, и расчет производится более точно.

При расчете будущей пенсии онлайн-калькулятор, если вы не зарегистрированы в личном кабинете, запросит текущую сумму ваших накоплений. Получить эту информацию можно безвозмездно и несколькими способами: через сайт ЕНПФ или мобильное приложение фонда, портал электронного

правительства, по электронной почте. Также вкладчик может обратиться в любой офис ЕНПФ. При себе необходимо иметь удостоверение личности либо действующую ЭЦП.

Прогнозный калькулятор рассчитает будущую пенсию по трем сценариям: пессимистичному, реалистичному и оптимистичному. Это сделано для того, чтобы показать вкладчику все возможные варианты, которые учитывают предполагаемый уровень инфляции и возможную доходность.

Как пояснил директор филиала города Алматы АО «ЕНПФ» Амренов Нурлан Слямбекович, - «Во время расчетов калькулятор использует не только данные о личных накоплениях вкладчика. Задача персонального калькулятора – рассчитать совокупный размер будущей пенсии. А она, как известно, складывается из нескольких показателей: солидарной пенсии

– ее получают из государственного бюджета люди, имеющие стаж до 1998 года, базовой, которая также выплачивается государством и ее размер зависит от трудового стажа и времени участия в накопительной пенсионной системе, и выплат из ЕНПФ – то, что вы успели накопить самостоятельно. У тех, кто делает добровольные отчисления, в итоговую сумму добавится и этот пункт. Более того, калькулятор рассчитает, на сколько лет хватит ваших накоплений, какую зарплату приблизительно вы будете получать на момент выхода на заслуженный отдых и покажет коэффициент замещения этой зарплате совокупной пенсией».

Недавно в пенсионный калькулятор на сайте enpf.kz добавлена новая опция «Перевод накоплений в КСЖ». Калькулятор производит расчет суммы пенсионных накоплений, достаточной для заключения договора пенсионного аннуитета с учетом минимальной пенсии. Вы вводите в запрашиваемую графу пол и автоматически получаете возраст для заключения договора – для мужчин 55 лет, для женщин 51 год. Далее вы задаете гарантированный период, в течение которого хотели бы получать выплаты из страховой компании, и калькулятор подсчитает сумму пенсионных накоплений, достаточную для заключения договора пенсионного аннуитета с учетом минимальной пенсии на текущий год. На данный момент женщине необходимо к этому возрасту иметь на счету 13 млн 580 тыс. тг., чтобы начать получать выплаты, а мужчине

накопить от 9 млн 710 тыс. тенге.

Полученный расчет является предварительным на текущий календарный год, а окончательный расчет будет произведен при обращении в страховую организацию. Кстати, необходимо иметь в виду, что при расчете на сайте не учитываются расходы страховой организации на ведение дела, которые могут варьироваться в пределах от 0 до 3 процентов от размера страховой премии и от каждой страховой выплаты в соответствии с Постановлением Правления Национального Банка Республики Казахстан от 20 октября 2015 года №194.

Если после всех расчетов размер будущей пенсии оказался ниже собственных ожиданий, его можно увеличить путем внесения добровольных пенсионных взносов. Сейчас в ЕНПФ открыто около 50 тысяч таких счетов. Это и есть планирование пенсии и тот, кто хочет достойной жизни после окончания трудовой деятельности, тот уже сегодня должен предполагать, сколько надо накопить до пенсии. ЕНПФ, в свою очередь, старается предоставить все возможности и стать надежным помощником, советником и консультантом в формировании пенсионного капитала.

Более детально ознакомиться с услугой «Пенсионный калькулятор» можно на сайте АО «ЕНПФ» <https://www.enpf.kz/ru/elektronnnye-servisy/calcs.php>

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР ИЗУЧЕНИЯ ЯЗЫКА

Пожалуй, сегодня практически не осталось людей, которые не понимали бы всю важность владения иностранным языком. Английский язык считается своего рода универсальным средством общения, на котором разговаривают граждане более 60 стран, а его изучение, соответственно, считается весьма выгодной инвестицией в собственное развитие.

В г.Талдыкорган Центр английского языка «LIGHT» является одним из первых профессиональных центров изучения английского языка. Работает центр с 2006 года.

«Вот уже более 10-ти лет наша команда преподавателей и менеджеров старается вложить все усилия для качественного обучения и комфортного пребывания в стенах наших учебных заведений. Наша сила- это узкая специализация. Мы преподаем только английский язык»- рассказывает руководитель ТОО Центр «LIGHT» Березовская Людмила Николаевна.

Предприниматель получила финансирование в АО «Народный Банк Казахстана» по Программе регионального финансирования субъектов малого и среднего предпринимательства Алматинской области «Жетысу», под 7% годовых. А также, в связи с нехваткой залогового обеспечения, Фонда «Даму» предоставил гарантии. На полученные средства будет куплено недвижимое имущество для открытия нового офиса языковых курсов в одном из спальных районов Талдыкоргана.

Уже сегодня в городе действуют 6 офисов языковой школы «LIGHT». Такое распределение по городу сделано для удобства жителей города, чтобы они могли выбрать наиболее удобное место обучения.

Формирование групп происходит строго по уровням. На курсы английского языка для начинающих приглашают даже тех, кто никогда не сталкивался с английским. С тем же, кто изучал язык ранее, проводят обучение и выявляют степень подготовки ученика. А затем подбирают группу соответствующего уровня.

«На будущее планов очень много – продолжает бизнес-менюмен – и я уверена, что с поддержкой Фонда «Даму» все задуманное реализуется в полном объеме!»

Ш. БАТЫРХАНОВ.

ДЛЯ ВЫЯВЛЕНИЯ ОСНОВНЫХ ПРОБЛЕМ БИЗНЕСА

Как сообщила пресс-служба областной палаты предпринимателей, НПП РК «Атамекен» заявила что, продолжается широкомасштабный опрос среди казахстанских предпринимателей, цель которого выявить основные проблемы бизнеса и наладить обратную связь.

«За пять лет Нацпалата собрала более 25 тысяч обращений о проблемах бизнеса, более 40 % которых удалось решить. Ежегодно большое количество законов, нормативно-правовых актов принимается для бизнеса и 73% предложений от «Атамекена» - приняты госорганами. Национальной палате удалось наладить тесную обратную связь с Правительством. Теперь мы намерены дойти до каждого предпринимателя, чтобы точно выявить актуальные проблемы бизнеса и начать предметно решать их с госорганами и Правительством», - подчеркнул заместитель председателя Правления НПП РК «Атамекен» Эльдар Жумагазиев.

«В этой связи мы просим предпринимателей с пониманием и поддержкой отнестись к нашей инициативе и оказать максимальную помощь при осуществлении опроса», - обратился к предпринимателям Эльдар Жумагазиев.

Также через «Atameken Services» можно пройти обучение в «Atameken.Academy» по проектам «Бастау» и «Бизнес-школа». Занятия будут проходить в режиме онлайн, с последующим получением сертификата и возможностью претендовать на льготное финансирование проектов.

Для всех предпринимателей, нуждающихся в правовой поддержке на портале работает раздел «Правовая среда». Помимо обширной базы ответов на актуальные юридические вопросы, можно напрямую обратиться к специалистам НПП и они помогут профессионально решить возникающий проблему.

Через портал можно бесплатно составить бизнес-план, налоговую отчетность, провести маркетинговые исследования рынка – всего доступно более шестидесяти сервисных услуг по четырем ключевым направлениям: «Финансирование», «Компетенции», «Правовая среда» и «Сбыт».

Ш. ХАМИТОВ.

ОСУЩЕСТВЛЯЕТ ШИРОКИЙ ДОСТУП

Упростить процесс отправления правосудия, избавить его от лишних бюрократических процедур – теперь стало возможным и несложным при активном внедрении новых информационных технологий, прочно вошедших в повседневную жизнь граждан и работу органов государственной власти, что позволяет избежать многих неудобств и получить максимально эффективный результат при минимальных затратах временных и финансовых ресурсов. В современных условиях возрастает потребность в оперативном поиске и получении информации, требуется оптимизация и ускорение любых, в том числе судебных процедур, автоматизация бизнес-процессов.

Уникальность новой системы «Торелик» состоит в том, что она позволяет вести автоматизированный учет и контроль соблюдения сроков при регистрации, рассмотрении исковых заявлений (жалоб) и в целом за соблюдением всех процессуальных сроков.

Система осуществляет доступ ко всем необходимым в процессе отправления правосудия информационным базам государственных органов. «Торелик» позволяет выполнить сразу три задачи: эффективно организовать работу судей, облегчить и упростить доступ к судебной защите, обеспечить новые возможности для контроля и исключения человеческого фактора, в том числе любых не процессуальных контактов.

Использование информационно-коммуникационных технологий в судебной деятельности дает ряд огромных возможностей и преимуществ: освобождение судей и судебных работников от рутинного, непроизводительного и не требующего больших интеллектуальных затрат труда, ускорение «бизнес-процессов», формирование и использование больших по объемам и разнообразных по содержанию статистических и аналитических данных; повышение возможностей эффективного мониторинга и контроля за судопроизводством, как со стороны самого суда, так и со стороны общественности, что стимулирует объективное и беспристрастное отношение к организации; облегчение доступа к правосудию, сокращение судебных издержек и расходов на содержание судебной системы; повышение открытости правосудия за счет расширения доступа к актуализированной и полной судебной информации, обеспечение «обратной связи» судов с населением, что в конечном итоге влияет на степень доверия к судебной власти; обеспечение режима правовой определенности, через формирование и доступ к единообразной судебной практике по разрешению конкретных судебно-правовых споров, что непосредственно отражается на стабильности и предсказуемости правовых отношений.

Аяулым ОРАЗГАЛИКЫЗЫ,
главный специалист-секретарь судебного заседания СМЭС.

ИДУТ ОБШИРНЫЕ ПРОЦЕССЫ МОДЕРНИЗАЦИИ

В отечественной судебной системе активно идут обширные процессы модернизации. Во-первых, произошли институциональные изменения, связанные с реализацией Плана нации «100 конкретных шагов». Во-вторых, казахстанская судебная система внедрила в свою работу более современные и открытые форматы взаимодействия с обществом. Речь идет о 100-процентном электронном суде. Во всех судах Республики Казахстан заработала новая автоматизированная информационно-аналитическая система «Терелик», которая интегрировала в себе весь электронный архив судебных документов, интернет-ресурсы судов и один из главных инструментов для диалога с судами – сервис «Судебный кабинет».

Развитие информационно-аналитической системы останавливается, так, в информационно-аналитической системе судебных органов «Терелик» реализован механизм, согласно которому по вступлению судебного акта в законную силу по делам об административном правонарушении судья в ИАС СО «Терелик» повторно подписывает постановление, которое в автоматическом режиме направляется в страховую компанию в электронном виде с отметкой о вступлении в законную силу.

Данный функционал позволяет исключить необходимость повторного обращения граждан в суды за проставлением отметки о вступлении в законную силу постановлений об административном правонарушении для предъявления его в страховую компанию.

Следует отметить, что на сегодняшний день в Судебном кабинете успешно функционирует сервис по направлению в суды дел об административных правонарушениях органами, уполномоченными возбуждать административные дела, все протоколы об административных правонарушениях и дела поступают в электронном виде в специализированные административные суды и в суды, рассматривающие административные дела.

Автоматизирован документооборот между судами и органами исполнительного производства (государственные судеб-

ные исполнители, частные судебные исполнители). Введен в эксплуатацию функционал по приему из судов исполнительных документов в электронном формате и электронному санкционированию судами постановлений судебных исполнителей по всей Республике. Исполнительные документы судами также направляются в электронном формате.

На интернет-ресурсе Верховного Суда открыт новый сервис «Внешняя оценка судов». Это еще один системный инструмент по оценке работы конкретного суда. Проект «Внешняя оценка судов» реализован как объективный инструмент оценки работы судов и судей с целью определения уровня доверия населения, защищенности прав и законных интересов граждан в суде.

Отличительная особенность анкетирования – проведение его посредством сервиса «Судебный кабинет». Результаты анкетирования и предложения напрямую поступают в главный орган судебной власти – Верховный Суд, что исключает местное влияние на его результаты и итоги.

В частности, оценивается уровень доступа к правосудию, равноправие сторон, беспристрастность, соблюдение судьями требований судейской этики, процессуальных сроков и т.д.

Необходимо отметить, что все сервисы дорабатываются и улучшаются с учетом предложений представителей юридической общественности, адвокатов и госорганов, а также по мере развития ИТ в мире и изучения успешного опыта других стран. К примеру, в «Судебном кабинете» запущен модуль, позволяющий Министерству финансов РК получать решения суда о признании потенциального поставщика недобросовестным участником государственных закупок. В обновленной версии «Судебного кабинета» усовершенствованы шесть разделов, в том числе судопроизводство (подача исков, заявлений, апелляционных/частных жалоб, кассационных ходатайств и др.), отправка писем и обращений в судебные органы, поиск судебных дел, апостилирование официальных документов, исходящих из судебных органов.

Гаухар КАСЫМБАЕВА,
судья СМЭС Алматинской области.

Бейсенбі - Четверг, 18 шілде

 ҚАЗАҚСТАН
06.00, 04.35 Әнұран 06.05, 14.00 «Көңіл толқыны» 06.30, 17.00, 20.00, 00.05, 04.05 AQPAPARAT 07.00 «TANSHOLPAN» 09.30 М/ф «Роботкөлік Поли және оның достары» 10.00, 01.25 «Qyzuq екен...» 10.50, 18.10 Т/х «Қайран күндер» 12.35, 02.50 «Серпін» 13.00 Т/х «Парыз» 15.00, 21.20 Т /х «Гүлпері» 16.00, 00.35 «SHANYRAQ» 17.15 Т/х «Бізбен бірге» 20.30 Т/х «Сүйе білсең» 22.20 Т/х «Бізбен бірге» 23.10 Т/х «Құбылай хан» 02.15 «24 сағат табиғат құшағында» 03.15 «Қарекет»

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұраны 06.00 «Тамаша» 07.00, 09.50 М/с «Роботы Болт и Блип» 08.00, 12.00 Жаңалықтар 08.10, 16.45 Т/х «Тергеушілер» 08.40 «Көрімдік» 09.00, 13.00 Новости 09.10 «Тур де Хабар» 10.50, 19.30 «Пәленшеевтер» 11.20, 20.30 Т/х «Бәсеке» 12.10 «Білу маңызды» 12.30 «Өмір жолы» 13.10 Т/х «Атлантида» 15.00 «На крыльях любви» 15.45, 21.30, 00.00 16.00, 21.30 Т/с «На крыльях любви» 15.45 Т/х «Өз үйім» 17.15 «Қарақатпен шай» 18.00 «Жұмбақ жандар» 18.45 Т/х «Тракторшының махаббаты» 20.00, 00.30 Қорытынды жаңалықтар 20.50 Открытый диалог 21.00 Итоги дня 22.00 Футбол. Ajax Amsterdam-Watford. Прямая трансляция из Австрии 01.00 Т/с «Вишневый сезон»
--

АСТАНА

06.00, 03.30 «Ән мен әзіл» 07.00 Аружанмен бой жазу жаттығулары 07.10 Разминка с Аружан 07.20 «Қош келдіңіз!» 08.00,13.30 Мультфильм 09.50 «Доктор рекомендует» 10.00, 22.00 Т/х «Абысындар» 11.30 Т/с «След» 14.20 «Moneytime» 14.35 «TengemaniaNEXT» 14.50 «Ел аузында» 15.30, 21.00 Т/х «Үмітіңді үзбе» 16.30 Т/х «Қорғансыз» 17.30 «Ruh.kz» 18.00, 00.30 Т/с «Кешіккен хат» 20.00, 02.30 Жаңалықтар 20.30, 03.00 «Новости 20.30» 23.30 Т/х «Бір туған»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар» 06.40, 04.10 «Той заказ» 07.10, 18.00 «Басты жаңалықтар» 08.00 «Доброе утро» 11.00 Т/с «Круговорот» 12.00 «Қалаулым» 15.00 Т/с «Эти глаза напротив» 16.55 «Пусть говорят» 18.45, 03.15 «Бір сұрақ» 20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ» 20.45, 23.00 Т/с «Гончие-3» 22.00, 02.25 «П@УТИНА» 00.30 Кино «Я вернусь» 01.35 «Мужское/женское»

Жексенбі - Воскресенье, 21 шілде

 ҚАЗАҚСТАН
06.05 «Қызық екен» 06.50 Т/х «Қазақ даласының құпиялары» 07.20, 03.35 «Сәлем, Қазақстан!» 08.40,01.25 «Дара жол» 09.35,01.05 «Ақсауыт» 10.00 М/с «Робыткөлік поли» 10.50, 18.10 Т/х «Қайран күндер» 12.40 Комедия «Бақыттың кілті әйелде» 14.15 К/ф«Суперкеліншек» 16.25,23.40 «Беу».Ток-шоу 20.00 «Әзіл әлемі» 22.00 «Ағасы бардың...» комедиясы 02.15 «24 сағат табиғат құшағында» 02.50 «Минбер» ток-шоу
 ХАБАР
06.00 «Ұят болмасын» 06.40 Концерт 08.40 М/с 09.30 Х/ф «Вшестером целый свет обойдем» 10.30 «Сделно из вторсырья» 11.00»Тарих Тағдыр,Тұлға» 11.50 «ҚызықТаймс» 12.50 «Қарақатпен шай» 13.40 «Миллион еімге бұйырады» 14.30Мегахит «Сотовый» 16.15 Т/х «Тракторшының махаббаты» 19.15 «Кел, шырқайық!» 21.00 Дайджест новости 21.15 Мегахит «Солдат Джейн» 23.20 Сериал «Вишневый сезон» 01.00 «Әсем әуен»

Жұма - Пятница, 19 шілде

 ҚАЗАҚСТАН
06.05,14.10 Көңіл толқыны 06.30,17.00,20.00,00.45,04.05AQ PARAT 07.00 «TANSHOLPAN» бағдарлама 09.30 М/с. «Роботкөлік Поли және оның достары» 10.00,02.05 «Қызық екен» 10.50, 18.10 Т/х. «Қайран күндер» 12.35 Д/ф. «Ұлы дала ұлағаты» 13.00 Т/х. «Парыз» 14.00 «100 бизнес бастауы» 15.00, 21.20 Т/Х «Гүлпері» 16.00,01.15 «Шипагер» 17.15,22.20 Т/х. «Бізбен бірге» 20.30 Т/х. «Сүйе білсең» 23.10 Т/х. «Құбылай хан» 00.05,03.30«Parasat maidany» 02.55 «24 сағат тәрбие құшағында»

ХАБАР

06.00Тамаша 07.00,09.50 М/с. «Роботы Белл и Блип» 08.00, 12.00Жаңалықтар 08.10,16.45 Т/х. «Тергеушілер» 08.40 Көрімдік 09.00, 13.00 Новости 09.10 Тур де Хабар 10.50,19.30 Т/х. «Пәленшеевтер» 11.20, 20.30 Т/х. «Бәсеке» 12.10 «Тайны.Судьбы.Имена» 13.10 Сериал «Атлантида» 15.00Сериал «На крыльях любви» 15.45Т/х. «Өз үйім» 17.15Д/ф. «Звезда по имени Тен» 17.30 Религия. Сегодня 18.00 «Ережесіз әңгіме» 18.45 Т/х. «Тракторшының махаббаты» 20.00,00.00Қорытынды жаңалықтар 21.00 Итоги дня 21.30 Д/ф. «Тает лед» 22.00 Футбол. Прямая трансляция из Швейцарии 00.30 Сериал «Вишневый сезон» 01.20 «Әсем әуен»
--

АСТАНА

06.00,03.30«Ән мен әзіл» концерт 07.00 Аружанмен бой жазу жаттығулары 07.10 Разминка с Аружан 07.20 «Қош келдіңіз!» 08.00,13.30Мультфильм 09.50 «Доктор рекомендует» 10.00, 22.00 «Абысындар» т/х 11.30 Сериал «След» 14.20 «MoneyTime» 14.35 «ТенгеманияNext» 14.50 Ел аузында 15.30, 21.00 Т/х «Үмітіңді үзбе» 16.30 Т/х. «Қорғансыз» 17.30 «Ruh.kz» 18.00,00.30 Т/х «Кешіккен хат» 20.00,02.30 Жаңалықтар 20.30,03.00 «Новости 20:30» 23.30 Т/х «Бір туған»

ЕВРАЗИЯ

06.00,03.45 Той базар 06.45, 18.00Басты жаңалықтар 07.45 Жұма уағызы 08.00 Доброе утро 11.00 Сериал «Круговорот» 12.00 Қалаулым 15.00Х/ф. «Эти глаза напротив» 16.50 «Жди меня» Казахстан» 18.45, 02.45«Заң сөйлесін» 20.00 Главные новости 20.45 Пале чудес 21.50,00.00 Сериал «От первого до последнего слова» 23.00,02.00 Паутина
--

АСТАНА

06.00,02.20 «Күлдірген» 07.00, 21.00 «Үмітіңді үзбе» 08.00 М/ф 09.30,11.30 «МониТайм» 09.45,11.45 «Тенгемания Нехст» 10.00,22.00 «Абысындар» 11.00 «КазНет» 19.00 «Бірегей» 19.30 Үздік әндер 23.00 Х/ф «Похищенная» 01.20 «Ән мен әзіл»
--

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х«Вне времени» 07.45,02.50 «Тамғша сити» 08.35,13.30,04.00 «Ұшқалақ» 08.45 «Воскресные беседы» 09.00 Т/с «Проце пареной репы» 12.50,03.35 «Контент» 13.55 «Лучше всех» 15.20 М/ф «Монстры на каникулах-3» 17.05 Х/ф «Кровь ангела»
--

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар 07.30 «Құдалар» Т/х 08.20,01.30Т/х. «Женнеттің көз жасы» 09.20 Т/х. «Қайсар жесір» 10.00 Новости 10.30 Х/ф. «Стальная бабочка» 12.40 Х/ф. «Лабиринты» 14.30 Х/ф «На краю любви» 16.50,01.00 Т/х. «Аталар сөзі» 17.30 Мерекелік концерт 18.00 Т/х. «Сүйікті Дениз-2» 19.30 Кешкі жаңалықтар 20.00,02.10 «Әйел қырық шырақты-2» 21.00 Вечерние новости 21.30 Х/ф. «Осколки счастья» 03.00 Мерекелік концерт 03.30- 04.30 «КТК қоржынынан»
--

ЖЕТИСУ

07.05 Ән әлемі 07.30 «Таңжарық» 09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 Мультфильм 10.10 Тастүлек 10.30 Д/ф «Блогодарность сквозь века» 11.00 Телесериал «Елес қыз» 11.35 Цикл «Все, что можно сделать из бумаги» 12.00 Шашу 13.00 К/ф «Кек» 14.30 Д.ф «Путешествие воды». 15.30 «Орда» тобының концерті 17.00 Жаңалықтар 17.20 Новости 17.35 Монолог 18.00 Шашу 18.55 Әмірі өнеге 19.30 Болмыс 20.20 Д/ф «Тастың тілін түсінген» 20.30 Жаңалықтар 21.00 Ел мен жер 21.30 Новости 22.00 Телесериал «Елес қыз» 22.35 Д/ф «Ондатра» 23.00 Жаңалықтар 23.30 Новости

31 КАНАЛ

06.00,03.40 Ризамын 07.00,04.30 Әзіл студио 08.00 Whats App 09.00М/с. «Маша и медведь» 11.30 Сериал «Мехектің өмірі» 12.30,23.30 Сериал «Үш қыздың құпиясы» 14.30 М/с «Тимон и Пумба» 15.30 М/с. «Пило и Стич» 16.00 Сериал «Воронины» 17.50Сериал «Как я стал русским» 20.00 Информбюро 21.00 Кино «Легенда о Коловрате» 01.20 Кино «28 Панфиловцев» 03.00 «Келіндер бәйгесі» 05.00 «Алдараспан, Нысана, Шаншар»

7 КАНАЛ

06.00,12.50,04.30Т/х. «Жаңа келін» 07.00,21.05,03.00 Т/х. «Элиф» 09.00М/с. «Монкарт» 10.30 Сериал «Балабол-2» 15.00 Т/х. «Жазмыш» 16.00 Сериал «Приговор идеальной пары» 17.00 Сериал «Домохозяин» 18.00 Сериал «Спецотряд «Кобра-11»» 19.00 Х/ф. «Мой парень - киллер» 21.00 Лоторея «777» 23.10 Т/х. «Тақиясыз періште» 00.10 Х/ф. «Розовая пантера» 02.00 КЗландия 03.45 Қуырдақ
--

20.55,02.20 «Паутина» 21.30 «Ана жүрегі»Т/х 23.10 «Точь- в- точь»

КТК

07.05 «Әндер мен жылдар» 09.00,03.10 «Басты рөлде» 09.30 «Юрмала» 11.20 Х/ф «Осколки счастья-2» 15.30 «Көріпкел» 16.30 К/ф «Асауға тұсау» 18.00 «Алдараспан» 18.30 «Әке мен ана» 21.00 Х/ф «Другой» 00.40 «Я стесняюсь своего тела» 02.10 К/ф «Асауға тұсау» 04.10«Көріпкел»

ЖЕТИСУ

09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 Мультфильм 10.30 Бейбіт күннің батырлары 11.10 Ауылдағы ағайын

Сенбі - Суббота, 20 шілде

 ҚАЗАҚСТАН
06.05 Qyzyqeken 07.00 AQPAPARAT 06.40 Қызық екен 07.30 «Сәлем Қазақстан» 08.55 М/с. «Роботкөлік Поли және оның достары» 09.40 М/ф. «Орман сақшысы» 10.50, 18.10 Т/х. «Қайран күндер» 12.40 «Үркер-25» «Үркер» тобының концерті 13.55 Мелодрама «Ана жүрегі» 16.35 Комедия «Бақыттың кілті әйелде» 20.00, 04. 00 «MASELE» 20.40 Әзіл әлемі 22.10«Jaidarman» Үздік әзілдер 00.00 «Шоколад» драмасы 01.55Dara jol 02.50 «24 сағат табиғат құшағында» 03.25 Parasatmaidany

ХАБАР

06.00,02.00 ҚР Әнұраны 06.00Ұят болмасын 06.45,12.50Концерт«Табиғатым - махаббатым» 08.30«Я – чемпион» 09.00 М/с. «Юху и его друзья» 09.30 Х/ф. «Три пера» 10.30 «Тайны. Судьбы. Имена» 11.20Д/ф. «Бір туынды тарихы» 12.00 Т/х.«Сені іздедім» 14.00 Кино «Капитан Крюк» 16.30 Т/х. «Бәсеке» 19.00 «Қызық таймс» 20.15 «Миллион кімге бұйырады?» 21.00 Дайджест жаңалықтар 21.15 Мегахит. «Сотовый» 23.00 Футбол. Прямая трансляция из Франции 01.00 Сериал «Вишневый сезон»
--

АСТАНА

06.00, 02.20«Күлдірген» әзіл-сықақ 07.00, 21.00 Т/х. «Үмітіңді үзбе» 08.00 М/ф. 09.30,11.30 Money Time 09.45,11.45 ТенгеманияNext 10.00,22.00 Т/х. «Абысындар» 19.35 «Қаламгер» деректі фильм 20.00 Ел аузында 23.00 Х/ф. «Врата дракона» 01.50 KazNet ғаламторға шолу

ЕВРАЗИЯ

06.00Т/х «Вне времени» 07.00,03.50Тамаша сити 08.00 Басты жаңалықтар 08.40,13.55 Ұшқалақ 08.50 Сериал «Огонь, вода и ржавые трубы» 12.50«Фабрика грез» 13.15,22.00,02.10Паутина+ 14.30 Премьера. «Три аккорда» 16.30 Х/ф. «Мороз по коже» 18.35,02.50Кешкі кездесу 20.00 «Главные новости» 20.30,23.00 Сериал «Зимний вальс» 00.10Х/ф. «Озеро страха: наследие»

КТК

07.05,02.20 Т/х «Үлкен үй-3» 08.30«Біздің концерт»

11.40 Құтқару қызметі 12.00 Бағбан 12.25 Балдаурен 13.05 Цикл «Зеленый список». 13.35 Концерт «Аққуды әнмен қайырған» 15.15 Д/ф «Қазақстан.100+елі» 16.00 К/ф «Земля отцов» 17.20 Концерт «Әндер мен жылдар» 19.30 Балдаурен 20.15 Полицейская служба 20.30 Апта 22.20 К/ф «Қилы кезең» 23.45 Д/ф «Қарабура әулие»
--

31 КАНАЛ

06.00,00,30 Алдараспан, нысана,шаншар 08.00,12.40 «Шаншар, өнер қырандары» 09.00 М/с «Маша и медведь» 10.00 «Большой закуп» 10.30 «Белоснежка. Месть гномов» 14.30 «Айта берсін» 15.30,22.30 «Дайжесты тема-
--

09.40 «Юрмала» 10.40,21.00 Х/ф. «Осколки счастья» 14.30 Х/ф. «Не могу забыть тебя» 18.30 Әндер мен жылдар 01.00 «Спасите нашу семью» 03.50 Көркем фильм «Баға жетпес асылым» 22.00 Х/ф. «Радуга в поднебесье» 05.10-05.50 «Біздің концерт»

ЖЕТИСУ

07.30 «Таңжарық» 09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 Мультфильм 10.00 Әмірі өнеге 10.35 Ел мен жер 11.00 Телесериал «Елес қыз» 11.35 Мультфильм 11.45 Монолог Н.Пушникова 12.00 Шашу 12.50 Net.laik 13.00 Болмыс 13.50 Концерт «Еркеледім туған ел»
--

15.30 К/ф «Менің атым Қожа» 17.00 Жаңалықтар 17.20 Новости 17.35 Концерт «Елім саған ән жырым» 19.20 Құтқару қызметі 19.40 Д/ф «Малайсары Тархан» 20.00 Ауылдағы ағайын 20.30 Жаңалықтар 21.00 Бағбан 21.30 Новости 21.55 Концерт «Жетісуды өніммен тербетемін» 23.00 Жаңалықтар 23.25 Новости 23.50 Ән әлемі
--

31 КАНАЛ

06.00, 03.00,05.00 Ризамын 07.00,04.00 Әзіл студио 08.00,01.30 Алдараспан. Нысана. Шаншар әзілдері 09.00 М/с. «Маша и медведь» 09.20 Готовим с Адель (повтор) 10.00 Готовим с Адель 10.40Әзілдер жинағы 11.30 «Өнер мен Өмір» Әбдіжаппар Әлқожа 16.30 Кино «Белоснежка. Месть гномов» 18.40 Х/ф. «Холодное сердце» 20.40 Х/ф. «Храбрая сердцем» 22.30 Айта берсін 23.30 Дайджесты
--

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында» 07.00 Қуырдақ 07.30,16.00 Гу-гулет 08.00,17.00,03.30 «Айнаонлайн» 08.30 М/с. «Әуежай» 09.00 М/ф «Леди Баг и Суперкот» 10.50 Сериал «Минус один» 15.00 «Саясаттандырылмаған дықтарыңыздан» 15.30,03.45 Скetchком «Q –елі» 16.30,20.25 Salem Show 18.00 Х/ф. «Жақұт жүзік» 20.00 «Теле Бинго» 21.00 Лоторея «777» 21.05 Х/ф. «Рэкетир» 23.25Х/ф. «Рэкетир-2» 01.45Х/ф. «Районы» 05.00 Жеңіп көр!
--

тические» 16.50 Х/ф «Холодное сердце» 18.50 Х/ф «Храбрая сердцем» 20.40 Х/ф «Головоломка» 02.00,04.30 «Ризамын» 03.00 Әзіл студио
--

7 КАНАЛ

06.00 « Қыздар арасында» 07.00 «Қуырдақ» 07.30, 16,00 «Гу-гулет» 08.00,03.30 «Айнаонлайн» 08.30,09.00 М/с 10.50 Сериал «Приговор идеальной пары» 15.00,03.45 Скetchком «Q-елі» 15.30Т/х «Япырай» 16.30 «Саяхаттандырылмаған дықтарыңыздан» 17.00 Т/х «Тақиясыз періште» 21.00 Лотарея 777 21.05 Х/ф «Ультраамериканцы» 23.15 Х\ф «Мой парень - киллер» 01.30 «Заблудившийся» 05.00 Жеңіп көр
--

Қазақстан Республикасы «Тіл туралы» Заңының 7-бабында «Қазақстан Республикасында тілдік белгісі бойынша азаматтардың құқықтарын кемсітушілікке жол берілмейді» деген жолдар енгізілген.

МЕМЛЕКЕТТІҢ ТҰҒЫРЛЫ ТІРЕГІ

Жер-жерде мемлекеттік тілді оқыту үшін мемлекет қаржы бөліп, орталықтар ашылып, еш ақысыз, мемлекеттік тілді үйренуге мүмкіндік жасалғанымен, елімізде мемлекеттік тілді үйрену, оны күнделікті қолдану аясын кеңейту, құрметтеу мәселесі кемшін түсіп жатқаны қынжылтады. Менің ойымша, мемлекеттік тілді үйрену, білу үшін мүмкіндік берілген 20 жыл (Тілдер туралы алғашқы Заң 1989 жылы 22 қыркүйекте қабылданған), тіпті тәуелсіздігіміз жарияланғаннан бері де үйренем деген адамға жеткілікті емес пе?!

Қазақстан Республикасында сот ісі мемлекеттік тілде жүргізіледі, ал қажет болған жағдайда сот ісін жүргізуде орыс тілі немесе басқа тілдер мемлекеттік тілмен тең жоғарыдағы ізгі істің бағытын айқындай, шегелей түседі. Алайда, ішкі істер бөлімдерінің тергеушілер, әрқайсысы өз құзырларындағы қажетті құжаттарды атап айтқанда, алдын ала тергеу, анықтау құжаттарын сотта қарау үшін дайындағанда құқық бұзушылардың, жәбірленушілердің ұлттары қазақ, мемлекеттік тілді еркін меңгеретіндіктеріне қарамастан, өздеріне оңай жолын іздеп, олардан істі орыс тілінде жүргізуді өтінген жазбаша арыздарын алып, тиісті құжаттарды орыс тілінде жүргізеді, ал сот процесі кезінде орыс тілінде жүргізуді сұраған азаматтардың орыс тілін жақсы білмек түгілі, көп сөздерін түсіне алмайтындықтары айқындалып жатады.

Ата Заңымыз 34-бабында «әркім Қазақстан Республикасының Конституциясының және заңдарын сақтауға, басқа адамдардың құқықтарын, абыройы мен қадір қасиетін құрметтеуге міндетті» екені көрсетілген.

Ендеше, Ата Заңымызда көрсетілген талаптарды сақтауда, осы Ата Заңның 7 бабына сәйкес республикамызда мемлекеттік тіл болып саналатындықтан, мемлекеттік тіліміз - қазақ тілін құрметтеп, оны дамытуға атсалысайық ағайын.

Д. ОМАРХАНОВ,
Талдықоған қаласы мамандандырылған
тергеу сотының бас маман-сот мәжілісінің хатшысы.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КОНВЕНЦИЯ

Халықаралық құқық нормаларын Қазақстанның құқықтық жүйесіне қосу жалпытанылған халықаралық құқық нормаларының көпшілігі соттарды қосқанда, мемлекеттік органдар жүйесі арқылы қамтамасыз етіліп, жүзеге асырылуы мүмкін болғандықтан қажет.

Бұл үдеріс имплементация деп аталады. Үлкен заң сөздігі оны ұлттық заң және заңға қосымшаактілерінің халықаралық құқықтық нормаларын трансформациялау жолымен ішкімемлекеттік деңгейде халықаралық міндеттемелерді нақты жүзеге асыру ретінде айқындайды.

Халықаралық шарт құқықтары туралы Вена конвенциясының 2-бабы 1-бөлігі «а» тармағында халықаралық келісім шарт туралы – бұл мемлекеттер арасында жазбаша түрде жасалған және мұндай келісім бір құжатта ма немесе бір бірінше байланысты бірнеше құжатта мазмұндалғандығына қарамастан, сондай ақ, оның нақты аталауына қарамастан халықаралық құқықтармен реттелетін халықаралық шарт деп түсіндірілген. ҚР Конституциясының 4-бабы 3-тармағында республика бекіткен халықаралық шарттардың Республика заңдарынан басымдығы болады. Қазақстан қатысушысы болып табылатын халықаралық шарттардың Қазақстан Республикасының аумағында қолданылу тәртібі мен талаптарын Республиканың заңнамасында айқындалады. «Құқықтық актілер туралы» ҚР 2016 жылғы 6 сәуірдегі Заңының 6-бабы 2-тармағында да осыны жариялайды. Осылайша, Қазақстан Республикасы халықаралық шарттардың республиканың ұлттық заңнамасының алдында басымдығы болатынын мойындайды.

ҚР Конституциясының 4-бабы 3-тармағына сілтеме жасай отырып, соттар халықаралық шарттар нормаларын егер халықаралық нормаларда республика заңдарынан басқа қағидалар мазмұндалған жағдайда ғана қолданады. Алайда, халықаралық шарттар нормаларын сондай ақ, қандай да бір ұғымды ашу үшін де қолдана алады. Азаматтар

мен ұйымдардың құқықтарын, бостандықтарын және заңды мүдделерін сотпен қорғауды қамтамасыз етуге шартта елеулі орынға берілген және қажет болған жағдайда Қазақстан Республикасы заңдары шегінде халықаралық құқықтар нормаларын басшылыққа алуға соттарды міндеттейді.

Қазақстандық соттарда президенттік реформаларды жүзеге асыру шеңберінде республика Жоғарғы Сотының басшылығымен азаматтық және қылмыстық істер және әкімшілік құқықбұзушылық істер жөніндегі сот актілеріне халықаралық шарттар мен конвенция нормаларын имплементациялау бойынша ауқымды жұмыстар атқарылып келеді. Қазақстандық судьялар тәжірибе алмасу үшін шетелдерге тағылымдама алуға жіберіледі. Азаматтық істерді қарау кезінде халықаралық пактілерді қолдану жөнінде ұсыныстар әзірленген.

«Төрелік» бағдарламасында халықаралық шарттар нормаларын қолдану нәтижелерін оңай қадағалап отыратын статистикалық есеп үшін графа бағана енгізілген. Бұл қазақстандық соттардың халықаралық рейтингісі критерийлерінің бірі және ол күн санап өсе түсуде.

Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактінің 14-бабы 1 тармағындағы сот пен трибунал алдында жұрттың бәрі тең. Әрбір адам өзіне тағылған кез келген қылмыстық айыптауды қарау кезінде немесе қайсыбір азаматтық процесте оның құқықтары мен міндеттерін анықтау кезінде заң негізінде құрылған құзыретті, тәуелсіз және әділ сот арқылы ісі әділетті және ашық қаралуын талап етуге құқылы деген талаптарды басқа неғұрлым кеңейтілген әмбебап нормасы болып табылады.

Н. ОМАРБЕКОВ,
Алматы облысы МАЭС-ның судьясы.

Әрбір халықтың ана тілі бар десек, өз ана тіліміздің барша болмысы, тіпті оның әрбір дыбысы мен жалғау-жұрнағы мәдени - әлеуметтік өмірде өзіндік мәні бар киелі ұғым болып табылады. Ұлттың тілінің өрісі тарыла бастауы ұлттың да жойыла бастағандығын көрсетеді. Ұлтқа тілінен қымбат еш нәрсе болмауы тиіс. Бір ұлттың тілінде сол ұлттың шежіресі, тарихы, мәдениеті, мінезі айнадай көрініп тұрады. Мәселен, қазақтың тілінен қазақтың кең байтақ сайын даласын, аспанмен таласқан асқар тауларын, жасыл-желек ормандары мен буырқанып сарқыраған асау өзендері мен көзтартар айдың көлдерін, қайыспас қайсар мінезі мен көшпенділік тұрмыс-салтын айқын аңғаруға болады.

ҮЛЕС ҚОСАЙЫҚ

ҚАЙ КЕЗДЕ БОЛМАСЫН ТІЛ МӘСЕЛЕСІ – СОЛ ТІЛДЕ СӨЙЛЕЙТІН, СОДАН СУСЫНДАҒАН, ҰЛТТЫҚ, ДІЛДІК БЕЛГІСІ БОЛЫП САНАЛАТЫН ХАЛЫҚТЫҢ МӘСЕЛЕСІ.

Сондықтан білікті де белгілі тіл танушылардың «Қазақтың сары даласы кең, тілі бай. Осы күнгі түрік тілдерінің ішінде қазақ тілінен бай, оралымды, терең тіл жоқ», - деп тұжырымдауы тегін емес.

Қазақстан Республикасының Тіл туралы заңының 4, 13-баптарына сәйкес мемлекеттік тіл – мемлекеттің бүкіл аумағында қоғамдық қатынастардың барлық саласында қолданылатын мемлекеттік басқару, заң шығару, сот ісін жүргізу және іс қағаздарын жүргізу тілі.

Мемлекет Қазақстан халқының тілдерін үйрену мен дамыту үшін жағдай туғызуда қамқорлық жасайды. Лауазымды адамның тіл білмеймін деген сылтауымен құжаттарды сауал салуды, өтініштерді немесе шағымдарды қабылдаудан бас тартуы, сондай-ақ оларды мәні бой-

ынша қарауына жол берілмейді. Сот ісін жүргізу тілі сотқа берілген құжаттардың берілуіне қарай жүргізіледі, әрбір азамат істі өзінің ана тілінде немесе өзі білетін басқа тілде жүргізуді талап етуге құқылы және өздері білетін басқа тілде мәлімдеме жасау, түсініктеме мен жауап бері, өтініш білдіру, шағым жасау, аудармашының қызметін тегін пайдалануға құқылы, сол сияқты онымен қамтамасыз етіледі.

Қазақ елінде, қазақ жерінде, қазақ тілі – мемлекеттік өркендеуі қажет, оған тек қазақ халқының ұрпақтары ғана емес, бүкіл Қазақстан елінде өмір сүріп жатқан адамдар үлес қосу керек. Мемлекеттік тілді игеру деген сөз мемлекет азаматы болып өмір сүру деген сөз, өзің өмір сүріп отырған мемлекетте және сол мемлекетті құрған халыққа «азаматпын» деп берген уәдесін орындауы деген сөз.

А. ОРАЗҒАЛИҚЫЗЫ,
Алматы облыстық МАЭС
сотының бас маманы, сот
отырысының хатшысы.

СІЗ НЕ ДЕЙСІЗ?

АЛИМЕНТ ТӨЛЕУДЕН ЖАЛТАРЫП ЖҮР

Алимент өндіру туралы атқару құжаттары сот шешімін жүзеге асырудағы орындалуы қиын дәрежедегі атқару құжаттарына жатады. Өкінішке орай еліміздің менталитеті алимент жөніндегі заңмен міндеттелген міндеттерін орындаудан жалтаруға тырысады және ой саналары да соған бейімделген.

Қазіргі уақыттағы сараулау мен талдауды қарасақ осы категориядағы өз еркімен орындалып жатқан атқару өндірістері саусақпен санарлық. Бірақ сот орындаушылар борышкерлерден алимент өндіру үшін түрлі қиындыққа ұшырап, заңның осал тұстарын іздейтін борышкерлерге кездеседі.

Өз баласына ақшаны төлемес үшін кейбір әкелер түрлі айла-шара қолданып, мәселен, жұмыс орындарын жасырып, бухгалтерия арқылы жалақысын бірнеше есе төмендетіп, дүние-мүлкін жақын-жуықтарына та-ратып, тіпті сот орындаушыларынан қашып-пысып, көздеріне түспеуге дейін батрады. Туған баласының несібесін аузынан жырып, қара басының қамын күйттеген мұндай әкелер ар алдында, Алланың алдында да, Қазақстан Республикасы яғни мемлекетіміздің, заң алдында да жауапты екенін ұқпай

жүргендері көңілді қынжылтады.

2013 жылы заңға өзгерістер енгізіп, борышкерлерді қылмыстық және әкімшілік жауапқа тарту жолдары жеңілдетілді. Бұл қадам сот шешімін орындауда үлкен үлес қосып, сот шешімін орындамай жүрген борышкерлерді жауапқа тартуға үлкен серпін беріп, басқа да борышкерлерге ескерту ретінде үлкен сабақ болатыны сөзсіз.

Қорыта айтқанда, қоғамымызды

алимент төлемейтін борышкерлерден біржола тазартып, азаматтардың құқықтық сауатын түрлі жолдармен ашу үшін ерінбей еңбек ету басты орында.

А. САРТОВА,
Алматы облысы Әділет
департаментінің жеке сот
орындаушылардың қызметін
ұйымдастыру бөлімінің
басшысы.

ДАУЛАРДЫ СОТТАН ТЫС РЕТТЕУ

Соттарға жүктемені азайтудың басты жолы – тараптар арасындағы дауды медиация рәсімімен шешу болып табылады. Дауды медиация жолымен немесе сот арқылы шешуді таразылайтын болсақ, сот шешімді құқық пен заңды негізге ала отырып қабылдайды, ал медиация тәртібінде тараптар өздері бірлесе отырып шешім қабылдайды.

МЕДИАЦИЯ

Соттарға жүктемені азайтудың басты жолы – тараптар арасындағы дауды медиация рәсімімен шешу болып табылады. Дауды медиация жолымен немесе сот арқылы шешуді таразылайтын болсақ, сот шешімді құқық пен заңды негізге ала отырып қабылдайды, ал медиация тәртібінде тараптар өздері бірлесе отырып шешім қабылдайды.

Дау сот тәртібімен қаралған жағдайда қорғаушыға төленетін шығындар, мемлекеттік баж төлемдері, сараптама жүргізу шығындары бар. Ал медиация тәртібіндетек медиаторға

ғана төленетін шығындар болады. Сот тәртібімен дауды шешу ұзақ уақытты алатын болса, медиацияда азаматтық құқықтық қатынастар бойынша 30 күннен аспайтын мерзім ішінде қаралады. Осылайша дауды сотқа дейін реттеу тараптарға дауды (жанжалды) қысқа мерзімде, материалдық және моральдық аз шығындармен шешуге мүмкіндік береді. Сотта дау жария түрде ашық қаралса, ал медиация тәртібінде жабық түрде екі тараптың келіссөздерге келуі арқылы оңтайлы шешім қабылданады.

Жаңа Азаматтық процесік кодексте алға қойылған міндеттерді орындауда дауларды реттеудің соттан тыс және сотқа дейінгі тәртібіне, соттағы татуласу рәсімдеріне көңіл бөлінді. Істердің жеке санаттары бойынша дауларды сотқа дейін реттеудің міндеттілігі көзделді.

Тараптар шарттарда дауды медиатормен, нотариуспен немесе адвокатпен сотқа дейінгі реттеу міндеттілігін қарастыра алады. Тараптар арасындағы дауды (жанжалды) реттеуді медиация тәртібіне медиатор немесе тараптардың өтінішхаты бойынша судья жүзеге

асырады. Бір іс шегінде тараптар бірқатар мәселелерді шеше алады, өйткені талап қоюдың мәні мен негізінің бір мезгілде өзгертілуі шешіледі. Әсіресе бұл балаларға қатысты дауларды, мұра туралы туыстар арасындағы дауларды, көршілер арасындағы дауларды, еңбек ұжымындағы дауларды қарау және шешу кезінде оң ықпал етеді.

Басқа татуластыру рәсімдері кезінде тараптар талап қоюдың мәні мен негізін өзгерту жаңа талап қоюды білдіруіне байланысты дауларды (жанжалдарды) реттемеуі де мүмкін. Олар қайтадан сотқа, бірақ бұл жолы басқа талаппен жүгінуі тиіс. Партиципативтік рәсімкезінде дауды реттеу тараптар мен олардың қорғаушыларының қатысуымен жүзеге асырылады. Жаңа Азаматтық Процесуалдық Кодексі азаматтардың және заңды тұлғалардың дауларын тез және созбалашылыққа салмай шешілуіне қол жеткізеді.

Ұ. МАМЫТБЕК,
Талдықоған қалалық
сотының кеңсе меңгерушісі.

ТУРИЗМ

ДЕНІ САУ ҰЛТТЫҢ
РУХЫ МЫҚТЫ

ЕЛБАСЫ Н. НАЗАРБАЕВ ӨТПЕЛІ АУЫР КЕЗЕҢДЕ ОРЫН-СЫЗ ЖАБЫЛҒАН БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ТӘЛІМ-ТӘРБИЕ МЕКЕМЕЛЕРІ ҚАЙТАДАН ҚАЛПЫНА КЕЛТІРІП, ҰРПАҚ ИГІЛІГІНЕ АСЫРУ ТУРАЛЫ ҚАТАҢ ТАЛАП ҚОЮЫНА БАЙЛАНЫСТЫ БАЛАЛАРДЫҢ МЕКТЕПТЕН ТЫС ҰЙЫМДАРЫ ЖҰМЫСТАРЫНА ОНЫҢ ЖАҢА САПАДАҒЫ МАЗМҰНЫНА КҮРДЕЛІ ӨЗГЕРІС ЖАСАП, ӘРТҮРЛІ ЫНТАЛЫ ТҮРЛЕНДІРУГЕ ҚОЛДАУ ЖАСАУ ТАЛАБЫНАН МЕКТЕПТЕН ТЫС МЕКЕМЕЛЕР МӘРТЕБЕСІ ӨЗГЕРТІЛДІ, ЯҒНИ ОҒАН ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕ МӘРТЕБЕСІ БЕРІЛДІ.

Сөйтіп «Қосымша білім беру ұйымдары» болып қайта құрылған мектептен тыс мекемелер үздіксіз білім беру жүйесінің ажырамас бөлігіне айналды. Бұл жүйе әртүрлі жастағы балалар мен жасөспірімдерге кез келген жағдайда да жаңа білім алуға оны үнемі толықтырып өзін-өзі бағалауға, басқаруға, әлеуметтік мәртебесін өзгертуге, сөйтіп шығармашылық белсенділігі мен танымдық қабілеттерін дамытуға, қызығушылығы мен сұраныс деңгейін арттыруға мүмкіндігін туғызды.

2015 жылы Монокала бағдарламасы бойынша ашылған «Текелі қаласының білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің «Текелі қаласының балалар мен жасөспірімдердің туристік және өлкетану орталығы» мемлекеттік коммуналдық қазыналық кәсіпорыны да оқушылардың сабақтан тыс уақытта өз білімдерін жетілдіру мекемелерінің бірі болып табылады. Туризм және өлкетану салаларында оқушылар мен студенттердің интеллектуалдық, рухани, дене және кәсіби даярлығын жетілдіруге, сапауатты және қауіпсіз өмір салты мәдениетін қалыптастыруға, денсаулықты нығайтуға және бос уақытты ұйымдастыруға арналған қосымша білім беру бағдарламалары арқылы білімге мұқтаждығын қанағаттандыру мақсатында жұмыс жүргізетін орталықта 600-ге тарта оқушы мектептен тыс уақытында шұғылданады.

Мекеме директоры С. Жаңбырбаевтың айтуынша, орталық оқушылар мен студенттер арасында туристік және өлкетану жұмыстардың тәжірибесін зерделейді, жинақтап қорытады. Оқу-тәрбиелеу мекемелерінде туристік және өлкетану бағдарламалар, қағидалар, нұсқаулық-әдістемелік материалдар және ұйымдастыру сауалдары бойынша түрлері мен әдістерін әзірлейді және таратады. Бұқаралық шаралар, тұрақты және уақытша көрмелер арқылы, бұқаралық ақпараттар, баспасөз, радио, теледидар және басқалар арқылы туристік және өлкетану насихатын жүргізеді. Басқа мекемелермен бірігіп, оқушылар, студенттер және білім беру қызметкерлерінің арасында бұқаралық туристік-өлкетану шаралар, кеңестер, курстар, семинарлар, оқу жиналыстары, лагерь, туристік сапарлар (жорықтар, экскурсиялар, экспедициялар), жарыстар, жиындар, байқаулар, конференциялар, викториналар, олимпиадалар, көрмелер,

кештер өткізіледі екен.

- Осындай игілікті шаралардың арқасында жақсы нәтижеге де қол жеткізіп келеміз. Атап айтсақ, биылдың өзінде Алматы қаласының Қазақ спорт және туризм Академиясы ұйымдастырған «Гүлдене бер, Қазақстан!» атты республикалық конкурсқа қатысып Аружан Жұмабекова мен Бекей Бұлан жүлделі орындарға ие болды. Облыстық және республикалық «Дарын» және КҒА конкурстарынан қалыс қалмаймыз. Спорттық бағыт бойынша туристік көпсайыс, спорттық бағдарлау және спорттық жартасқа ермелеуден «Ирбис-Текелі» командасы үнемі облыстық жарыстарға қатысып, жүлделі орындарға қол жеткізуде, сүйсінерлігі сол, осы командамыз республикалық жарыстарда Алматы облысының намысын қорғап, Қазақстан Республикасының екі дүркін чемпионы атанды. Ал, еліміздегі жылы Таңбалы-Тас шатқалында өткен Халықаралық жарыста да топ жардық және Алматы облысының «Үздік балалар-жасөспірімдер туризм және өлкетану орталығы - 2018» номинациясына ие болдық.

Туризм бағыты бойынша тау, жаяу туризм, жас туристер мен жас туризм нұсқаушыларының үйірмелері өз жұмыстарын атқаруда. Бұл бағыт бойынша тоқсан арасындағы каникулдар мен жаз мезгілінде оқушыларға әртүрлі қызықты, танымдылық, санатты және дәрежелі жорықтар ұйымдастырамыз. Ерекшелігіміз мүмкіндігі шектеулі балалар үшін өлкетану үйірмесі және кіші туризм үйірмесі балабақшадан басталады. Қосымша білім беру педагогтары үнемі біліктілік курстары мен әртүрлі байқауларға қатысуда. Мәселен, Даулеткелді Зиядауұлы өткен жылы облыстық «Үздік қосымша білім беру педагогы» атты байқауда топ жарып, 1-орынды иеленді.

Біздің басты міндетіміз — балаларды тәрбиелеу және туған еліміздің дәстүрлерін жалғастыру. Жұмысымызды осы тың талаптар тұрғысында ұйымдастыра отырып, жас ұрпақтың білімді де білікті, шыныққан шымыр болып жетілуіне өз үлесімізді қоса бермекпіз, — дейді Самат Батырғалиұлы.

Ш. ХАМИТОВ.
ТЕКЕЛІ ҚАЛАСЫ.

Сол уақыттан бері елімізде аталған құрылымның бөлімшелері, соның ішінде студенттер мен жастар елді мекендерді көгалдандыру мен көркейтуге және тал-теректер мен ағаштар отырғызу ісіне белсенді түрде араласып келеді. Оның жарқын мысалы Алматы облысы аймағында да мол. Бұл жұмыстарға облыстан қомақты қаржы да бөлінуде.

Текелілік жастар «Жасыл ел» арқылы қала тазалығына өз үлесін қосып келеді. Биылғы Жастар жылы аясында «Жасыл ел» рөлін сәулендіру үшін басымдық берілген. Қала әкімі

ТАЗА БОЛСА
МАҢЫМЫЗ...

ОСЫДАН ОН ЖЫЛ БҰРЫН «ЖАСЫЛ ЕЛ» ЖАСАҚТАРЫН ҚҰРУ ЖӨНІНДЕ ШЕШІМ ҚАБЫЛДАНҒАН ЕДІ.

Бақтияр Өнербаевтың айтуынша, шаһардың көркем табиғатын сақтап, тазалығына көңіл бөлу тұрғылықты халықтың бірден-бір міндеті болып табылады. Осы орайда қала әкімі өзі бастап жастармен бірге қаланың көркем табиғатын биіктен тамашалап, шабыт алуға, бой сергітіп, демалуға арналған шолу алаңы маңын қаулап өскен шөптерден тазартуға атсалысты.

— «Таза болса маңымыз сау болады тәніміз» — деп дана қазақ

халқымыз айтпақшы, «Жасыл ел» жасақшылары қоршаған ортаның көркеюіне, қоғамдық орындардың таза тұруына өз септіктерін тигізіп, тазалық барысында игілікті істердің үлгісі болып келеді. Қоғамға пайдасын тигізу тұрғысында аянбай қалатын жасақшыларымыздың жұмысы жандана береді» — дейді қала әкімі Бақтияр Алтайұлы.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ.

ЖАҢА АЙДАР: КӨҢІЛ ТЕРЕЗЕСІ

Кейде адамның жүрегінде қатпарланып талай нәрсе жатады емес пе? Алайда оның бірін ой сүзгісінен өткізіп кәдеге жаратсақ, кейде сол ойымыз көмескіленіп, көңіл түкпірінде ғана қалып қояды. Ал толғағы піскен сәтте жарыққа шыққысы келіп жанталасады. Мұндай сезімді ақ қағаз бен қара сияны ермек қылғандар жақсы біледі. Қазіргі сәтте де кейбір нәрселерді көңілден өткізіп, дәл қалпында жеткізгіміз келді.

«КРЫША»

келмей, ізінен ере жөнелдім. Осы екі аралықта түрлі әңгіменің түйіншегін тарқатып үлгерді. Діттеген орынға жеткен соң ашқан кәсібі туралы жеке жоспарының сызбасын да таныстырып үлгерді. Қысқасы, кәсібі жайындағы бар мәліметті жайып салды.

Көзім еріксіз терезе алдындағы фотосуреттерге түсті.

- Ааа, бұл ма? — деп енді суреттер жайында бүкпесіз оймен бөлісті. Бірінші суретте облыс әкімімен, екіншісі белгілі қоғам қайраткерімен түсіпті.

- Бұларды танитын шығарсың? — деді.

Басымды шұлғыдым.

- Ал мына суреттегі кім, білесің бе? — деді.

- Бизнес леди ме? — дедім.

- Бұл Бөкеңнің бәйбішесі ғой демесі бар ма?!

- Қай Бөкең деп сұрап үлгергенше өзі бәрін жайып салды.

- Бұл кісі менің «крышам». Кез-келген мәселемді шешіп береді, бір звонок жасасаң болды, — деп қояды.

Бұл жолы мақтанған жоқ, сөзі нық әрі сенімді шықты. Мен ойлаңы-ып қалдым: «крышасы» болса мақтанбағанда қайтсін?!

С. ҚАСЫМБЕКҚЫЗЫ.

АЙТАРЫМ БАР

«НАН ҚЫМБАТТАДЫ»
дегені қай сасқаны?!

Бұл — қаладан ауылға қайтқан екеудің әңгімесі. Қолға қалам алдырған да осы бір кездейсоқ құлақ шалып қалған сөз еді. Әңгіме арасында «Сағат қанша болып кетті, сериялым өтіп кетпесе жарар еді» деп үйге асыққан екі әйелдің әңгімесі одан әрі қыза түсті. Мен ойыммен оңаша қалдым. Иә, қате естімедім. «Ұн қымбаттады» десе түсінер ек, «Нан қымбаттады» дегені қай сасқаны?! Қалада жүріп, күнделікті қызмет бабынан аса алмаған әйелдің аузынан шыққан сөз болса бір сәрі. Қарапайым ауыл тұрмысын кешіп, жұмысыз отырған әйелдің дүкен жағалап, нан сұрағаны мына мені ұялтқаны несі деген ойда қалдым. «Қарыны тоқтық, жұмысы жоқтық, аздырар адам баласын» деген Абайға қайта кеп орасыз осындайда. Қайран, баба! Кер заманның көркем дәмін татып жүрген ұрпақтың жайын қалай ғана дөп басып айтқан. Сонда деймін ғой, нан пісіруге уақытының жоқтығын қай қысқа сүйесек те, жөні келмейтіндей. Әрбір үйде иісі бұрқырап пісіп жатқан нан шаңырақтың берекесін, әйелдің құтын арттырмай ма? Үйдегі бар жылу мен мейірім сол бір қызарып піскен нанның ыстық кейпінен тарайды емес пе?!

Оралхан Бөкей айтпақшы, «Тегіннің әкесін теңге теуіп өлтірген» заман орнағалы бері, талай дүниенің бағасы шарықтап тұр. Астық бағасы да соңғы

Ұлы Абайдың «Күллі адам баласын қор қылатын үш нәрсе бар, содан сақтанбақ керек: әуелі - надандық, екіншісі - еріншектік, үшіншісі - намыссыздық. Еріншектік - күллі дүниедегі өнердің дұшпаны. Талапсыздық, жігерсіздік, ұятсыздық, кедейлік - бәрі осыдан шығады» деген сөзі бар. Қазақ тұрмысына жер бауырлап жеткен әбжылан сынды қас дұшпанымыз бар. Жымын білдірмей келіп, уын бойға таратып жібергенін байқамай да қалғанымыз өкінтеді. Бұл дұшпанның аты — жалқаулық.

Бұлай деуімізге кездейсоқ құлағымыз шалып қалған мына бір әңгіме себеп болды. Кейбір «Отана» деген қасиетті атауды иеленген әйелдердің бұл қылығын ақтап алғымыз келсе де қысынға келмеді.

- Арасында осылай базар аралап сергіп қайтпаса, қорадағы екі сиырдың бетіне қарап отырғаннан жалығады екенсі...

- Еее, ауылда уақыт өткізеің десең, жұмысқа кіруге де мүмкіндік жоқ.

- Иә.

- Шопыр аға, дүкеннің маңына тоқтай салыңызшы. Үйге нан ала кетпесем... Айтпақшы, нан да қымбаттап барады ғой.

Д. БЕРЕКЕТ.

Чистая природа - наше будущее

Природа – это мир, где мы живем. Природа – это наше настоящее и будущее. Жизнь человека неразрывно связана с родной природой, с землей. Земля – это наша кормилица. Человек живет и трудится на ней, делит с ней радость и горе. Иногда хочется пройтись тихим шагом, вглядываясь в каждый бугорок, в каждую травинку, в каждую березку. Сколько земля переживает вместе с человеком радости и сколько боли доставляют ей бездушные люди, творящие недобрые дела! Все может земля сделать для человека. Она может накормить хлебом, напоить чистой водой, удивить своей красотой. Вот только защитить она себя не может.

Защищать родную землю – это святая обязанность всех. Все мы в ответе за природу перед потомками, перед историей. Человек – часть природы. Иногда он ставит себя сильнее и выше природы. Вправе ли он так делать? Никогда не надо забывать, что человек – старший по разуму, и он должен заботиться обо всем на свете. Сегодня одной из важных проблем является угроза экологической катастрофы. Не случайно люди бьют тревогу, стараясь предупредить нас о том, что человек – часть природы и, уничтожая ее, он уничтожает самого себя. Человек опустошает недра земли, вырубает леса, выбрасывает в атмосферу огромное количество вредных химических веществ. И в то же время пьет загрязненную воду, питается продуктами, выращенными на отравленной земле. Мы редко задумываемся о том, как это все отразится на нашем здоровье и здоровье будущих поколений. Нас не интересует вопрос хватит ли природных ресурсов при таком интенсивном использовании. Ведь люди

не могут жить без чистого воздуха, без чистой воды, свежей зелени, даже без общения со зверями и птицами. А в погоне за деньгами истребляются многие животные, уничтожаются редкие растения. Ученые с разных стран замечают, что растительный и животный мир на планете становится беднее. На Земле уже исчезли многие виды растений и животных.

Мы порой забываем, что природа – это источник вдохновения. Представьте себе поэта, который никогда не слышал пение птиц и журчание ручья, не любовался восходом или заходом солнца, красотой цветка. Да, наверное, и не станет поэт настоящим поэтом, если не сможет любить природу, не сможет удивляться и восхищаться ею. Человек должен знать, что он неотделим с природой и нужно помнить, что она нам даст все: бери и не уродуй. Человек разрушает природу собственными руками. Он уничтожает все, что видит, что ему больше нравится. А ведь отношение к природе, к земле – определяет духовный уровень людей.

Только человек может улучшить природу, посадить много деревьев, развести разных видов животных и помочь им выжить в созданных хороших природных условиях.

Гармония человека и природы оказывается обязательным условием продолжения жизни на Земле. Эта гармония помогает в наши дни противостоять разрушительному натиску на человеческую душу ненависти, жестокости, равнодушия. Так будем же беречь нашу землю. Все вместе и каждый в отдельности. Другой планеты у нас не будет. Земля – величайшее чудо, она у нас

одна. Завтрашний день будет таким, каким мы его создадим сегодня.

С. ТУРГАНБАЕВ,
Лесничий Жаланахского ИУ
РГУ «Жонгар – Алатауский» ГНПП
Лепсинского филиала

ЛИЦА УЧАСТВУЮЩИЕ В ДЕЛЕ

Сторонами в гражданском процессе называются лица, от имени которых ведется процесс, и материально правовой спор которых должен разрешить суд. В качестве сторон могут выступать иностранные граждане, фирмы и лица без гражданства. В каждом деле гражданского производства всегда 2 стороны.

Истец – это лицо субъективные материальные права или охраняемые законом, интересы которого нарушены или оспариваются и в силу этого нуждаются в защите

Ответчик – это лицо, которое привлекается к ответственности в связи заявлением истца о том что нарушены субъективные права или охраняемые законом интересы и является пассивной стороной в гражданском процессе.

Спорное материальное правоотношение объект процесса по конкретному гражданскому делу, а его субъекты являются сторонами.

Каждый вправе в порядке установленными Гражданско-Процессуальным кодексом обратиться в суд за защитой нарушенных или оспариваемых прав, свобод или законных интересов. Способность иметь гражданские процессуальные права и обязанности признается в равной мере за всеми гражданами и юридическими лицами, являющимися субъектами материального права. способность своими действиями самостоятельно осуществлять свои права и исполнять обязанности в суде принадлежит в полном объеме гражданам, достигшим материального права. Лицами участвующими в деле признаются стороны, третьи лица, прокурор, государственные органы, органы местного самоуправления, юридические лица итд.

Лица участвующие в процессе имеют права знакомиться с материалами дела, делать выписки из них и снимать копии, заявлять отводы, представлять доказательства и участвовать в их исследовании лица участвующие в деле обязаны заявлять суду о действительных обстоятельствах дела и полностью правдиво, высказываться или представлять суду письменные документы, опровергающие факты, утверждаемые другой стороной. Стороны не могут запрашивать друг у друга документы, содержащие государственные секреты или иную охраняемую законом тайну. Стороной в гражданском процессе может быть государство, они т.е. они стороны обладают равными правами несут равные процессуальные обязанности.

Права, Свободы и законные интересы несовершеннолетних в возрасте от 14 до 18, а также граждан признанных ограниченно дееспособными, защищаются в суде их родителями или иными законными интересами. В случае предусмотренных законом, сторонами могут быть организации, не являющиеся юридическими лицами.

Рахат ОМАРҒАЛИЕВ,
главный специалист-секретарь
судебного заседания
Талдыкорганского городского суда.

В протоколе судебного заседания отражаются все процессуальные действия, которые совершались в ходе судебного разбирательства. Протокол имеет важное доказательственное значение, поэтому его содержание, порядок составления и форма должны точно соответствовать требованиям закона. Сейчас составляются краткие протоколы при ведении аудиовидеозаписи судебного заседания. О каждом судебном заседании суда первой инстанции, а также о каждом отдельном процессуальном действии, совершенном вне заседания, составляется отдельный протокол. В случае же неявки в судебное заседание всех лиц, участвующих в деле, аудиовидеозапись не проводится.

ПРОТОКОЛ СУДЕБНОГО ЗАСЕДАНИЯ

По ходатайству лиц, участвующих в деле, и их представителей судом представляются копия аудиовидеозаписи и краткий протокол или протокол судебного заседания. Аудиовидеозаписи судебных заседаний используются только в целях судопроизводства для точного фиксирования хода судебного разбирательства, а также в целях установления фактических данных в гражданском, уголовном судопроизводстве, производстве по делам об административных правонарушениях либо в рамках производства по дисциплинарному делу.

Согласно ч. 1 ст. 283 ГПК РК секретарем судебного заседания составляется протокол либо ведется краткий протокол при ведении аудиовидеозаписи судебного заседания. Протокол, краткий протокол изготавливаются компьютерным, машинописным либо рукописным способами. Лица, участвующие в деле, и представители вправе ходатайствовать об оглашении какой-либо части протокола, о занесении в протокол сведений об обстоятельствах, которые они считают существенными для дела. Протокол должен быть

изготовлен и подписан не позднее трех рабочих дней после окончания судебного заседания, а протокол об отдельном процессуальном действии – не позднее следующего дня после его совершения. По сложным делам протокол судебного заседания должен быть изготовлен и подписан не позднее десяти рабочих дней после окончания судебного заседания. Протокол подписывается председательствующим и секретарем. Все изменения, поправки, дополнения должны быть оговорены в протоколе и удостоверены их подписями.

В случае ходатайства лиц, участвующих в деле, суд обязан представить для ознакомления протокол в форме электронного документа, удостоверенного электронной цифровой подписью председательствующего и секретаря судебного заседания.

Айгерим ЕЛИКБАЙ,
главный специалист-секретарь
судебного заседания
Талдыкорганского городского суда.

ПО ВЫЗОВУ СУДА

Так как в Республике Казахстан не все люди знают свои законные права, более половины населения юридически незащищены и не представляют, что такое исковое заявление и какие последствия могут наступить в случае удовлетворения требований истца. Возникает масса вопросов, в том числе, возможно ли защищать себя самостоятельно или обратиться за помощью к третьим лицам в лице адвокатов.

Порой физическому лицу достаточно знать элементарные действия.

Так, если по почте, либо мобильной связи поступает извещение о явке в суд, необходимо выяснить причину вызова вместо того, чтобы остаться дома и игнорировать приглашение в суд. Извещение носит довольно подробную информацию о том, в качестве кого лицо вызывается в суд, с указанием фамилии судьи, секретаря, номера телефона и кабинета.

Гражданским процессуальным законодательством закреплено право в ознакомлении с материалами дела. При наличии на руках искового заявления можно узнать основания предъявления исковых требований, имя истца и дату судебного слушания. Понимая суть иска, можно делать выводы и оценивать степень риска ответчика. На первоначальном этапе производства уже возможно определить, нужен ли защитник. Заметим, что исковое заявление является основным документом, на основании которого принимается судом дело к производству. Если исковое заявление пришло по почте и ответчик может узнать из него нужную информацию – это положительный момент, но часты ситуации, когда ответчику приходит только повестка в суд и знакомиться с материалами дела нужно самостоятельно.

Процессуальный срок – это отрезок времени, который предусмотрен законом или назначен судьей, в течение которого должно или может быть совершено процессуальное действие. Процессуальные сроки в гражданском процессе очень важны, так как их несоблюдение сделает невозможным судебное разбирательство.

Надлежащее извещение ответчика, не явившегося в суд, является основанием для рассмотрения гражданского дела в заочном порядке с учетом доказательств, представленных истцом.

Поэтому, учитывая, что для рассмотрения определенных категорий гражданских дел для суда установлены сроки, в целях реализации защиты своих прав, гражданам необходимо своевременно реагировать на вызов суда в целях правильного разрешения дела.

Айнур ОРМАСЕВА,
главный специалист Талдыкорганского городского суда.

В соответствии с Законом камеральный контроль проводится уполномоченным органом по внутреннему государственному аудиту без посещения объекта государственного аудита в порядке, установленном Законом и правилами проведения камерального контроля, путем сопоставления сведений, полученных из различных источников информации, по деятельности объектов государственного аудита (п. 1 ст. 30 Закона).

КАМЕРАЛЬНЫЙ КОНТРОЛЬ

В случае выявления нарушений по результатам камерального контроля уполномоченным органом по внутреннему государственному аудиту оформляется и направляется объектам государственного аудита уведомление об устранении нарушений, выявленных по результатам камерального контроля, с приложением подтверждающих материалов в срок не позднее пяти рабочих дней со дня выявления нарушений (п. 1 ст. 31 Закона).

Согласно п. 1 статьи 32 Закона, п. 16 Правил, неисполнение в установленный срок уведомления об устранении нарушений, выявленных по результатам камерального контроля, влечет приостановление расходных операций по кодам и счетам объектов государственного аудита, открытых в органах казначейства, банковским счетам (за исключением корреспондентских) объектов государственного аудита в соответствии с пунктом 1 статьи 32 Закона, а также административную ответственность должностных лиц в соответствии с законодательством Республики Казахстан об административных правонарушениях.

Таким образом, в случае неисполнения уведомления уполномоченным органом по внутреннему государственному аудиту выносятся распоряжение о приостановлении расходных операций.

Действующим законодательством предусмотрена возможность обжаловать уведомление путем направления в Комитет мотивированного возражения и/или обращения непосредственно в суд о признании уведомления незаконным и его отмене.

С начала текущего года в судебных органах

страны обжаловано 38 уведомлений Комитета и Департаментов внутреннего государственного аудита.

Согласно п. 1 ст. 155 Гражданского процессуального кодекса Республики Казахстан по заявлению лиц, участвующих в деле, сторон арбитражного разбирательства суд может принять меры к обеспечению иска во всяком положении дела, если непринятие таких мер может затруднить или сделать невозможным исполнение решения суда.

По итогам рассмотрения специализированными судами исков о признании уведомлений незаконными судами выносятся определения об обеспечении иска в виде установления запрета Комитету приостанавливать расходные операции.

Приостановление расходных операций по кодам и счетам, открытых в органах казначейства, а также банковским счетам (за исключением корреспондентских) объекта государственного аудита, не затрудняет или не делает невозможным исполнение решения суда в случае признания уведомления незаконным и его отмены.

Запрет на приостановление расходных операций по кодам и счетам может повлечь исполнение обязательств, принятых по договору, заключенному с нарушениями законодательства о государственных закупках, указанных в уведомлении.

Мурат ТАНИРБЕРГЕНОВ,
судья СМЭС Алматинской области.

ИГІЛІКТІ ІС

ТӘНІ САУДЫҢ - ЖАНЫ САУ

КӨКСУ АУДАНЫНА ҚАРАСТЫ БАЛ-
ПЫҚ БИ КЕНТІНДЕ ШАҒЫН СПОРТ
АЛАҢЫ ҚОЛДАНЫСҚА БЕРІЛДІ.

Аудан әкімі Алмас Әділ ашылу салтанатына келген дүйім жұртты құттықтады. Сондай-ақ, спорттың маңызы мен өзектілігі туралы айтып, салауатты өмір салтын ұстануға шақырды. Ауылды өркендету жолында мұндай жұмыстар әлі де жалғасын табады деді.

Спорт алаңының ауданы 850 шаршы метрді,

ал құны 9 млн. теңгені құрайды. Алаң: футбол, балаларға арналған, жаттығу алаңы болып үш бөлікке бөлінген. Мұнымен қоса балалар үшін әткеншектер, сырғанақ, өрмелеуіш, төбесі жабылған ойын құрылғылары бар.

Ал шағын спорт алаңы аудандық мәслихат депутаты, меценат Қуат Жүнісовтің бастамасымен салынған. Бұл «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында ашылған 8-ші нысан.

ДЗЮДО

БУДАПЕШТ ГРАН-ПРИІНЕ
ҚАТЫСАДЫ

12-14 шілде күндері Венгрия астанасы Будапештте дзюдодан әлемдік Гран-при турнирі өтеді.

Халықаралық бәсекеге 85 елден 600-ден астам дзюдошы қатысады деп жоспарланған. Ал Қазақстан ұлттық құрамасынан 16 дзюдошы ел намысын қорғайды.

Венгрия татамиінде ерлер арасында Елдос Сметов, Ғұсман Қырғызбаев (60 кг), Елдос Жұмақанов, Ерлан Серікжанов (66 кг), Жансай Смағұлов, Ақылбек Серік (73 кг), Дидар Хамза, Руслан Мусаев (81 кг), Ислам Бозбаев, Ерсұлтан Мұзаппаров (90 кг), Айбек Серікбаев (100 кг) және Ерасыл Қажыбаев (+100 кг) белдеседі.

Ал қыздар арасында Анна Казюлина (52 кг), Севара Нышанбаева (57 кг), Ақниет Тұрдан (63 кг) және Назгүл Маратова (+78 кг) сынға түседі.

ЖАЗҒЫ СПОРТ

ЕЛ РЕКОРДЫН ЖАҢАРТТЫ

Неапольда жазғы спорт түрлерінен Универсиада ойындары жалғасуда. Кеше 50 метрге брасс әдісімен жарысудан әйелдер арасындағы жартылай финал аяқталды. Бұл туралы Olympic.kz хабарлады.

Қазақстандық Аделаида Пчелинцева өз тобында үшінші орын алса, жалпы есепте бесінші орынмен финалға өтті. Ол аталған қашықтықты 31.33 секундта жүзіп өтіп, Қазақстан рекордын жаңартты.

Өзірге бразилиялық Дженифер Алвес көш бастап тұр. Финал 10 шілдеге жоспарланған.

УНИВЕРСИАДА - 2019

ЖҮГІРУДЕН ФИНАЛҒА ӨТТІ

Неапольда өтіп жатқан Универсиада ойындарында 400 метрге жүгіруден ерлер арасындағы жарыстың жартылай финалы аяқталды.

Қазақстандық Михаил Литвин финалға жолдама алды. Бұл туралы Olympic.kz хабарлады.

Литвин өз тобында мәреге бірінші болып келіп, жалпы есепте екінші орыннан көрінді. Ол аталған қашықтықты 45.84 секундта жүгіріп өткен. Өзірге бірінші орында мексикалық Валенте Мендос тұр. Оның уақыт көрсеткіші – 45.75.

ТЕНИС

УИМБЛДОН ТУРНИРИ «АЯҚТАЛДЫ»

Ұлыбритания астанасы – Лондонда өтіп жатқан Уимблдон турнирі қазақстандық теннисшілер үшін өз мәресіне жетті. Уимблдонда сынға түсіп жатқан жалғыз үмітіміз – Михаил Кукушкин де жарыстың 1/8 финалында әлемнің сегізінші ракеткасына есе жіберді.

Кукушкин плей-офф кезеңінде Жапонияның жұлдызы – Кеи Нисикоримен кездесіп, төрт сет ойнады. Алғашқы сетте Нисикори 3:6 есебімен басым түскенімен, Михаил екінші сетті өз еншісіне жазды. Есеп – 6:3. Бірақ қалған екі сетте де жапониялық теннисші өзінің мықты екенін дәлелдеп, 3:6, 4:6 нәтижесімен жеңісті жұлып алды.

Осылайша қазақстандық теннисшілер үшін «Үлкен дулыға» санатындағы Уимблдон турнирі ерте аяқталды. Қыздар арасында сынға түскен Зарина Диас турнирдің алғашқы айналымында сүрінсе, Юлия Путинцева екінші кезеңде жеңілді.

БОКС

ГЕРМАНИЯДАН ТАБЫСТЫ ОРАЛДЫ

Германияда жастар арасында бокстан халықаралық Brundenburg-Cup 2019 турнирі өтті. Жарысқа қатысқан қазақстандық жас боксшылар үш алтын, бір күміс және төрт қола медаль еншілеп, жалпы сегіз медаль жеңіп алды.

Халықаралық жарыста Жексен Бейбарыс (56 кг), Өшірхан Айтжан (60 кг) және Тоғамбай Сағындық (91 кг) қарсыластарын айқын басымдықпен жеңіп, турнирдің чемпионы атанды. Ал 52 кило салмақтағы Талғат Сырымбетов финалда жеңіліп, күміспен күптелді. Сонымен қатар М.Базарбайұлы (49 кг), Д.Дүйсебай (64 кг), К.Мақсұт (81 кг) және А.Сабырғали (+91 кг) халықаралық жарыстың қола жүлдесін жеңіп алды.

60 килодағы жерлесіміз Өшірхан Айтжан турнирдің үздік боксшысы деп танылды. Жалпы, Германиядағы додаға әлемнің 21 елінен келген боксшылар жүлде үшін жұдырықтасқан болатын. Олардың ішінде Ресей, Украина, Франция, Германия, Дания, Румыния, Польша, Уэльс, Аргентина және тағы басқа Еуропа елдерінің боксшылары бар.

Деректер интернет желісінен алынды

ЭПСАНА

КӨП АДАМ БҰЛ ӨМІРДЕН ӨЗГЕНІ, ӨСІРЕСЕ ӨЗІН КЕШІРЕ АЛМАЙ ӨТЕДІ. МҰНЫ ӨЗІНШЕ МІНЕЗІМ МЫҚТЫ, ҰСТАНЫМДАРЫМА БЕРІКПІН ДЕЙДІ. КЕШІРМЕУ – ЕҢ АЛДЫМЕН ӨЗІМІЗГЕ ЗИЯН. ТЕК ҚАРТАЙҒАН КЕЗДЕ БҰЛ АДАМДАР АРТЫНА ҚАРАП АУЫР ЖҮК АРҚАЛАП ӨТКЕНІН ТҮСІНЕДІ. ЕГЕР ӨЗІНІҢ ЖАС КҮНІН КӨРЕ АЛСА, БІРАҚ АУЫЗ СӨЗ АЙТАР ЕДІ: «КЕШІРІП ҮЙРЕН. ТЕЗІРЕК КЕШІР!»

Баяғыда бір әйел қайтыс болыпты. Оған Ажал келеді. Әйел Ажалды көріп, күлімсірепті, «дайынмын» деген екен.

— Неге дайынсың? – деп сұрайды Ажал.

— Құдайдың мені өзімен бірге Жұмаққа әкетуіне дайынмын! – деп жауап қатады әйел.

— Құдай сені өзімен бірге әкететінін қайдан білесің? – дейді Ажал.

— Білмегенде ше? Өмір-бақи қайғы-мұңнан көз аспадым, Құдайдың сүйікті құлы боп, жан тыныштыққа лайық болдым емес пе? – дейді әйел.

— Қандай қайғы-мұңды айтасың? – деп сұрайды Ажал.

— Кішкентай кезімде ата-анам үнемі себепсіз жазалайтын. Олар мені ұратын, бұрышқа тұрғызатын, мен жаман бірдеңе істегендей ақырып-бақырып, есімді шығаратын. Мектепте оқып жүргенімде сыныптастарым мені келемеждейтін. Олар да ұрып, кемсітетін. Тұрмысқа шыққанымда күйеуім ішкіш боп шықты, ылғи көзіме шөп салумен болды. Балаларым жанымды жаралап кетті, ақырында тіпті жаназама келмеді. Жұмыста жүргенде бастығым әлімжеттік жасап, айқайлайтын. Айлығымды кешіктіріп беретін. Жексенбі күні жұмысқа шығуды міндеттейтін. Соңында ақымды төлемей, жұмыстан қуып жіберді. Көршілер артымнан жүргіш әйел деп өсектейтін. Бірде қарақшы ізімнен келіп, сөмкемді тартып алып, өзімді зорлап кетті.

— Мақұл делік, ал сен өміріңде не жақсылық жасадың, мұны білесің бе? – деп сұрайды Ажал.

КЕШІРІМ

— Мен әрқашан мейірімді болуға тырыстым. Шіркеуге бардым, дұға еттім. Бәріне қамқор болдым. Бар жауапкершілікті мойныма алдым. Бұл фәниде көрмеген құқайым қалмады. Ендеше мен де жұмаққа лайық болғаным да... — Ал жақсы... — дейді Ажал. — Мен сені түсіндім. Бір келісімге қол қоямыз, сосын сені Жұмаққа жіберемін.

Ажал оған бір сөйлем жазылған парақты ұсынады. Әйел сол жерге қолын қою керек екен. Әйел Ажалдың бетіне тура қарады. Біреу үстінен мұздай су құйып жібергендей болды. «Бұл сөйлемге қол қоя алмаймын» дейді. Парақта «Мені ренжіткендердің бәрін кешіремін, өзім ренжіткен адамдардың бәрінен кешірім сұраймын» деген сөйлем жазылыпты.

— Неге бәрін кешіріп, өзің ренжіткендерден кешірім сұрай алмайсың? – деп сұрайды Ажал.

— Себебі, олар менің кешіріміме лайық емес. Егер кешіре салсам, ештеңе болмағандай боп шығады емес пе? Ендеше олар өз іс-әрекеті үшін жауап бермейді ғой. Ал мен ешкімді ренжітпедім, кімнен кешірім сұраймын? Ешкімге жамандығым өтпеді...

— Осы айтқаның рас па? – деп сұрайды Ажал.

— Рас!

— Сенің жаныңа жара салғандар үшін не сезініп тұрсың? – деп сұрайды Ажал. — Ашулымын, ызам келеді, көңілім қалды. Маған жамандық жасаған адамдардың қиянатын ұмытып, жадымнан өшіруім әділетсіз ғой.

— Егер оларды кешіріп, бұл сезімдерден құтылсаң не болады? – деп сұрады Ажал. Әйел күтпеген сұрақтан абдырап қалды. Сәл ойланып, «Ішім босап қалар еді!» деп жауап қатты.

— Шын мәнінде ішің деген жүрек қой. Жүрек бос болған соң әрқашан өзіңді, өз өміріңді де құнсыздандырып алғаның. Сенің ашуың ғана өміріңе әр беріп, мағыналы етіп тұр. Неге ішің бос, айтшы?

— Себебі, өмір-бақи мен жақсы көрген, солар үшін өмір сүрген адамдар бір күн болмаса, бір күні менің еңбегімді бағалар деп күтумен өттім. Ақырында олардан көңілім қалды. Өмірімді еріме, балаларыма, ата-анам, достарыма арнадым. Бірақ олар менің еңбегімді бағаламады. Жақсылықтың қадірін білмеді!

— Құдай өзі жаратқан Адам баласын Жер бетіне жібермес бұрын құлағына фәнидегі тірлігін түсіндіретін, өмірін мәнді ететін бір ауыз сөзді сыбырлаған еді...

— Қандай сөзді? – деп сұрады әйел.

— ӨЛЕМ СЕНЕН БАСТАЛАДЫ!

— Бұл сөздің мәнісі неде?

— Ол да Құдайдың айтқанын түсінбеген... Бұл сөз сенің өмірің мен өміріңде болатын әр құбылыс үшін өзің ғана жауаптысың дегенді білдіреді. Қайғырасың ба, әлде бақытты боп өтесің бе, оны өзің тандайсың! Ендеше маған түсіндірші, осынша қайғыны саған кім сыйлады?

— Сонда қалай? Өзімді-өзім қайғыртқаным ба?— деді әйел дауысы дірілдеп. — Сен кімді кешіре алмай тұрсың?

— Өзімді ме? – деді әйел жыламсырап.

— Өзіңді кешіру — өзіңнің бүтін емес болмысыңды қабылдау! Өзіңді кешіру — өз жүрегіңді өзіңе ашу! Сен өз-өзіңе соншама қайғы арқалаттың, бірақ соның бәріне бүкіл әлем кінәлі дедің. Олар сенің кешіріміңе лайық емес деп күлдің... Солай дей тұрып, Құдай сені құшақ жая қарсы алсын дейтініне не жорық? Сеніңше Құдай деген әбден қартайған, алжыған шалға ұқсай ма? Ол ақымақтар мен жүрегі қарайып кеткен қайғырғыштарға есік ашады деп ойлайсың ба? Сен сияқтыларға арнап ғажап мекен жасап қойды деймісің? Өзіңнің жеке жұмағыңды жасасаң, ол жұмақ алдымен өзіңе, сосын өзгелерге де жан тыныштық сыйласа, сонда ғана Көктегі жұмақтың есігін қағарсың. Өзірге Құдай сені қайта жер бетіне түсір деп пәрмен етті. Өз мейірің мен қамқорлығыңнан тұратын әлеміңді жасауға мүмкіндік беріп тұр. Өзіне қамқор бола алмайтын адам өзгеге жақсылық жасадым деген теріс ойдың жетегінде кетеді. Өзін керемет анамын дей ойлайтын әйелді Құдай қалай жазалайтынын білесің бе?

— Қалай? – деп сұрады әйел.

— Тағдыры көз алдында күйрейтін ұрпақ береді.

— Мен түсіндім... Күйеуім мені сүймеді, маған адал болмады. Олай ету қолымнан келмеді. Балаларымды бақытты әрі жетістікке жетерлік қылып өсіре алмадым. Шаңырағымда сүйіспеншілік пен мейірім үйлеспеді. Менің әлемімде бәрі тек қайғыра беріпті...

— Неге? – деп сұрады Ажал.

— Айналамның бәрі мені аяп, басымнан сипаса екен деппін. Бірақ ешкім мені аямапты. Содан басқалар басымнан сипамаса да Құдай аяр, сол құшағына алар деп демеленіппін.

— Жер бетіндегі ең қауіпті адамдар өзіне аяушылық туғызғысы келетін адамдар екенін есіңнен шығарма. Оларды «құрбандық» деп атайды. Пенде баласының ең үлкен қателігі Құдайға «құрбандық» керек деген ойы. Қайғы мен қасіреттен басқаны көрмеген адам Жұмаққа енбейді. Құдай оған жол бермейді. Себебі, бұл құрбандық оның жұмағына да у себеді. Кері қайт! Өзіңді жақсы көруді үйрен. Сенің әлеміңе кірген әр адамға махаббатыңнан бөліп бер. Ең алдымен өзіңнің надандығың үшін өзіңнен кешірім сұра. Өзіңді кешіріп үйрен. Әйел көзін жұмды.

Ш. ӘБІЛДӨ.

«АЛАТАУ» - ХАЛЫҚҚА ЕҢ ЖАҚЫН БАСЫЛЫМ

ЖАЗЫЛУ БАҒАСЫ:

РЕДАКЦИЯ АРҚЫЛЫ

3 айға – 600 теңге.

6 айға – 1200 теңге.

ОБЛЫСТЫҚ БАҒЫНЫСТАҒЫ

ҚАЛАЛАР ҮШІН

3 айға – 858, 63 теңге.

6 айға – 1717, 26

АУЫЛ ТҰРҒЫНДАРЫНА

3 айға – 914, 49 теңге.

6 айға – 1828, 98 теңге.

ЦЕНА ПОДПИСКИ:

С РЕДАКЦИИ

3 месяца – 600 тенге.

6 месяцев – 1200 тенге.

ДЛЯ ГОРОДА

НЕОБЛАСТНОГО ЗНАЧЕНИЯ

3 месяца – 858, 63 тенге.

6 месяцев – 1717, 26 тенге.

ДЛЯ СЕЛЬСКОГО

НАСЕЛЕНИЯ

3 месяца – 914, 49 тенге.

6 месяцев – 1828, 98 тенге.

Индекс: 16534

ӨМІРДІҢ ӨЗІНЕН

АУЫЛҒА ҚАШАН ОРАЛАСЫЗ?

ораласыз?» дедім.

«Білмеймін... Ауылда жұмыс жоқ қой. Балаларды жетілдіріп, аяғынан тұрғызайық, сосын ауылға қайтамыз ғой. Ауылдағы үйіміз тозып кетіпті. Адам тұрмаған соң, үй тозып кетеді ғой» деп мұңайып қалды.

А. МАНТАЙ.

Деректер интернет желісінен алынды

Редакция алқасының төрағасы - ЫРЫМ КЕНЕНБАЙ

Баспахана директоры
Бақберген ТҮКІБАЕВ

Бас редактор
Айтақын БҰЛҒАҚОВ

Редакция алқасы:

Сарби ӘЙТЕНОВА — редактордың орынбасары
Шынар ЖЕҢІСҚЫЗЫ — тілші
Данагүл БЕРЕКЕТ — тілші
Ақбаян АҚЫБАЕВА — тілші

Кезекші редактор: Д. БЕРЕКЕТ

Алатау

Газет Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінде 2007 жылғы 27 тамызда тіркеліп, № 8639-Г куәлігі берілген.

Газет аптасына бір рет, жұма күні шығады. Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді. Жарнама мен хабарландырулардың мазмұны мен мәтініне жарнама беруші жауапты.

Газет Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32 үйде "Алматы-Болашақ" АҚ филиалы "Офсет" баспаханасында басылады.

Редакция мекенжайы: 040000, Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32-үй, екінші қабат.

Телефондары: 8(7282) 41-11-70, 41-11-42; факс: 41-09-29
E-mail: alatau_offset@mail.ru, www.alatau.kz@mail.ru
Сайты: alatau_gazeti

Газет 07. 08. 2001 жылдан бастап шығады.

Таралымы 8098
Тапсырыс №969

Индекс 15534

Құрылтайшы
"АЛМАТЫ-БОЛАШАҚ" АҚ